

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SANATSAL
YARATICILIKLARININ GELİŞTİRİLMESİNDE BEYİN FIRTINASI
TEKNİĞİNİN ETKİSİ**

Büşra Kaya

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN, 2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 1 (bir) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Büşra

Soyadı : Kaya

Bölümü : Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

İmza :

Teslim tarihi : 22.06.2021

TEZİN

Türkçe Adı : İlköğretim Öğrencilerinin Sanatsal Yaratıcılıklarının
Geliştirilmesinde Beyin Fırtınası Tekniğinin Etkisi

İngilizce Adı : The Effect Of Brainstorming Technique On The Development Of
Primary School Students' Artistic Creativity

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Büşra KAYA

İmza:.....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Büşra Kaya tarafından hazırlanan “İlköğretim Öğrencilerinin Sanatsal Yaratıcılıklarının Geliştirilmesinde Beyin Fırtınası Tekniğinin Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/ oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Osman ÇAYDERE

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Gültekin AKENGİN

Bileşik Sanatlar Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Erol BATIRBEK

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 18 / 06 / 2021

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Her adımında bana destek olan anneme...

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SANATSAL
YARATICILIKLARININ GELİŞTİRİLMESİNDE BEYİN FIRTINASI
TEKNİĞİNİN ETKİSİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Büşra Kaya

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Haziran, 2021

ÖZ

Eğitim ortamlarında bazı sanat eğitimcilerinin görsel sanatlar dersinin esas amaçlarını göz ardı ettiği ve çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri derslerde etkili bir şekilde kullanmadıkları gözlemlenmektedir. Öyle ki sanat eğitimi sürecinde öğrencilerin yeni fikirler üretip bu fikirleri ifade etmekten çekinip, ezber, kopya ya da şablon betimlemelerde bulundukları görülmektedir. Bunun sonucu olarak, ortaya çıkan çalışmaların da genelde yaratıcılıktan uzak olduğu söylenebilir. Bu çalışmada yaratıcı fikir üretmeyi önceleyen beyin fırtınası tekniği ile öğrencilerin hata yapma korkuları olmadan fikirlerini ifade edip özgün çalışmalar ortaya koyabilmelerine fırsat verilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan eylem araştırmasının kullanıldığı bu araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında, Eylül ve Ekim aylarında, toplam 4 haftalık süre boyunca, uzaktan eğitim yolu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 6. sınıf seçmeli görsel sanatlar dersine devam eden, 6 erkek ve 8 kızdan oluşan, toplam 14 kişilik öğrenci grubu katılmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman incelemesi yolu ile elde edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde betimsel analiz ve doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmada beyin fırtınası tekniği ile öğrencilerin yeni fikirler oluştururken başka arkadaşlarının fikirlerinden yararlandıkları ve hayal güçlerini etkili bir şekilde kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin ders içerisinde fikirlerini ifade ederken genellikle en beğendikleri fikirleri söylediği, bazen de karmaşa ve gürültüden

dolayı fikirlerini söylerken zorlandıkları görülmüştür. Öğrencilerin beyin fırtınası tekniği ile hayal güçlerini kullanabildiklerini fark etmeleri ve görsel sanatlar dersine bakış açılarının olumlu yönde değiştiği bulgularına ulaşılmıştır. Aynı zamanda öğrenciler tarafından üretilen resimlerin nitelik bakımından başarılı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak beyin fırtınası tekniğinin öğrencilerin yeni ve yaratıcı fikirler üretebilmelerinde, fikirlerini dile getirebilmelerinde, kendilerinde var olan bir takım kişilik özelliklerini keşfetmelerinde, görsel sanatlar dersine olan bakış açılarında ve ortaya koydukları ürünlerde olumlu yönde etkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirerek etkili fikirler üretebilmelerini, yaratıcı ürünler ortaya koyabilmelerini desteklemek ve görsel sanatlar dersinin daha verimli geçebilmesini sağlamak için beyin fırtınası tekniği önerilebilir.

Anahtar Kelimeler : Sanat Eğitimi, Görsel Sanatlar, Beyin Fırtınası
Sayfa Adedi : xiv+96
Danışman : Doç. Dr. Osman ÇAYDERE

THE EFFECT OF BRAINSTORMING TECHNIQUE ON THE DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS' ARTISTIC CREATIVITY

(Master's Thesis)

Büşra Kaya

GAZİ UNIVERSTY

INSTITUTE OF EDUCATION SCIENCES

June, 2021

ABSTRACT

In educational settings, it is observed that some art educators ignore the main objectives of the visual arts course and do not use various teaching methods and techniques effectively in the lessons. So much so that during the art education process, it is seen that students refrain from producing new ideas and expressing these ideas, and make memorization, copy or template descriptions. As a result of this, it can be said that the resulting works are generally far from creativity. In this study, it was aimed to give the students the opportunity to express their ideas and produce original works without fear of making mistakes with the brainstorming technique, which prioritizes generating creative ideas. This research, using the method of action research which is one of the qualitative research methods, was carried out in the 2020-2021 academic year, in September and October, for a total of 4 weeks, through distance education. A group of 14 students, 6 boys and 8 girls, attending the 6th grade elective visual arts lesson participated in the study. The data in the research were obtained through semi-structured interviews and document analysis. Descriptive analysis and document analysis were used to analyze the data. In the study, it was found that students used the ideas of other friends and used their imaginations effectively while creating new ideas with the brainstorming technique. It has been observed that the students usually express their favorite ideas while expressing their ideas in the lesson, and sometimes they have

difficulties in expressing their ideas due to the confusion and noise. It was found that the students realized that they could use their imaginations with the brainstorming technique and that their perspective towards the visual arts lesson changed positively. At the same time, it was found that the pictures produced by the students were successful in terms of quality. As a result, it has been observed that the brainstorming technique has a positive effect on the students' ability to produce new and creative ideas, express their opinions, discover some personality traits they have, their perspective on the visual arts lesson and the products. A brainstorming technique can be suggested to support students to produce effective ideas by activating their high-level thinking skills, to produce creative products, and to make the visual arts lesson more efficient.

Keywords : Art Education, Visual Arts, Brainstorming

Page Number : xiv+96

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Osman ÇAYDERE

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
İTHAF	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
RESİMLER LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Alt Problemler	2
1.4. Araştırmanın Önemi ve Amacı.....	2
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.6. Araştırmanın Sayıtları	4

BÖLÜM II.....	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Uzaktan Eğitim.....	5
2.2. Sanat.....	6
2.3. Sanat Eğitimi	7
2.3.1. Sanat Eğitiminin Önemi ve Amacı	8
2.3.2. Görsel Sanatlar Dersinin Özel Amaçları	12
2.4. Sanat Öğretimi, Sanatla ve Sanat Yoluyla Öğretim	13
2.5. Çocuk İçin Resim	14
2.6. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Gelişim Özellikleri.....	15
2.6.1. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri	15
2.6.2. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Sosyal Gelişim Özellikleri	16
2.6.3. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Duyuşsal Gelişim Özellikleri.....	16
2.6.4. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Sanatsal Gelişim Özellikleri.....	16
2.7. Yaratıcılık	18
2.7.1. Yaratıcılık ve Zekâ	19
2.7.2. Yaratıcılık ve Beyin.....	20
2.7.3. Yaratıcılık ve Eğitim	21
2.7.4. Yaratıcılığın Önemi.....	23
2.7.5. Yaratıcı Kişilik	23
2.7.6. Çocuklarda Yaratıcılığı Geliştiren Faktörler	25
2.7.7. Sanatsal Yaratıcılık.....	26
2.8. Aktif Öğrenme ve Beyin Fırtınası	28
2.8.1. Aktif Öğrenme	28
2.8.2. Beyin Fırtınası	30
2.8.3. Beyin Fırtınası Türleri.....	31

2.8.4. Beyin Fırtınası ile Üretilen Fikirler	33
2.8.5. Eğitimde Beyin Fırtınası Uygulanması	33
2.8.5.1. <i>Beyin Fırtınasının Özellikleri</i>	34
2.8.6. Eğitimde Beyin Fırtınasının Avantajları	36
BÖLÜM III	37
YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırma Modeli.....	37
3.1.1. Nitel Araştırma	37
3.1.2. Eylem Araştırması	37
3.1.2.1. <i>Eylem Araştırmasında Veri Toplama ve Analiz Süreci</i>	38
3.1.3. Ortam	39
3.1.4. Çalışma Grubu	39
3.2. Veri Toplama Araçları	40
3.3. Verilerin Analizi.....	42
3.4. Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri	43
3.5. Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler	43
BÖLÜM IV	45
BULGULAR VE YORUM	45
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	45
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	47
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	49
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	50
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	52
BÖLÜM V	76
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76

5.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler	76
5.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler	77
5.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler	78
5.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler	79
5.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler	80
KAYNAKÇA	82
EKLER	91
EK 1. Seçmeli Görsel Sanatlar Dersi Ünitelendirilmiş Yıllık Planı	92
EK 2. Öğrencilerin Beyin Fırtınası Sırasında Ürettikleri Fikirler	93
EK 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları	94
EK 4. Uzman Değerlendirmesi Formu.....	95

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Beyin Fırtınasının Yeni Fikirler Oluşturmaya Etkisi</i>	48
Tablo 2. <i>Üretilen Fikirleri Ders İçinde Dile Getirirken Beyin Fırtınasının Etkisi.....</i>	50
Tablo 3. <i>Beyin Fırtınası Tekniği İle Öğrencilerde Öne Çıkan Özellikler.....</i>	51
Tablo 4. <i>Öğrencilerin Beyin Fırtınası Tekniğiyle Görsel Sanatlar Dersine Olan Bakış Açıları</i>	53

RESİMLER LİSTESİ

<i>Resim 1. R1</i>	53
<i>Resim 2. R2</i>	54
<i>Resim 3. R3</i>	56
<i>Resim 4. R4</i>	57
<i>Resim 5. R5</i>	59
<i>Resim 6. R6</i>	60
<i>Resim 7. R7</i>	62
<i>Resim 8. R8</i>	63
<i>Resim 9. R9</i>	65
<i>Resim 10. R10</i>	67
<i>Resim 11. R11</i>	69
<i>Resim 12. R12</i>	70
<i>Resim 13. R13</i>	72
<i>Resim 14. R14</i>	73

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Geçmişten bugüne kadar genellikle görsel sanatlar derslerinde öğrencilere öğretmen tarafından verilen belirli konularda alışılmış, kalıplaşmış çizimlerin dışına çıkamadıkları ve bu çizimleri yaparken heyecan duymadıkları gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin de görsel sanatlar öğretmenleri olabileceği düşünülmektedir.

Örnek vermek gerekirse, öğrencilere Öğretmenler Günü konulu resimler verildiğinde ortaya çıkan çalışmaların genellikle birbirine benzer olduğu görülmektedir. Bir kalp ve kalbin içerisine öğretmen çizimi veya bir güneş ve güneşin içerisine öğretmen çizimi gibi şablon fikirler resmedilmektedir. Benzer şekilde öğrencilere öğretmen tarafından 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile ilgili resim yapmaları istendiğinde de öğrencilerin genellikle bir dünya etrafında el ele tutuşan çocuklar çizmekten daha öteye gidemedikleri görülmektedir. Öyle ki arama motorlarından olan Google görseller kısmında da, 23 Nisan resimleri gibi bir arama yapıldığında bu tür resimler ekranda görülmektedir. Bu şekilde özellikle önemli gün ve haftalarda yapılan resimler sıradanlaşmış, yaratıcılıktan ve hayal gücünden yoksun, öğrenciler tarafından birbirinin aynısı şekilde, sürekli tekrar eden resimler yapıldığı görülmektedir.

Yaşanan bu çağın eğitim sisteminde de öğrenciler çoktan seçmeli sınavların etkisinde kalarak her problemin tek bir doğru cevabı olduğunu düşünmektedirler. Bu durum görsel sanatlar dersi için de böyledir. Bu algının yıkılması gerekmektedir. Öğrencilere fikirlerini özgürce, yanlış yaparım korkusu olmadan, çekinmeden ifade edebilecekleri eğitim ortamları sunulmalıdır. Yine öğrencilere yaratıcılıklarını kullanabilecekleri, kendilerini özgür hissedebilecekleri, herhangi bir kaygı olmadan çalışmalarını gerçekleştirebilecekleri eğitim

ortamları sunulmalıdır. Bu ise kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ile mümkün olabilmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmada, ilköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersi çerçevesinde, sanatsal yaratıcılık için beyin fırtınası tekniğinin nasıl bir etkisi olduğu sorusunun yanıtı bulunmaya çalışılmıştır.

1.3. Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri;

1. Görsel sanatlar dersinde beyin fırtınası tekniğinin öğrencilerin yeni fikirler oluşturabilmelerine katkısı nedir?
2. Beyin fırtınası tekniğinin ders içerisinde öğrencilerin fikirlerini dile getirebilmelerine katkısı nedir?
3. Beyin fırtınası tekniği öğrencilerin hangi özelliklerini ön plana çıkarmıştır?
4. Görsel sanatlar dersinin beyin fırtınası tekniği ile işlenmesi öğrencilerin derse olan bakış açılarını değiştirmiş midir?
5. Beyin fırtınası tekniği sonucunda öğrenciler tarafından üretilen resimler nitelik bakımından ne durumdadır?

1.4. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Çağdaş eğitim sisteminde görsel sanatlar eğitimi psikolojik ve sosyal ihtiyaçların karşılanması dâhil öğrencilerin birçok yönden gelişiminde önemli rol oynar. Günümüzde görsel sanatlar eğitimi farklı amaçları ve içerikleri içinde barındıran, genel eğitim programında önemli bir yere sahip olması gereken, kendi içinde metotları olan bir alandır (Özsoy & Şahan, 2009, s. 206). Görsel sanatlar dersinin yalnızca bir ürün ortaya koymaktan daha fazla becerileri öğrencilere kazandırdığı şüphesiz bir gerçektir.

Görsel sanatlar eğitimi ile öğrenciler araştırma becerileri kazanıp, yaratıcılıklarını kullanarak üretmeye yönelirler. Öğrenci ders içerisinde bir şeyler üretirken dinlenir ve eğlenir (Özsoy'dan aktaran Başbuğ & Başbuğ, 2016, s. 81). Görsel sanatlar eğitimi ile amaç öğrencilerin sanatçı olması değil, onların üst düzey düşünme becerileri kazanmalarına destek olmaktır (Gürdal'dan aktaran Güneş, 2016, s. 304). Üst düzey düşünme ihtiyacı olan kişiler;

araştıran, var olan bilgiler üzerinde düşünen, çıkarım yapabilen, problem çözebilen, kendine güvenen, yeni deneyimlere açık olan kişilerdir (Cacioppo, Petty, Feinstein ve Jarvis'ten aktaran Karakelle, 2012, s. 241). Bu üst düzey düşünme becerilerini kazanmanın etkin bir yolunun da beyin fırtınası tekniği olduğunu söyleyebiliriz. Beyin fırtınası tekniği ile ortaya konulacak olan görsel çalışmalar ile üretim öncesinde ve üretim aşamasında öğrencilerin düşünmeleri, fikir üretmeleri, hayal güçlerini zorlamaları sağlanır.

Sınıf içerisinde özgürlükçü, rahat, demokratik bir ortam oluşturulduğunda öğrenciler düşüncelerini rahatça dillendirebileceklerdir. Genel olarak süreç değerlendirildiğinde öğrencilerin “*yanlış yaparım, doğru bilemezsem küçük düşürülürüm*” gibi korkuları olduğu tespit edilmiştir (Özerbaş, 2011, s. 685). Literatür incelendiğinde beyin fırtınası tekniğinin belirli bir konuda çözüm arayışına yönelik grup tartışması sırasında yaratıcılığı artırmak için kullanılan yöntemlerden biri olduğu ve doğru veya yanlış, iyi veya kötü diye ayırmadan her fikrin değerlendirildiği görülmektedir.

Beyin fırtınası tekniği öğrencilerin yaratıcılıklarının geliştirilmesine, demokratik bilinç oluşturabilmelerine, problemleri çözebilmelerine destek olur (Çavuş, 2005, s. 441). Öyle ki bu araştırma ile eğitim ortamlarında öğrencilerin yaratıcılıklarını kullanmalarına, fikirlerini özgürce ifade edebilmelerine fırsat vermek amaçlanmıştır. Bu fırsat verildiğinde ise öğrencilerin beyin fırtınası tekniğine yönelik düşüncelerini kendi ifadelerinden yola çıkarak ortaya çıkarmak ve ortaya koydukları ürünlerin sanatsal yaratıcılık açısından başarısını araştırmak amaçlanmıştır.

Bu araştırmada da “Öğrencilerin beyin fırtınası tekniğine yönelik görüşleri nelerdir?” ve “Beyin fırtınası tekniğinin öğrencilerin resimlerine etkisi nedir?” sorularının cevapları bulunmaya çalışılmıştır.

Beyin fırtınası tekniği günlük hayatta dâhil olmak üzere birçok alanda kullanılan bir tekniktir. Görsel sanatlar derslerinde de kullanılır. Fakat literatür incelendiğinde beyin fırtınası ve sanat eğitimi üzerine daha önce ulusal düzeyde yazılmış yüksek lisans veya doktora tezine rastlanmamıştır. Bu çalışmanın alana önemli bir katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda sonuç ve öneriler kısmı ile diğer araştırmacılara ve eğitimcilere de yol gösterilebileceği düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. 2020-2021 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Kastamonu ili, Tosya ilçesinde bulunan Namık Kemal Ortaokulu 6. sınıf öğrencileri arasından seçilmiş 14 öğrenci ile ve bu öğrencilerle yapılan görüşmeler ile sınırlıdır.
3. Seçmeli görsel sanatlar dersi alan öğrencilerin yapmış oldukları öğretmen konulu resimlerle sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Sayıltıları

1. Araştırmaya dâhil olan öğrencilerin ilgi ve istekle ürün ortaya koydukları varsayılmıştır.
2. Öğrencilerin görüşme sürecinde sorulan sorulara gerçek ve samimi fikirlerini dile getirdikleri varsayılmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim; eğitim öğretim faaliyetlerinin sınıf içerisinde yürütülemediği durumlarda, çeşitli teknolojik kanallar aracılığıyla belirli bir merkezden yürütülen öğretim yöntemlerinden biridir (Kaya, 2002, s. 21-22). Uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrenciler yer bakımından, bazen de zaman bakımından ayrı olmaktadır. Ayrı mekânlarda olduklarından dolayı iletişim kurabilmek amacıyla çeşitli iletişim kanallarına gerek duymaktadırlar. Öğretmenlerin yüz yüze eğitimden daha farklı eğitim materyalleri geliştirmeleri gerekebilmektedir. Aynı zamanda öğretmenler bu durumda teknolojiyi de aktif kullanmaktadırlar (Gürer, 2018, s. 3).

Türkiye tarihine bakıldığında eğitim alanında salgınlardan dolayı aksamaların çok fazla yaşanmadığı görülmüştür. Çünkü Türkiye’de eğitimin aksamasına sebep olacak büyük çapta bir salgın olmamış, olanlar da bölgesel nitelikte olup kısa sürede çözülmüştür. Fakat 2020 yılının mart aylarında başlayıp bu araştırma sürecinde de devam eden COVID-19 salgını, tüm dünyada ve Türkiye’de de ilk defa yaşandığından dolayı üretilen çözümlerde de aksaklıklar yaşanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullar ve bazı üniversiteler daha önceden de uzaktan eğitim sistemini kullandıklarından dolayı bu salgın sürecinde de zorluk çekmemişler kolaylıkla uyum sağlayabilmişlerdir (Kahraman, 2020, s. 54).

Yaşanan çağın zorunlu bir parçası olan bilişim teknolojilerinin eğitim amacıyla da kullanılması olası bir durumdur. Uzaktan eğitim sürecinde teknoloji eğitimciler tarafından iyi takip edilip, öğrencilere geleneksel eğitim ortamı sunmaktan kaçınılmalıdır (Eygü & Karaman, 2013, s. 55).

Kendini ifade etme, motivasyon ve derslere aktif katılma açısından uzaktan eğitim bazı öğrenciler için avantaj olabilmektedir. Farklı öğrenme özelliklerine sahip olan öğrencilerin birden çok duyu organı harekete geçirilerek ilgi çekici bir ders süreci geçirilmesi sağlanabilmektedir (Dilmaç, 2019, s. 163). Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler sosyallikten uzaklaşmakta ve daha bireysel davranmaktadırlar. Bu doğrultuda ise verimli bir ders süreci olması için, sosyalliği artırmaya yönelik, öğrencilere birlikte tartışıp üzerinde konuşabilecekleri eğitim ortamları sunulabilir (Saltürk & Güngör, 2020, s. 4218).

Uzaktan eğitim sürecinde bireysellik ön plana çıktığı için yapılan etkinlikler de bu dikkate alınmalıdır. Etkinlikler sosyallik içermeli ve bir hedefe yönelik olmalıdır. Fazla uzun ve öğrenciyi sıkacak etkinlikler olmamalıdır. Uzaktan eğitim etkinlikleri ile öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri harekete geçirilmelidir. Uzaktan eğitim sürecinde birden çok etkinlik ve aktivite tasarlanabilmektedir. Grup çalışmaları, beyin fırtınası, benzetim tekniği, tartışma teknikleri gibi öğretim yöntem ve teknikleri kullanılabilir. Bu şekilde öğrenciler derse aktif katılım sağlayabilmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin daha kalıcı öğrenmelerinde de bu etkinlikler etkilidir (Aydemir, 2018, s. 97-99).

2.2. Sanat

Sanat insanlığın varlığından beri yaşamın anlamı şeklinde görülür. İlk insanın mağara duvarlarına yaptığı resimler bugün sadece var oluşumuzun ilk izleri olmasıyla değil, sanatsal olarak da değer taşımaktadır. Eski insanların duvarlara yaşamından izleri işlemesi, hayatın kırılgan izlerini resimle düzelttiği bir sayfa gibidir (Gambrich'ten aktaran Acar & Düzakın, 2017, s. 3).

Edman (1977)'a göre sanat; yaşamı ilgi çekici ve güzel biçimlere dönüştürmektir (s. 7).

Tolstoy (2012) ise sanatı; başka bir insanın duygularını görerek veya işiterek algılayan bir insanın bu duyguları yaşadığı temeline dayandıran bir etkinlik olarak tanımlar (s. 49).

Fischer (1990) için sanatın görevi; insanları heyecanlandırmak ve insanların empati kurabilmelerini sağlamaktır (s. 11).

İnsanlar doğası gereği paylaşmak, anlatmak istediğini diğer kişilere aktarma amacı güdüp başkalarının anlattıklarını da anlamak ister. Sanat ise burada devreye girer. Sanat insanların duygularını, düşüncelerini, heyecanlarını başkalarına anlatabilmek isteği ve çabasıdır (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 10). İzlenilen bir resimde, dinlenen bir müzikte, okunulan

bir şiirde, sahnede gerçekleştirilen doğaçlama bir oyunda ya da çekilen bir fotoğrafta, ürünü ortaya koyan kişinin yaşadığı mutluluk, üzüntü, korku veya heyecan gibi duyguları hissedilebilir. Üreten kişi kendini ifade etme hazzı yaşayıp anlaşılma ve anlama ihtiyacını yerine getirir. Bu durumda ise sanat bir çeşit terapi olmaktadır ve ruh sağlığına da iyi gelerek sağlıklı ve bilinçli bir toplum oluşmasına katkıda bulunur (Akkurt & Boratav, 2018, s. 55).

Çok beğenilse bile doğal varlıklar sanat eseri olarak kabul edilmez. Sanat eserlerini insanlar insan için yapar, özgündür ve aynısından bir tane daha yoktur (Güney, 2011, s. 25). Sanat eserlerini değerli kılan da budur. Sanat eseri biriciktir, tektir.

İnsanların hayatında bilim ve teknik ihtiyacı olduğu gibi sanat ihtiyacı da olmaktadır. Bilim ve teknik yaşamı daha kolay hale getirir. Bunun yanında ise sanat; yaşamın daha eğlenceli, çekilir ve anlamlı olmasına katkı sağlar. Sanat ile bir şekilde insanlar nefes alır. Üreten veya sanatı izleyen olsun, her durumda sanatla karşı karşıya gelen kişiler yaşamın sıkıcılığından, sıradanlığından uzaklaşarak kendine döner ve kendini gerçekleştirir. Sanat hem duygusal yönden hem de bilişsel ve yaratıcılık açısından da olmazsa olmazlardandır. Öyle ki sanat bir tek güzelden, estetikten, eğlenceden ibaret değildir. Sanat izleyicisi ve sanat üreten kişiler düşünür, sorgular, yeni fikirler üretir ve inceler. O halde bilim ve sanat birbirinden ayrı kavramlar gibi görünse bile birbirlerini etkilerler, birbirlerine ihtiyaç duyarlar. Bilim de, sanat da insanlığın ihtiyaçları için vardır. Biri diğerinden daha faydalı veya daha faydasız değildir. İkisi de insan hayatında önemli ve gereklidir. Bilimi sanattan daha önde tutan toplumlar başarısızdır. Bilim ve teknolojiye önlerde olan ülkelere bakıldığında aynı ülkelerin sanatta ve kültürde de ileride oldukları görülmektedir (Yolcu, 2015, s. 94-95). Toplumsal gelişmişlik konusunda önde olan ülkeler yaratıcı vatandaşlarını ortaya çıkarıp bu kişilerin eğitilmesine ve desteklenmesine önem verirler (Etiye, 1995, s. 33). Sanat birey ve toplum için can damarıdır (Gel'den aktaran Bulut & Gülsoy, 2016, s. 77). O halde sanat tamamıyla insani ihtiyaçların sonucudur ve ilk insanlıktan günümüze kadar varlığını korumaktadır.

2.3. Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi insanların duygularını, düşüncelerini, hissettiklerini estetik bir şekilde diğer insanlara aktarabilmelerini, varsa bireylerin yeteneklerini kendilerinin farkına varmalarını veya keşfedilmelerini sağlar. Aynı zamanda sanat eğitimi kişilerin yaratıcılıklarını, hayal güçlerini geliştirmek amacıyla yapılan bütün eğitim faaliyetleridir (Yolcu, 2004, s. 88).

Sanat eğitimi temelde sanatı meydana getirmek, sanatsal yaratıcılık, sanat tarihi, sanat eleştirisi, sanat ve kültür ilişkisi, sanat kuramları, sanat psikolojisi, sanat felsefesi, sanat sosyolojisi gibi kuramsal bilgi dallarını da içine alarak tanımlanır (San, 2010, s. 18). Aynı zamanda tüm bu bilgiler eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarına da verilir. Ülkemizde güzel sanatlar eğitimi bölümleri sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlardır.

2.3.1. Sanat Eğitiminin Önemi ve Amacı

Eğitim bireye yapılan en öncelikli yatırımdır. Bireylerin kendilerini doğru ifade edebilmelerinin, estetik bakış açılarının, yaratıcılıklarının ve yeteneklerinin geliştirilip, ortaya çıkmasında sanat eğitimi önemli bir yer tutar. Sanatın gelişip yaygınlaşması için eğitime büyük ihtiyaç vardır (Özsoy, 2007, s. 25). Bu sebeple eğitim doğru planlanmalı ve ders programlarında sanat eğitime yeterli derecede yer ayrılmalıdır.

Sanat eğitimi güzel sanatların tüm dallarını içine alan sınıf içinde veya sınıf dışında yapılan yaratıcı sanatsal eğitimidir. Sanat eğitimindeki amaç çocuğun ressam veya sanatçı olmasını sağlamak değildir. Amaç; yaratıcı, üretken, duyarlı, kişilikli, dengeli, çağdaş bir toplum yaratılmasıdır. Sanat eğitimi insanların duygusal gereksinimlerini karşılayıp; özgür, kendini gerçekleştirmiş bireyler yetişmesini, bireylerin kendi değerleri içinde var olmasını sağlar (Artut, 2001, s. 94; Erinç, 2004, s. 32). Sanat eğitimi her insanın ahlaki ve kişilik eğitimi için gereklidir. Kişilere görmeyi öğretir. Sağlam zevkleri olan, güzeli algılayabilen, geniş perspektiften olaylara bakabilen bireyler yetişmesine katkı sağlar (Artut, 2004, s. 104; Gençaydın, 1990, s. 45).

Okullarda sanat eğitimi genellikle uygulama ağırlıklı olarak verilir. Bunun yanında günümüz sanat eğitimi programları içinde yer alan estetik, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi teorik bilgileri de içinde barındırarak sanatın öğretilbileceği yönünü de vurgular. Bu bağlamda okullarda okutulan sanat eğitimi "*Görsel Sanatlar Eğitimi*" olarak adlandırılır. Bu olması gereken bir adlandırmadır (Artut, 2010, s. 3-4). Okullarda okutulan Resim-iş Eğitimi dersinin adı 2006 yılında Görsel Sanatlar Eğitimi olarak değiştirilmiştir.

Okullarda sanat eğitimi ve sanatsal etkinliklere önem verilmeli, öğrenciler ve veliler gerektiğinde kitle iletişim araçları aracılığı ile bilinçlendirilmelidir. Branşı ne olursa olsun diğer öğretmenler de bilinçlendirilmelidir. Gerektiğinde tüm öğretmenler için faydalı seminerler düzenlenmelidir. Çünkü birçok öğretmen de sanat eğitimi gereksiz olarak

görmektedir. Ülke çapında düzenlenen sınavlara hiçbir katkısı olmayan, karne notunu anlamlı derecede etkilemeyen bir ders olarak görülmektedir. Tüm bu sebeplerden ötürü ise aileler maddi olarak sanat eğitimi derslerine kaynak ayırmamaktadır (Aşılıoğlu, 2012, s. 238). Yaşam şartları daha iyi olan bölgelerde resim, müzik, dans, tiyatro derslerine küçük yaşlardan itibaren önem verilirken, daha zor şartlara sahip bölgelerde yaşayan insanlar ise sanat eğitimine genellikle israf olarak bakmaktadırlar (Eagleman & Brandt, 2019, s. 236). Çocuklarını çeşitli dans, tiyatro, resim, müzik gibi kurslara gönderen bazı ailelerin ise bu alanları yalnızca boş zaman aktivitesi olarak gördüğü ve çocuklarını bu kurslara oyalanmaları, vakit geçirmeleri için gönderdikleri gözlemlenmektedir.

İlköğretim 4. sınıfa kadar sınıf öğretmenleri sanat eğitimine önem vermediğinde ya da nitelikli bir sanat eğitimi gerçekleşmediğinde öğrencilerin ortaokula ya sanattan tamamen soğumuş olarak geldiği, ya da tam tersi olarak ortaokulda sanat derslerine merakla ve istekle devam ettiği görülmektedir. Fakat her iki durumda da sanat dersleri anaokulu ve ilköğretim birinci kademedede önemslenmediğinde yaratıcılık ve el becerisi zayıflamaktadır. Ortaokula gelindiğinde ise yaratıcılığı ve el becerisini kazanmak öğretmen ve öğrenciler için zorlaşmaktadır. Çünkü Salı (2019) tarafından yapılan bir araştırmaya göre çocukların en aktif ve yaratıcı oldukları dönem okul öncesi dönem ve dördüncü sınıftır (s. 1583).

İyi planlanmış ve alanında başarılı öğretmenlerce yürütülen görsel sanatlar dersinde öğrenciler duygu ve düşüncelerini aktarabilecekleri sözel ve sözel olmayan yöntemleri öğrenirler. Öğrenciler karşılaştıkları problemlerin yalnızca tek bir çözümü olmadığını, karar verirken kendilerine güvenmeyi öğrenirler (Boydaş'tan aktaran Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 12). Sanat eğitimi bireylerin kendilerine olan güvenlerini sağlar (Dorukan, 2009, s. 9).

Sanat eğitimi çevreyi ilk tanıma, görme, algılama, düzenlemeyle başlar. Sonrasında ürün ortaya koyma ile devam eder ve üretirken bundan zevk alarak daha da gelişir. Bu aşamalarda sanat eğitimi bir ders değildir. Sanatsal estetik bilgilerinin ve deneyimlerin bir programa dayalı olarak bireye aktarılmasıyla sanat eğitimi; sanat tarihi, ürün ortaya koyma, sanat eleştirisi, estetik gibi başlıklar ile okul çağında öğrenilebilen ve öğretilen bir ders olarak yerini alır (Kırıçoğlu'ndan aktaran Özsoy & Şahan, 2009, s. 207).

Sanat eğitimi kişilerin olayları bir bütün olarak ele alıp yorumlayabilmelerini sağlar. Bireylerin yeni oluşumlara açık, çağa ayak uydurabilen, her zaman bilimsel ve teknolojik ilerleyen dünyada gelişmeleri anlayabilen, gelişmelere ve yeniliklere uyum sağlayabilen, bir kişiliği olacağı kesindir (San, 1987, s. 11). Endüstri çağı bireylere yepyeni bir düşünce

sistemini öğretir. Çağa ayak uydurabilmek için ise endüstri çağını yalnızca teknik bir kavram olarak görmemek, çağdaş bir düşünce sistemi benimsemek gerekir. Aksi halde çağ dışı kalındığında başka toplumları taklit etmekten ileri gidilemez (Telli'den aktaran Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 12).

Bilimsel eğitim insan gelişiminin bir tarafını geliştiriyor, eğitiyorsa, diğer tarafını da sanat eğitimi geliştirmelidir. İnsanlar yalnızca akıl ve zekâdan ibaret değildir. Her şeyden önce insanlar duyu ve duygulardan da ibarettir, bunlar da akıl ve zekâ kadar insan gelişiminde önemli yer tutar. İnsanların duygusal gelişimi için sanat eğitimi önemlidir. Doğru bir eğitim, bilim ve sanatın bir bütün olarak değerlendirilmesi ile olur. Sanat eğitimi kişilik eğitiminin de en önemli parçalarındandır (Etkin, 1968, s. 125). Freud'a göre 0-6 yaş aralığında kişilik gelişiminin tamamlandığı düşünüldüğünde sanat eğitime küçük yaşlardan itibaren önem vermek gerekir. Çocukların sanatsal aktiviteleri desteklenmeli, heveslerini ve özgüvenlerini kırarak davranışlarda ve söylemlerde bulunmamak gerekir. Bu durum ise bilinçli bir çevre ve nitelikli bir sanat eğitimi ile gerçekleşir.

Sürekli görülmek istenenin değil görülenin yapılmaya çalışıldığı, akıllı tahtalardan fotoğraflar veya daha önce yapılmış resimler açıp, öğrencilerin birebir kopya etmelerini beklemek sanat eğitiminin amacına uygun değildir.

Sanatsal ve estetik becerilerden yoksun kişiler, toplumsal sorunlara ve doğaya duyarsız, hayatın güzelliklerini göremeyen, yapıcı eleştiriler yapamayan, mesleğindeki bilgi ve becerilerinden başka hiçbir bilgi ve beceriye sahip olmayan kişilerdir. Ayrıca bu kişiler yeni bir şeyler öğrenme konusunda hevesi olmayan, sağlıklı ilişkiler kuramayan, olanla yetinen, umudu olmayan, mutlu olmayı bilmeyen insanlardır (Gençaydın, 1990, s. 48). O halde nitelikli bir sanat eğitimi alan ve hayatında sanatı var eden kişiler seçecekleri meslekte de yaratıcı, özgün, fark yaratan, başarılı bireyler olup, olumlu kişilik özelliklerine sahip olurlar.

Sanat bireylerin kendini gerçekleştirme amacına hizmet edip bireylerin toplum içinde var olduklarının farkında olmaları için vardır (Dorukan, 2009, s. 8). Maslow ve Rogers'a göre kendini gerçekleştirmiş bireyler üstün yaratıcılığa sahip, etik, alçakgönüllü, diğer insanlarla uyumlu, saygılı, iyi iletişim kurabilen kişilik özelliklerine sahiptir. Aynı zamanda kendini gerçekleştirmiş bireyler özgüvenli, özsaygılı, özgür ve güvenilir kişilerdir (Demir & Chang, 2011, s. 12). Kendini gerçekleştiren bireyler tüm kapasitelerini en verimli şekilde kullanır. Bireyler bir bütün olarak bilişsel, duyuşsal, psikomotor olarak gelişmelidir. Bedensel ve ruhsal özellikler birbirini etkiler ve birbiriyle bir bütündür. Bir özellik geliştirilip diğeri

geliştirilmediğinde dengesiz, topluma ve kendisine zararlı olan insanlar meydana gelir (Ergün ve Özdaş'tan aktaran Aşılıoğlu, 2012, s. 236).

Sanat eğitimi bireyleri kontrol etmenin de bir yoludur. Fakat hazır ve ezber bilgiye dayanan eğitim sisteminde yaşanan en büyük zorluklardan biri de yaratıcı, farklı ve özgün fikirler ortaya koyabilmeyi öğretmektir (İpşiroğlu, 1998, s. 30). Belki de en serbest ve özgür olabilecekleri ders olan görsel sanatlar dersinde bile örneğin; hangi rengi kullanacağı konusunda sürekli öğretmene danışan, kendi resmini beğenmeyen, özgüvensiz, özgür olamayan, yanlış yapmaktan korkan, yaratıcı düşünemeyen öğrencilerle karşılaşmaktadır.

Özsoy (2003)'a göre görsel sanatlar esasen çözülmek üzere problem icat eder. Sanat yaratıcı düşünmeyi, anında ve yerinde karar vermeyi, değerlendirme ve hemen sonuç alma yeteneğini geliştirir.

Doğrudan deneyime dayanan duyuşsal davranışlar bilişsel gelişime ve öğrenmeye de fırsat oluşturabilmektedir. Öyle ki çocukların yaptıkları resimler akademik konuların öğrenilmesinde, kavramlar elde edilmesinde bir araçtır (Gardner'dan aktaran Kırıçoğlu, 2019, s. 67). Örneğin fen bilimleri dersinde organlarımız konusu işlenirken, öğrencilere insan anatomisi ve iç organlarını çizerek öğrenmeleri sağlanabilir. Aynı şekilde coğrafya dersinde de güneş tutulması konusu yine öğrencilerin çizim yaparak çok rahatlıkla öğrenebileceği bir konudur. Sosyal bilgiler derslerinde işlenen Atatürkçülük konuları da görsel sanatlar dersinde yapılan etkinlikler ile daha da pekiştirilebilir. Bütün dersler birbiriyle bir bütündür. Öğretmenler bu noktada birbiriyle iletişim halinde olabilir ve derslerini planlayabilirler.

Görsel sanatlar eğitimi bireylerin hayatlarında her zaman ihtiyaç duyacakları etkinlikleri kapsar. Sanat eğitimi yalnızca yetenekli öğrencileri değil yeteneği olmayan öğrencileri de eğitmeyi amaçlar. Buradaki amaç öğrencileri sanatçı yapmak değildir (Ayaydın, 2004, s. 48). Günümüzde her meslek alanı için farklılıklar yaratmak, yaratıcı olmak önemlidir. Öğrencilerin gelecekteki hayatında hangi mesleği seçerse seçsin yaratıcı, fark yaratan, çağa uyum sağlayan, üretken ve iyi ilişkiler kurabilen kişiler olmaları gerekmektedir. Bu ise sanat eğitimi ile mümkündür.

Kırıçoğlu (2019)'na göre yaygın olan bir inanış ise sanatın yetenekli kişiler için olduğudur, yetenek onlara göre doğuştan gelir. "Herkes resim yapamaz", "çöp adam bile çizemem", "yeteneksizim", gibi söylemlerle bilgisizliklerini gizlemeye çalışmaktadırlar. Fakat görsel sanatlar dersi için "hiç yeteneğim yok" derken aynı yeteneğin sayısal veya sözel dersler için

de gerekli olabileceğini düşünmemektedirler. Öyle ki tüm öğrencilerin sayısal ve sözel derslerde aynı derecede başarılı olmaları beklenmektedir. Bu önyargılı sınıflandırmalar ise şu sakıncaları yaratabilir:

- 1) Kendini yeteneksiz olarak adlandıranlar için sanat derslerine gerek yoktur. Onlar zaten yeteneksizdir.
- 2) Yetenekliler için ise; onlar ne yaparsa yapsın her türlü gelişebilirler. Ne öğrendikleri önemsiz, ne yaptıkları önemlidir.

Bu anlamsız sınıflamalar genellikle çevrenin etkisiyle oluşmaktadır ve öğrencinin öğrenme isteğini kaybetmesine sebep olur. Öğretmenin ise öğretme motivasyonunu düşürebilmektedir (s. 13).

Öyle ki belki de matematik dersinde grafik okuma, mantık, geometri gibi konu başlıklarında öğrencilerin başarısız olması sanat eğitimiye önem verilmemesinin sonucu olabilir. Çünkü bu gibi konularda görsel hafıza çok önemlidir. Özsoy (2015)'a göre, öğrencilerin ortaokul ve ortaöğretim çağlarında da görsel-uzamsal zekâ gibi, sözel zekâ aracılığı ile de soyut düşünme yetenekleri geliştirilmezse, bu öğrencilerin %75'i sanatı sadece ilköğretim çağlarında ilgilendikleri bir ders olarak hatırlayacaklar ve yalnızca bir çocukluk anısı olarak hafızalarında kalacaktır (s. 91).

2.3.2. Görsel Sanatlar Dersinin Özel Amaçları

Görsel sanatlar dersi öğretim programı incelendiğinde özel amaçlar şu şekilde özetlenebilir:

1. Görsel sanatlarla ilgili olarak; görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,
2. Temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
3. İlgili tartışmalara katılabilen ve tartışmaları değerlendiren,
4. Görsel sanatların kökenini inceleyen, değerini sorgulayan; güncel kültür sanat ürünlerini bilinçli olarak izleyen,
5. Kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
6. Bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
7. Dersi diğer disiplin alanlarıyla ilişkilendiren,

8. Etik davranış gösteren,
9. Alanla ilgili meslekleri tanıyan,
10. Öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetişmesini sağlamaktır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018, s. 8).

2.4. Sanat Öğretimi, Sanatla ve Sanat Yoluyla Öğretim

Bireyler öğrenmeye karşı isteklidirler. Öğretmenler ise çocukların bu meraklarını ve isteklerini değerlendirmelidirler. Çocukların problem çözmelerini, araştırma ve keşfetmelerini özendirecek öğretim yöntem ve teknikleri kullanabilirler. Bu şekilde bir öğretim öğrencilerin hayal güçlerini kullanmalarına, akıllarına gelen fikirleri uygulayabilmelerine, olasılıkları düşünebilmelerine, analiz yapabilmelerine fırsat verebilir (Artut, 2004, s. 87).

Tek başına kullanılan sanat öğretimi ve yöntemleri etkili olmayabilir. Sürekli aynı yöntemin kullanılması da dersin sıkıcı geçmesine ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına, motivasyonlarına, gelişimlerine olumlu katkı sağlayamaz. Her öğrencinin gelişim özellikleri, ilgileri, sosyokültürel seviyeleri, yetenekleri birbirinden farklıdır. Her öğrenciye hitap edebilecek bir öğretim programı olmalıdır. Seçilen konuya göre en uygun yöntemi ve tekniği seçmek iyi bir alan bilgisi ve öğretmenlik becerisi istemektedir. Öğretmenlerin seçtiği öğretim yöntemleri öğrencileri başarıya ulaştırmayı hedeflemelidir. O halde kullanılacak öğretim yöntemini seçerken konuya uygun olması dışında, öğrenciye kazandırılması gereken bilgi ve becerilere de uygun olmalıdır. İstenilen bir eğitim hedefine ulaşmak amaçlanıyorsa, bu noktada eğitim öğretimle birlikte ele alınmalıdır. Öğretim ise kazandırılması gereken bilgi ve becerilerdir. Çağdaş eğitim dünyasında çocuklar yaratıcı düşünmeli, analiz yapabilmeli, buluş yoluyla öğrenip, bulduklarını da değerlendirebilmelidir. Görsel sanatlar öğretiminde bilgisel kazanımlar da gözden kaçırılmamalıdır. Sanat öğretiminde kuram ve uygulama birbiriyle bir bütündür. Öğretim sürecinde gerektiğinde tanımlar ve bilgiler üzerinde durulabilir, küçük tartışma ortamları oluşturulabilir. Fakat teorik bilgiler çok uzun tutulmamalıdır. Bu durumda öğrenciler sıkılabilir, bilgileri hafızaya almak da zorlaşabilir (Artut, 2010, s. 6-8).

Sanat alanından daha farklı alanlarda veya derslerde öğrencileri bilgilendirmeye de sanat eğitimi katkı sağlayabilmektedir. Öğrenciler sanat yoluyla akademik kavramları daha rahat kavrayabilir, öğrenirken eğlenebilir, bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlayabilirler. Sanat

eğitiminin amaçlarında var olan eleştiri becerisinin de başka bir alandaki ayrıntıların öğrenilmesinde faydası olabilmektedir. Sanatla ve sanat yolu ile eğitim disiplinler arası yaklaşımı gerektirir, bu sebeple de programlarda sanatın önemi gözden kaçırılmamalıdır. Sanat yolu ile eğitim ise sanatla eğitimden daha geniş bir amaca sahiptir. Teorik bilgi ve becerilerin yanında, kültürel, toplumsal, bireysel gibi değerler sanat yolu ile eğitimle bireylere kazandırılabilir. Bu beceriler tüm dünya insanları için evrenselidir. Sanat yoluyla eğitim herkes için olmalıdır. Sanat aynı zamanda kültürlerarası iletişimi de sağlar. Bu etkileşim için yalnızca sözlere gerek yoktur (Kırıçoğlu, 2014, s. 32-34).

2.5. Çocuk İçin Resim

Çocuk resmi dünyanın her yerinde aynıdır. Ükelere veya bölgelere göre değişiklik göstermez. Değişim öğrenme ve toplumun etkisine göre oluşur. Bu noktada ise eğitim önemli bir faktördür (Karayağmurlar'dan aktaran Bender, 2013, s. 96).

Çocuklar konuşmadan, yürüyemeden önce resim yapmaya başlarlar. Çevreyi resim yaparak tanıyabilirler. Bunu yaparken zevk alırlar. Çocuklar hayal kurmaya yatkındırlar. Örneğin 8 yaşlarındaki bir çocuk 10 dakika süreyle aynı yerde oturmaya ikna edilirse, neredeyse 3 dakika içinde gözleri uzaklara dalecek ve hayal kurmaya başlayacaktır (Parlette, 2003, s. 191). İlk karalamalar çoğunlukla iki yaşında acemi bir kalem tutuşuyla başlar. Bu noktada çocuğa doğru kalem tutma teknikleri gösterilmemeli, istediği gibi kalem tutmasına fırsat verilmelidir (Şahin, 2015, s. 19). Yolcu (2004)'ya göre çocuklar kelimeler yerine resmetmeyi tercih edebilirler. Kelimelerle anlatamadığı duygularını resmederek anlatmak isteyebilirler. Resmederken ise özgürdürler, hayal güçlerinin etkisiyle resim yaparlar. Çocuklar büyüklerden daha fazla hayal kurarlar. Yetişkinler olaylara mantıksal çerçevede yaklaşır. Çocuklar ise soyut düşünemediğinden, analiz yapamadığından dolayı hayal dünyasının etkin duruma getirdiği yaratıcılık ile tepkilerini kâğıda veya tuvale dökerler (s. 138). Öyle ki birçok ressam ve sanatçı kalıplardan ayrılıp, öğrendiklerini bir kenara bırakıp çocukça resmetmek istemiştir (Vural, 2009, s. 157). Çocukların kurdukları hayaller bazen büyüklere anlamsız gelebilmektedir. Ama bu aşamada çocuk kendi dünyası ve becerisi ile yüzleşir. Bazı çocuklar da resim yapmadan önce çok fazla düşünmeye ihtiyaç duymayabilirler. Çünkü düşüncelerine ket vurulmuş ve ya engellenmiştir. Bu durumda referans çevreleri ve ilgileri genişletilmelidir. Duygusal deneyimlerden yoksun olabilmektedirler. Bu durumda ise motivasyona ve ilgiye ihtiyaçları vardır (Artut, 2004, s. 193).

"Çocuklar gördüğünü mü, yoksa bildiğini mi çizer?" tartışması birçok araştırmaya konu olmuştur. Yapılan araştırmalar sonucunda ise çocuklar bildiğini çizer yanıtı ortaya çıkmıştır. Örneğin; çocuklar bir ev çizerken dışını çizdiği gibi içindeki odaları, eşyaları da tek tek çizer. Oysaki normalde dışarıdan bakıldığında evdeki odalar ve eşyalar görünmez. O halde "çocuklar gördüğünü çizer" demek yanlış olabilmektedir. Çocukların yaşları büyüdükçe ise algıları ve öğrenmeleri artmaya başlar. Bu resimlere de farklılık olarak yansır (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 24-25).

Çocukların yaptıkları resimlerde sadece sonuç değil, o resmi başarıyla tamamlamış olmak daha önemlidir. Çocukların yaptıkları resimler bir başkasına ihtiyaç duymadan, özgürce, yalnızca kendisinin başardığı bir şeydir. Bu açıdan önemlidir. Öyle ki öğretmenler kendilerine güzel ve mantıklı gelen resimlerin karşılığında ödül vermemelidirler.

2.6. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Gelişim Özellikleri

2.6.1. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri

Bu dönem Piaget'in bilişsel gelişim evrelerinden soyut işlemler döneminin başlarına denk gelmektedir.

Bu dönemde çocuk kendi düşüncelerini irdeleyebilir. Örneğin "acaba kendimle çelişiyor muyum" gibi cümlelerle düşüncelerinin mantıklı olup olmadığını sorgular. Akıl yürüterek gerçek dışı düşüncelerin üstesinden gelmeye başlar. Çocuklar kendi dünyalarıyla ilgili hızlı bir bilgi arayışı içerisindeylerdir. Yeni deneyimleri eski deneyimleriyle ilişkilendirebileceklerini farkındadırlar (Ormrod, 2018, s. 299-300). Yeni fikirlere açıktırlar. Gelecek ile ilgili düşünmeye başlarlar. Bir şeyleri araştırıp, eleştirebilirler. Sevdikleri veya ilgilendikleri şöhretli insanların hayatıyla yakından ilgilenirler (Artut, 2006, s. 234).

Bu çocuklar gerçekliğe daha uygun neden ve sonuç bağlantıları kurabilmektedir. Soyut düşünme becerilerinin yavaş yavaş gelişiyor olması ile daha doğru ve geçerli genellemeler yapabilmektedir. Kısaca bu dönemde gerçekçi düşünme biçimi ve gerçekçi duygusal tepkiler baskındır. Çocuksu tepkiler yerini olgunluğa bırakmıştır. Kavramsallaştırma ve genelleme becerileri gelişmiştir (Özdemir, Özdemir, Kadak, & Nasıroğlu, 2012, s. 581-582). Empati ve hayal kavramları bu dönemde ön plana çıkmaktadır (Çoban & Tabak, 2011, s. 45). Çocuklar bu dönemde cinsiyetlerinin nasıl davranışlar göstermesi gerektiğini farkına varır. Günlük olaylar, toplumsal olaylar çocukların ilgisini çeker. Bu olayları anlamaya çalışırlar.

Kendi yaşadıkları ülkeyle, siyasi olaylarla, toplumsal olaylarla ilgili düşüncelerini dile getirirler. Yargılama ve yorumlama becerileri gelişmeye başlar (Bacanlı, 2011, s. 56-57).

2.6.2. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Sosyal Gelişim Özellikleri

Bu yaş grubu çocukları Erikson'un Psikososyal gelişim kuramından kimlik ve benimsemeye karşı rol karmaşası evresindedirler. Kişi bu evrede kendisinin ne olup ne olmadığını farkına varmaya çalışır. Bundan dolayı da gerçek benliklerini arkadaş gruplarında, farklı dinlerde veya siyasi hareketlerde aramaya başlar. Kendisi için yeni rolleri deneyerek, toplum tarafından daha çok kabul edilen rolleri seçmeye çalışır (Miller, 2008, s. 216-217).

Erken ergenlik dönemine gelen bu evrede yakın arkadaşlıklar önemlidir. Genellikle hemcinslerle yakın arkadaşlıklar görülür. Grup halinde aktiviteler yapılır, Bu gruplar kişileri ilgi alanlarından giydikleri kıyafete kadar etkiler (Derman, 2008, s. 20). Birbirlerine yardımcı olabilirler, iletişimde anlayış hâkimdir (Doğan, 2007, s. 164). Geçimli ve uyumlu olmak önemlidir. İyi insan özelliklerini taşımaya çalışır. Öyle ki iyi vatandaş vergisini verir, iyi bir evlat ebeveynlerinin kurallarına karşı gelmez. Doğru olan ne ise onu savunur (Çankırılı, 2012, s. 68).

2.6.3. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Duyuşsal Gelişim Özellikleri

Çocuklar bu dönemde sevilme, beğenilme, başarı, kendine güvenme ihtiyacı hissederler. Yavaş yavaş çocuklar duygularını herkese belli etmemeye başlarlar, aileye karşı olan sevgisini göstermede eksiklik olabilir. Kendi başarılarına bir şeyler yapmak isteyebilirler. Sık sık hayal kurarlar. Başarısız olmaktan, arkadaşsız kalmaktan, ölümden, kendilerine yabancı gelen şeylerden korkmaya başlarlar. Erkek çocukları da kız çocukları da cinsiyetlerini kanıtlama isteği duyarlar (Doğan, 2007, s. 175-176).

2.6.4. Ortaokul 6. Sınıf Çocuklarının Sanatsal Gelişim Özellikleri

Geçen (2018)'e göre çocuğun sanatsal gelişimi 5 aşamada ilerlemektedir.

1. İlk aşama 2-4 yaş arası karalama evresidir. Bu evrede çocuk ilk çizgilerini oluşturmaktadır. Figürlerini dairesel bir baş çizimi ve başa eklenen çubuk şeklinde bacak ve kollarla tamamlamaktadır.

2. İkinci aşama ise 4-7 yaş arası şema öncesi dönemdir. Bu dönemde ise ne çizdiğinin anlaşıldığı ama kabataslak nesne ve figürler çizmektedir. Çocuk gördüğü gerçeği değil bildiği gerçeği resmetmektedir. Evi içindeki eşyalara kadar çizmesi buna bir örnektir.
 3. Üçüncü dönem ise 7-9 yaş arası şematik dönemdir. Çocuk bu dönemde gerçekçi resimler yapma isteği duyar fakat ince motor kasları yeteri kadar gelişmediğinden dolayı figürleri ve nesneleri geometrik şekillerle oluşturmaktadır.
 4. Dördüncü dönem 9-12 yaş arası gerçekçilik dönemidir. Bu dönemde başarısız olsa da çocuklar gerçekçi resimler çizmeye çalışmaktadır. Şematik dönemde yaptıkları çizimlerden haz alamamakta ve daha gerçekçi resimler yapmak istemektedirler.
 5. Son dönem ise 12-14 yaş arası mantık dönemidir. Bu dönemde çocuklar daha gerçeğe yakın çizimler yapmaktadırlar ve bunu yaparken başarılıdırlar. Toplumsal olaylara karşı daha hassastırlar ve resmedebilirler (s. 62-72).
 6. sınıf çağı çocuğun sanatsal gelişim süreçlerinden gerçeklik döneminden ergenliğin başlangıcı olan mantık dönemine geçiş evresine denk gelmektedir. Bu çocuklar için esas amaç doğru olanı çizmektir. Çocuklar daha detaylı çizimler yapmaktadırlar. Çocukların içinden geldiği gibi çizme süreçleri yavaş yavaş sona yaklaşmaktadır. Aslında bu dönemde de muazzam bir yaratma becerisi vardır. Fakat yakın çevresinden birileri yaptığı çalışmalarını eleştirmesi yüzünden yaratıcılığını yitirmiştir. Bu durumda bu çağıdaki bir çocuğun yaratıcılığını yitirmemesi için yapılması gereken en önemli şey verilen eğitimi sorgulamaktır (Artut, 2006, s. 234; Cox, 2020, s. 250; Çankırılı, 2012, s. 31; Kutluer, 2015, s. 407;).
- Çocuklar ortalama 11- 12 yaşına kadar kendilerinde var olan doğal hislerle renk uyumları, kompozisyon ve hayal dünyasına dayanan resimler yapar. Bu yaşlardan sonra, ergenliğin başlarında var olan doğal hislerin yerini mantıksal beceriler alır. Çocuk mantıksal çalışmalar yapmaya başlar. Hatta mantık estetikten de önemli olmaya başlar (Read, 2018, s. 128). 12-14 yaş dönemi çocuklarının bu mantığa dayalı çizimleri artık bu çocukların nitelikli imgesel çalışmalar yapamadıklarının ve düşünme becerilerini kullanmadıklarının göstergesidir. Bu çocuklar için tam anlamıyla “zamane çocuğu” kavramı kullanılabilir. Sevdiği çizgi film karakterlerinin birebir aynılarını çizerek veya orijinaline benzeyen resimler çizerek kopya çalışmalara yönlenmektedirler. Görülen şeylere duyulan ilgi, çocuklardaki imgesel düşünme becerisini yok etmektedir (San, 2017, s. 48).

Bu dönemde cinsel gelişim farkına varılmaktadır. Özellikle kız çocuklar erkeklerden daha erken cinsel gelişim yaşarlar. Kendi yaşadıkları fiziksel gelişimlerini de çizimlerine

aktarırlar. Kızlar erkeklerden daha çok ders dışı çizim yaparlar. Bu çizimler onlar için özeldir. Kimsenin bu çizimleri görmesini istemezler (Kutluer, 2015, s. 407). Bu sebeple de insan figürleri oldukça ayrıntılı ve özenli çizilmektedir. Öyle ki ergenlikten dolayı fiziksel olgunlaşmanın verdiği hareketle giysi kıvrımlarını görerek resimlerine aktarırlar. Ayrıca erkekler tarafından çizilen insan figürleri genellikle daha az gülümserler (Cox, 2020, s. 250; Çankırılı, 2012, s. 32; Yavuzer, 1992, s. 67;).

Resimlerde dinamizm ve dramatik yöne eğilim vardır. Resimlerinde üzüntü, mutluluk gibi soyut kavramları yansıttıkları görülür. Yorumlama, analiz yapma gibi beceriler resimlerine de yansır. Aynı zamanda çocuk kendisi için anlam ifade eden renkleri resimlerinde kullanmaktadır. Çizim ve boya yaparken daha muntazam çalışır. Işık-gölge, oran-orantı kavramları üzerinde durmaya başlarlar. İmgesel ve taklit yoluyla yapılan çalışmalara karşı ilgilidirler (Artut, 2006, s. 234-235; Tütüncü, 2006, s. 65).

Okullarda çoğunlukla çocukların yansıtmacı kurama bağlı kalarak çalışmalar yapmaları sağlanır. Fakat her çocuk kendi karakterine yönelik geliştirilmelidir. Sadece teknik beceriler üzerine gidilmemelidir. Bu dönemde perspektif tam olarak kavranamamaktadır. Doğru renk armonileri, ışık gölge tam olarak başarılamamaktadır. Bunların tam anlamıyla kavranması ise iyi bir sanat eğitimi ile mümkün olabilmektedir. Ayrıca bu dönemin ergenlik dönemi başlangıcı olduğundan dolayı çocuklara karşı duyarlı olunması gerekmektedir (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 57).

2.7. Yaratıcılık

Yaratıcılık kavramını tanımlamak zordur. Yaratıcılık her bireyde doğuştan vardır ve açığa çıkarılmayı, geliştirilmeyi bekler (Turla, 2004, s. 13). Hurwitz'e göre yaratıcılık, "herkesin gittiği yoldan başka bir yola sapma", "kalıplardan kurtulma" ifadeleriyle tanımlanabilir (Özsoy, 2015, s. 130). Balcı (2016)'da yaratıcılığı bilinenlerden yola çıkıp yeni, özgün şeyler ortaya koymak, farklı sorulara ve sorunlara yeni çözüm yöntemleri bulmak şeklinde ifade eder (s. 89). Her bireyin yaratılışında öğrenme ve başarı yeteneği vardır. İhtiyaç halinde yaratıcılık, zihin kontrol edilerek daha fazla geliştirilebilir. İnsanlarda var olan yaratıcılık genellikle bir hobi veya faaliyetle ilgilenildiğinde fark edilir. Yaratıcılık bir kere fark edildiği zaman her durumda kullanılmak istenir. Yaratıcı beyin en çok önemli ve çaba harcanılan şeyleri sever (Alder, 2005, s. 25-26). Fakat yaratıcılık toplum tarafından algılandığı gibi yalnızca boş zaman geçirme, yalnızca hafta sonları yapılan bir aktivite, üzerinde durduğumuz hobi veya ilgi alanı değildir. Yaratıcılık bir sanatçı veya bir bilim insanında

görülebileceği gibi, bir ebeveynin bebeğiyle olan ilişkilerinde de gün yüzüne çıkabilir. Yaratıcılık sınırlara hapsedilmemelidir (May, 2008, s. 64).

Yapılan araştırmalara bakıldığında en ilginç şeylerden biri de eldeki malzemeler genellikle eksik ve yeterli olmadığında yaratıcı fikirler doğmaktadır (May, 2008, s. 61). Yaratıcılıkta yeni ürün ortaya koyabilmek için eskiden ortaya atılmış, bilinen fikirlerden de faydalanılır. Bu şekilde o zamana kadar bilinmeyen yeni fikirler, yaşantılar, ürünler ortaya çıkarılır. Eski fikirler yeni fikirlerin temelini oluşturur (Hurlock'tan aktaran Vural, 2009, s. 156; San, 2017, s. 112). Fikir geliştirirken sürekli eleştirip, mantıklı olup olmadığını değerlendirmek sık yapılan hatalı bir davranıştır. Bu durum yaratıcılığa çok fazla zarar verir (Buzan, 2003, s. 115).

2.7.1. Yaratıcılık ve Zekâ

Son zamanlarda Amerika Birleşik Devletleri'nde yaratıcılık testleri daha fazla kullanılmaktadır. Zekâ ve yaratıcılık arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmaması konusunda birçok araştırma yapılmıştır. Genellikle anlamlı bir ilişki saptanamadığı görülmüştür. Ayrıca bir bireyin zekâ puanı 120 ve yaratıcılığı daha yüksek ise bu zekâ puanı 180 olan bir bireyden daha geçerlidir. Zekâ ve yaratıcılık aynı anda yüksekse bu da geçerlidir. Yaratıcı olmak için minimum zekâ puanının 125 olması gerektiği araştırmalarda görülmektedir (Vural, 2009, s. 154). Levine (2010) yaptığı bir araştırmasında öğrenme problemleri olan çocukların, hayal güçlerini kullanmaları gereken çalışmalarla uğraştıklarında, şaşırtıcı bir biçimde çok fazla çocuk yaratıcı eğilimler göstermiştir (s.253). Yine Levine (2010)'in danışanları hiçbir zaman yaratıcılık eksikliğinden dolayı kendisine başvurmamıştır. Fakat buna karşın öğrenirken mutlu olmayan, ürettiklerinden tatmin olmayan öğrencilere danışmanlık yapması istenmiştir (s. 257).

Yaratıcı bireyler ortalama zekâ seviyesinin üstünde olabilirler. Fakat zekâ seviyesi yüksek bireylerin yaratıcı oldukları ve bu sebeple başarılı oldukları yanlış bir kanıdır. Örneğin Bill Gates gibi çağımızın en başarılı ve zengin insanları eğitimlerini yarıda bırakmışlar ve okul başarıları düşük insanlardır. Yeni fikirler ağırlıklı olarak bir anabilim, popüler meslek alanlarından ziyade, hiç akla gelmeyecek bir meslek alanından ortaya çıkar. Örneğin en fark yaratan fikirlerin alanında uzman kişilerin aksine sıradan insanlar tarafından ortaya koyulduğu görülmüştür. Ayrıca en başarılı atılımlar zeki cevaplardan değil safça sorulan sorulardan ortaya çıkar ve uzman kişiler safça soru sormaya yatkın değildirler. Öyle ki

"Herhangi biri yapabiliyorsa sen de yapabilirsin" ve "Herhangi bir şeyi iyi yapabiliyorsan her şeyi iyi yapabilirsin." kural bu kadar basittir aslında (Alder, 2005, s. 63-64). O halde öğrencilerin de sordukları bazen öğretmene safça gelen sorular yadırganmamalıdır.

2.7.2. Yaratıcılık ve Beyin

Yaratıcılığın temelinde beyin yer almaktadır. Her türlü insan davranışını yönlendiren beyindir. Beyindeki sol yarım küre zihinsel faaliyetler, sağ yarım küre ise sanatsal faaliyetler için çalışır (Ünver, 2002, s. 28). Sağ ve sol beyin arasındaki bağlantılar ne kadar fazlaysa o kadar güçlü hafıza olur. Sağ ve sol beyin lobu öğrenme aşamasında bir bütün olarak kullanılamadığından dolayı tam anlamıyla etkili ve sağlam bir öğrenme gerçekleştirilememektedir. Çağımızda başarılarıyla insanlara ilham olan kişiler beyninin her iki lobunu da aktif olarak kullanan kişilerdir (Delen, 2015, s. 136-137).

Akıcı bir yaratıcı düşünme ortaya atılan fikirlerin çokluğuna ve bu fikirleri yaratma hızına bağlıdır. Nicelik arttıkça kalitenin azalacağı yaygın bir inanıştır. Fikirlerin hızı ve sayısı arttıkça çalışmanın niteliği de artacaktır. Leonardo Da Vinci, Albert Einstein, Sigmund Freud, Mozart, Picasso, Rembrandt gibi dâhi insanlar fikir üretiyorlardı. Bu insanların fikirleri her zaman dâhiyane ve muhteşem olamayabiliyordu. Fakat ürettikleri tüm fikirler daha iyi fikirler için yardımcıydı. Tüm fikirlerin içinden en iyisini seçiyorlardı. Aklını kullanmayı bilenlerin genel özelliği budur (Buzan, 2003, s. 111-113).

Yaratıcı süreç ise Graham Wallis'e göre dört aşamada incelenmektedir.

1. İlk aşama hazırlık aşamasıdır. Burada problem belirlenir ve problemin çözümü için gerekli bilgi ya da araç gereçler bir araya getirilir.
2. İkinci aşama ise kuluçkadır. Bu aşamada problem zihinde ayrıntılı olarak anlaşılmaya çalışılır.
3. Üçüncü aşama olan aydınlanma aşamasında ise yaratıcı fikirler akla gelmeye başlar.
4. Son aşama olan gerçekleştirme aşamasında ise fikirler somut olarak uygulamaya geçirilir ve etkinlikler yapıp değerlendirilir (Ünver, 2002, s. 28).

Tüm yaratıcı süreç aşamalarında beynin iki yarı küresi de bir bütün olarak çalışmaktadır. Yolcu (2015)'ya göre bir sanatçı, tekniğini ilgi çekici bir şekilde kullandığında beyninin sol yarı küresini; bu teknikle meydana gelen yaratıcı çizim veya şekillendirmelerde ise beynin sağ yarı küresini baskın olarak kullanır. Yani her iki yarı kürede müthiş bir uyum içinde

çalışır. Bazı durumlarda bir yarı küre diğerine göre daha aktif kullanılabilir. Bu kişiden kişiye göre değişir. Çocukluk çağlarında beynin sağ yarı küresi aktiftir. Çünkü okula başlayana kadar çocuklar öğrenmeye başlamamışlardır. Bilgi dağarcıkları zayıftır. Okul hayatının başlaması ve birçok bilginin öğrencilere depolanmaya çalışılması ile sol yarı küre aktif olarak çalışmaya başlar. Fakat bu kez de sağ yarı küre etkinliğini azaltır. Sağ yarı küre etkili çalışmadığında ise üretmek ve yaratıcılık engellenmiş olur. Bu nedenle çocukluk çağından sonraki çağlarda genelde kişiler beynin sol yarı küresini aktif olarak kullanırlar. Bu durumda ise en önemli şey sağ yarı küreyi de harekete geçirebilecek ortamlar olmasıdır. Bunun için ise eğitim devreye girer (s. 18).

İnsanlar genellikle sol beyinlerini kullanırlar. Bu ise hayal gücünü kullanmayı sağlayan, yaratıcı düşünen sağ beyinin işlevini yitirmesine sebep olur. Bunun olmaması için sağ beyni de uyarmak gerekir. Bu durumda ise beyin fırtınası tekniği gibi teknikler kullanılabilir (Alder, 2005, s. 59).

2.7.3. Yaratıcılık ve Eğitim

Özellikle ülkemizdeki eğitim sisteminde en çok tartışılan sorunların başında yaratıcılık gelmektedir. Araştırmacı, sorgulayan, eleştirel düşünen, analitik düşüncesi olan bireyler yetiştirme yaklaşımı sorgulanmaktadır. Tüm bunlara rağmen sayısal ve sözel derslere verilen önem sanat ve spor derslerine verilmemektedir. Bu çok büyük bir sorundur. Yaratıcılık alan ayrımı yapmadan tüm çocuklar için planlanmalıdır (Artut, 2004, s. 174). Ülkemizde merkezi olarak yapılan sınavlarda yüksek puanlar almak önemlidir. Bu durumda tüm çocuklar yeteneğine ve ilgisine bakılmaksızın bu sınavlarda başarılı olmaları için toplum tarafından baskılanmaktadır.

Eğitim ailede başlar. Bu yaratıcı eğitim için de geçerlidir. Daha sonra okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim şeklinde devam ederek hayat boyu var olan bir süreçtir. Aileden sonra ise çocukların hayatında en çok öğretmen ve okul yer alır. Derslerde kullanılan yöntem ve teknikler, öğretim programları, yaratıcılığı desteklemelidir. Sanatsal etkinlikler için uygun ortamlar hazırlanmalı ve öğrenciler öğretmenler tarafından motive edilip, desteklenmelidir. Sanatsal etkinlikler ise çocukların sosyallik kazanmasında da faydalıdır. Aile ve okul içi tutum birbiriyle bir bütün olarak ilerlemelidir. Örneğin; ailede yaratıcı etkinliklerin desteklenip okulda ise tam tersi bir tutum sergilenmesi, yalnızca öğretmenlerin ve

yöneticilerin kendi beklentilerine göre çocukları yetiştirmeleri, yaratıcılığı engelleyen en temel unsurlardandır (Artut, 2004, s. 178).

Okullardaki eğitim sisteminin, ortamın öğretimde kullanılan yöntem ve tekniklerin yaratıcılığı desteklemesi gerekmektedir. Geleneksel yöntemler tek başına değil çağdaş eğitim yöntemleri ve teknikleri ile birlikte kullanılmalıdır.

Okullarda öğrencilerin hayal dünyalarını canlandıracak etkinlikler gerçekleştirilmeli, buna uygun konular belirlenmelidir. Amaç öğrencilerin bir konuya farklı bakabilmesi, özgün olması ve kullandığı materyallerde sınırları zorlamasıdır. Öğrenciye belirlenen konuda araştırma yapması, düşünebilmesi için ve üretim aşamasında yeterli süreler tanınmalıdır. Öğretmenin öğretmenlik meslek bilgisi ve alanında bilgili olması yaratıcılığı etkileyen faktörlerdendir (Kırıçoğlu, 2014, s. 17-18). Etkinliklerde öğrencilere yeni bir düşünce, imaj gerçekleştirebilme konusunda destek olunmalıdır. Yaratıcı sınıf ortamında ortaya atılan fikirlerin kalitesinden öte sayısı önemlidir (Cronin'den aktaran Atasoy, Kadayıfçı, & Akkuş, 2007, s. 695).

Ayrıca öğrencilerin çok boyutlu düşünebilmeleri için beyin fırtınası, arkası yarın, eksik resim tamamlama gibi etkinlikler tercih edilebilir. Öğrenciler katı kurallarla sınırlandırılmamalıdır. Öğrencilerde korku duygusunun oluşmasına sebep olunmamalıdır. Görsel sanatlar eğitimi programları farklı disiplinlerle de ilişkilendirilmeli, teknoloji odaklı olmalıdır. Öğrenciler yalnızca kâğıt üzerine değil farklı materyallere de resim yapmalıdır. (Tuna, 2005, s. 63). Öyle ki yalnızca pastel boya, sulu boya gibi sık kullanılan boya malzemeleriyle değil; istedikleri malzemelerle resim yapmalı, özgür olmalı, sınırlandırılmamalıdır.

Çocuklardan yaratıcı bir fikir beklediğimizde tek bir yanıt genellikle kabul edilebilir gelir. Ancak en iyi çözüm bir soruna bir değil, birden fazla çözüm üretmeleridir. Bu ise bol alıştırma ve eğitimle olur. Öğrencileri birden fazla yanıtı yönlendirmek için onları cesaretlendirmek, motivasyonlarını artırmak gerekir. Bu şekilde yapılan eğitime erken başlanmalıdır. Carol Dweck adlı bir psikoloğun yaptığı deneyde, matematik sınavına alınan bir grup öğrenciye sınav sonrasında aldıkları puanlar, bir grup öğrenciye ise sınava hazırlanırken gösterdikleri çaba üzerinden övgü verilmiştir. Daha sonra ise çocuklara bu sınavdan daha zor bir sınava girip girmemek istedikleri sorulmuştur. Puanlarından dolayı övgü alanlar popülerliklerinin düşeceği endişesiyle ve risk almamak için daha zor sınava girmeye çekinmişlerdir. Sınava hazırlanırken gösterdikleri gayret üzerinden övgü alanlar ise daha zor bir sınava girmeyi kabul etmişlerdir. Kısacası; sonuç değil, süreç önemlidir. Süreç

içerisinde ne kadar ilgili, istekli, zevk alarak etkinliği gerçekleştirmesi önemlidir. Her zaman öğrencilerin gösterdikleri gayret desteklenmeli ve övülmelidir (Eagleman & Brandt, 2019, s. 220-225).

Yaratıcılık geçmişte yalnızca üstün zekâlı ya da yetenekli kişilerde var olan bir özellik olarak düşünülmüştür. Günümüzde ise bu anlayış yavaş yavaş yıkılmaya başlamıştır. Özellikle sanat öğretimi süreci doğru planlandığında bireyin yaratıcı düşünme becerisinin, diğer tüm derslerdeki başarısının ve okul dışında normal hayatında da kullanabileceği yaratıcılığının ve performansının artacağı düşüncesi önem kazanmıştır (Katıracı, 2020, s. 148).

2.7.4. Yaratıcılığın Önemi

Bireyler yaratıcılıklarını kullanamadıklarında yaşamda karşılaştıkları zorlukları, sorunları çözerken zorlanabilirler. Bu sorunları çözemediklerinde ise ruhsal olarak zarara uğrayabilirler. Öğrenciler için ise genellikle klasik zekâ testleri uygulanır ve bu doğrultuda onlar için eğitim planlanır. Öyle ki bu zekâ testlerinde başarılı olamayıp yaratıcı olan öğrenciler de vardır. Bunları göz ardı etmemek gerekir. Çoğu zaman yaratıcı çocuklar bildiklerini gösteremeyebilirler. Bu çocuklar geleneksel öğretim yöntemlerinin yerine, konuları çağdaş ve yaratıcılığa destek veren yöntemlerle daha iyi kavramaktadırlar. Ayrıca bireyler meslek hayatında başarılı olmak için de yaratıcı olmalıdırlar. Teknik bilgi ve beceriler tek başına yeterli değildir. Rakiplere karşı fark yaratmak, özgün olmak, yapılmayanı yapmak meslekte başarılı olmanın anahtarlarıdır. Yaratıcı bireyler toplumların gelişmesi için de etkilidirler (Tuna, 2005, s. 57-58).

2.7.5. Yaratıcı Kişilik

Yaşadığımız dünyada yaratıcılıkları ile isim yapan sanatçılar, bilim insanları vardır. Bu insanların kişilikleri, hayatları uzman kişilerce araştırıldığında ise yaratıcı kişilerde bulunan ortak özellikler ortaya çıkmaktadır (Özsoy, 2015, s. 131).

Andreasen (2019)'a göre yaratıcı kişilik özellikleri yeniliklere ve maceraya açık, dik başlı, sıradan olmayan, duyarlı, oyuncu, meraklı ve sadedir. Yaratıcı bireyler durumlara önyargılı yaklaşmazlar, özgündürler. Herkesin göremediklerini görebilirler, çünkü bu kişiler çevreye boş bakmazlar, at gözlükleri yoktur. Yaratıcı insanlar mutlu olmayı bilirler. Macerayı, keşfetmeyi, geleneklerin dışına çıkmayı severler. Kuralları sevmezler içlerinden geldiği gibi

özgür davranmak isterler. Sıradanlığa ayak uyduramayabilirler, bu durum onların yalnızlaşmasına sebep olabilir. Zorluklara karşı dayanıklıdırlar. Hayatlarında eğlenebilecekleri bir şeyler bulabilirler. Neşelidirler. Kafaya koydukları bir durum olduğunda bunu gerçekleştirene kadar peşini bırakmazlar ve çok çalışırlar. Mükemmeliyetçidirler, takıntılıdırlar (s. 38-41). Yaratıcı çocuklar resimleri kendi istekleriyle çizerler. Toplumsal sorunlara karşı duyarlıdırlar. Düzensizdirler. Başkalarından yardım almaktan hoşlanmazlar. Yaratıcı çocukların maymun iştahlı olduğu da söylenebilir (Artut, 2006, s. 195).

Yaratıcı bireylerin çok kullandığı "ilham gelmesi" ifadesi öylesine değildir. Gerçekten de yaratıcı bireylere fikirlerinin nasıl geldiği sorulduğunda "bilmiyorum, oluyor işte" gibi ifadeler kullanmaktadırlar. Aynı zamanda yaratıcı bireyler tam anlamıyla "aklı bir karış havada" ifadesine uygun da davranmaktadırlar. Bir konuyla ilgilenirken aklında başka olayları da düşünebilmektedirler. Muhabbet ederken konudan konuya geçebilirler. Beyinleri düşüncelerle doludur. Çünkü çalışmalarını üretirken bu düşüncelerden beslenirler. Taraf tutmadan olayları değerlendirebilirler. Yaratıcı insanlar iyi birer gözlemcidir. Gözlem yaparken ise kimsenin onları görmediğini düşünürler (Andreasen, 2019, s. 48-49).

Yaratıcı çocuk zordur. Toplum genelinde sessiz, uysal, kendisine söylenen her şeyi yerine getiren çocuklar daha çok sevilmetedir. Fakat böyle çocukların hayal dünyaları geniş değildir, diğer çocuklara göre yaratıcılıkları gelişmemiştir. Çocukların araştırmalarına, merak etmelerine, evdeki eşyaları kullanım amacı dışında oyun için farklı amaçlarla kullanmalarına fırsat verilmelidir. Bir köşede sessizce oturmalarını istemek yerine farklı oyun ortamları oluşturmalarına fırsat verilmelidir. Evde herhangi bir sorun olduğunda çocuklarla birlikte problemler çözülmeli, onlara da danışılmalıdır. Deneme yanılmalarına, verilen kurallara karşı gelmelerine toplum saygılı olmalıdır (Ünver, 2002, s. 27). Bu şekilde çocukların özgüven geliştirmelerine, farklı bakış açıları geliştirebilmelerine, eleştirebilmelerine ve yanlış yaparım korkusu olmadan fikirlerini daha rahat ifade edebilmelerine fırsat verilebilir. Gompertz (2020)'e göre herkesin içinde ayağa kalkıp duygu ve düşünceleri ifade edebilmek psikolojik cesaret gerektirir. Georgia O'Keeffe, Coco Chanel ve Henri Matisse de yaratıcılığın cesaret işi olduğunu söylemişlerdir (s.159-161).

Özsoy (2015)'a göre yaratıcı kişiliğin gelişmesi için şu faktörler önemlidir;

- 1) Öğrencilere açık uçlu sorular yöneltilmelidir. Kesin cevaplarla yaratıcılığın gelişmesi çok zordur. 4 yanlışın 1 doğruyu götürdüğü çoktan seçmeli bir merkezi sınav sisteminde ise yaratıcılık göz ardı edilmektedir.

- 2) Tam anlamıyla bireyler saçmaladıkları zaman asla düzeltme yapılmamalı, küçük düşürücü, aşağılayıcı söylemlerden uzak durulmalıdır. Farklı fikirler kişilere saçma gelse bile desteklenmelidir.
- 3) Kişilerin deneme ve yanılmalarına, hata yapmalarına fırsat verilmelidir. Kişi tercihlerinde özgür olmalıdır. Bu davranışlara karşı ise hoşgörölü olunmalıdır.
- 4) İzleyeceği, kopya çekeceğı bir örneğın veya modelin bulunmaması gereklidir.
- 5) Kesin doğru veya kesin yanlış cevapların olmaması gereklidir. Çözümler önceden belirlenmemelidir. Tek bir doğru olduğunda kişilerden yaratıcı fikirler üretmeleri beklenemez ve kaygılı olurlar (s. 139).

Alder (2005)'e göre; kaygılıyken çoğunlukla sağlam fikirler üretilemez. Rahat ve gevşemiş olduğumuzda daha fazla fikir üretilir. Çok sıkı çalışmaktan ziyade ansızın gelen fikirler insanlara daha çok mutluluk verir. Yaratıcı insanlar kendilerinin nasıl daha iyi fikirler ürettiklerini farkındadırlar. Mesela birey daha sakin bir ortamda kendiyile baş başa kaldığında daha iyi ürettiğini bilir (s. 120).

2.7.6. Çocuklarda Yaratıcılığı Geliştiren Faktörler

Artut (2004)'e göre okullarda yaratıcılığın gelişmesi için yapılması gerekenler:

1. Atölyeler, sınıflar ve kullanılan materyaller yaratıcılığın gelişmesine fırsat verecek şekilde hazırlanmalıdır.
2. Çevresel uyarıcılar zenginleştirilmelidir.
3. Ders planlarında hayal gücünü geliştiren etkinliklere yer verilmelidir. Çocukların yeni fikirler geliştirebilecekleri ortamlar hazırlanmalıdır.
4. Seçilen konu ve araç gerecin hedeflere uygun olması gerekmekte ve öğrencilerin sosyal yaşantısıyla uyumlu olması gerekmektedir.
5. Geleneksel eğitim kalıplarından uzaklaşılmalıdır.
6. Sanat eleştirisi yapılabilmesine fırsat verilmeli ve imkânlar ölçüsünde müze ve sergi gezileri yapılmalıdır.
7. Yapıcı eleştiriler yapılmalıdır.
8. Yaratıcı etkinlikler ve ürünler sınıf duvarlarında sergilenmelidir (s. 180-181).

Yaratıcı öğrenciler yaratıcı öğretmenlerle gelişir. Sungur'dan aktaran Yolcu (2015)'ya göre yaratıcı öğretmenler;

1. Öğrencileri bir birey olarak kabul edip, birey olarak davranırlar.
2. Öğrencilere özgür davranma isteği uyandırır.
3. Öğrencilere model olurlar.
4. Yalnızca sınıf içerisinde değil her alanda öğrencilerine vakit ayırırlar. Onlara karşı ilgilidirler.
5. Heyecanlıdır.
6. En iyiyi beklerler ve bunun gerçekleşebileceğini öğrencilerine gösterirler. Onları cesaretlendirirler.
7. Öğrencileri arasında ayırım yapmazlar.
8. Kendi alanlarına olan ilgileri tazedir ve alanlarında yeterlidirler. Sürekli okurlar.
9. Rahat iletişim kurabilirler (s. 40-41).

2.7.7. Sanatsal Yaratıcılık

San (2017)'a göre bilim ve teknik alanında da yaratıcı bir ürün ortaya koyulabilir fakat sanatsal yaratma süreci bundan daha fazlasıdır. Sanatsal yaratma daha ince, derin, daha yoğun bir süreçtir. Ortaya çıkan ürün ise dengeli, düzenli ve uyumludur (s.113).

Her insanın doğuştan sanata yatkın olduğu araştırmacılar tarafından söylenmesine rağmen niçin kişilerin %95'inden daha fazlası yaratıcı veya sanatsal becerilerinin olmadığı fikrine kapılır? *"Becerinin olmadığını nereden fark ettin?"* gibi bir soru ile karşılaştıklarında ise deneyip başarısız olduklarından bahsetmişlerdir. Bu kişilerin ortak yaşantısı hemen hemen aynıdır. Örneğin ilköğretim çağlarında öğretmen dersi resim sınıfında yapacağını söyler. Öğrenciler hevesle derse katılırlar ve öğretmen bir konu verir. Verilen konu "uçak" olsun. Öğrenciler zihinlerinde gerçek bir uçağı çok kolaylıkla canlandırırlar. Nasıl kâğıda geçireceklerini düşünürler. Bu noktada ise çevrelerindeki arkadaşlarının neler yaptığını bakarlar. Öğretmen ise bu durumu fark ettiğinde yüksek bir sesle ve saldırgan bir şekilde "sağına soluna bakma" şeklinde seslenir. Bu durumda ise öğrenci hayal kırıklığıyla ve isteksiz, çaresiz bir şekilde çalışmasına devam eder. Çalışma tamamlandığında diğer arkadaşlarına baktığında kendininkinden daha iyi çizilmiş uçaklar görür. Hatta sınıftaki birçok çocuk daha iyi uçaklar görebilir. Üzerine bir arkadaşınız kendi uçağının sizinkinden

iyi olduğunu söyler. "Bu ne biçim uçak, uçağın kanatları olur!" gibi heves kıran cümleler söyler. Bu durumda ise büyük bir üzüntü ve başarısızlık duygusu yaşanır ve bu durum her olduğunda daha da artar. Bu kadarla da kalmaz resminiz sergilenmediğinde de üzülsünüz veya sergilendiğinde size göre iyi olmayan uçağınızı herkes göreceği zaman da üzülsünüz. Öğretmen bir sonraki ders yeni bir konu vermek istediğinde ise asla resim yapmak istemezsiniz. Bu noktadan sonra ise herkeste var olan yaratıcılık ve yetenek asla ortaya çıkmaz. Aslında bu durumda öğretmenin tavrı "ne kadar ilginç bir uçak" gibi cümlelerle çocuğu cesaretlendirmek olmalıdır (Buzan, 2003, s. 65-77).

Sanat eğitimi ile çocuk çevresini tanımayı ve değerlendirmeyi öğrenir. Çevresini inceler, yalnızca bakmayıp, görür. Duymayıp, işitir. Bu sayede yaratıcılık için ilk aşamayı da gerçekleştirir (Ünver, 2002, s. 29).

Düşünsel, duygusal, sezgisel boyutlarda görsel, kuramsal ve teknik bilgi yaratıcı süreçte temel alınır. Öğrenciler araştırarak veya kendi yaşantısı yoluyla bu bilgilere ulaşabilmektedir. Öğretmen tarafından verilen konu aynı zamanda bilgiye ulaşmak için yardımcıdır. Tasarlama ve düşünme aşamasında öğrenciler yaratıcılıklarını kullanırlar. Gözlem yapmak, hayal kurmak, tasarım yaparken etkili olabilmektedir. Öğrenci aklında yer alan bilgiler ve deneyimlerle öğrenerek ve hatırlayarak tasarımını gerçekleştirir. Tasarım aşamasında eskizler yapılır, gerekirse küçük notlar alınır, çizip, kurgulanır. Tasarım oluşurken öğrenci çevresindekilerle gerektiğinde fikir alışverişinde bulunur. Çizmiş olduğu eskizleri öğretmeni, ailesi veya arkadaşları ile değerlendirir. Yapma aşamasında ise tasarım somut bir hal alır. Tüm bu aşamalarda öğrenci yaratıcılığını en iyi şekilde kullanır. En sonda ise bir ürün ortaya çıkar. Ortaya çıkan sonuç; süreç hakkında da öğrenciyle ilgili bilgiler edinmeyi sağlar. Öğrencinin çalışmasıyla ilgili bilgi sahibi olması, emek vermesi, yaratıcılığını kullanması ortaya çıkan ürün ile değerlendirilebilir (Kırıçoğlu, 2014, s. 35-36).

Tuna (2005)'ya göre sanat kişilerin yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri güzel bir alandır. Görsel sanatlar dersine giren öğrencilerin, çamur ile çalışırken, resim yaparken, seramik, heykel gibi çalışmalar yaparken yaratıcılıkları görülebilmektedir. Bunun için uzman olmak, ya da alan ile ilgili çok bilgili olmak gerekmemektedir. Öğrenciler özgür bir şekilde, baskı altında kalmadan, istedikleri gibi çalışmalarını gerçekleştirmelidirler (s. 60-61).

Öğrencilere ders içerisinde verilecek konu da sanatsal yaratıcılığa etki eden faktörlerden biridir. Konu, resmin ne anlattığıdır. Konu öğrenciyi düşünmeye sevk eder. Konu seçimini öğrenciye bırakmak doğru olmayabilir. Serbest resim çalışması şeklinde yaptırılan etkinliklerde çocuk ne yapacağını bilemez. Belirsizlik oluşur. Serbestlik konu seçiminde

değil çocuğun kendini ifadesinde olmalıdır. Her sınıf kademesinde sürekli aynı konuların seçilmesi de aynı etkiye sebep olur. Örneğin; milli bayramlarda yapılan resimlerin de genellikle benzer olduğu görülür. 23 Nisan Bayramı'nda bir dünya ve çevresinde el ele tutuşan çocuklar gibi resimlerle sıkça karşılaşmaktadır. Tema aynı olmasına karşın etkinlikler sınıf kademelerinde farklı seçilebilir. Bir sınıf düzeyinde "bayram etkinliği" ise, bir diğer sınıfta "sınıfımızı süsleyelim" gibi bir tema belirlenebilir. Buna ek olarak ders içerisinde kullanılan araç gereçler ile teknik de sanatsal yaratıcılığa etkilidir. Bazı öğrenciler pastel boya yapmaktan hoşlanırken bazıları üç boyutlu çalışmalar yapmaktan hoşlanabilirler. Seçilecek malzeme öğrencilerin ilgileriyle ve genel özellikleriyle ilişkilidir. Öğrencilerin serbest tekniklerle çalışmalarına fırsat verilmelidir (Yolcu, 2010, s. 63; Yolcu, 2015, s. 57-61;). Örneğin yalnızca suluboya ile veya yalnızca karton kullanarak çalışılması şeklinde kısıtlamaya gidilmemelidir. Örneğin öğrenciler farklı teknikleri bir arada kullanarak çeşitli kolaj çalışmaları yapabilirler. Bu konuda özgür olmalıdırlar. Tüm bu durumlar dersi monotonluktan ve sıkıcılıktan kurtarıp yüksek motivasyonla ve yaratıcılıkla etkinliklerin gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

Kırıçoğlu (2019)'na göre sanatsal yaratıcılıktaki etmenler;

1. Birikim; görme, algılama, bellek zenginleştirme,
2. Düşünme; derin düşünme, tartışmalı düşünme ya da gereç üzerinde düşünme,
3. Değerlendirmedir.

Tüm bunlar sanatta öğrenme sürecini etkilemektedir. Bazı konularda temel bilgiye sahip olmadan, sanata ilişkin yeni bilgiler kazanmadan ve kazandığı bilgileri nasıl kullanacağını bilmeden yaratıcı olmak mümkün olamayabilir (s. 164).

2.8. Aktif Öğrenme ve Beyin Fırtınası

2.8.1. Aktif Öğrenme

Ülkemizin en büyük eğitim sorunlarından biri ezbere dayalı eğitimin günümüzde de uygulanıyor olmasıdır. Ezbere dayalı eğitim ile öğrencilerin bilme, merak duygusu, düşünme, problem çözme, araştırma gibi becerilerden yoksun olmasına sebep olunmaktadır (Kardaş & Uca, 2016, s. 119). Günümüzde yapılandırmacı eğitim anlayışı görünürde var olsa da, uygulamada geleneksel eğitim anlayışının varlığını sürdürdüğü görülmektedir.

Öğretim sürecinde öğrenci merkezli anlayış benimsenmelidir. Öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalıdır. Karar verme fırsatı verilmelidir. Öğrenciler öğrendiklerini hayatlarında uygulamalı ve yaşadıkları sorunları kendileri çözmelidir. Öyle ki ezberci bir yaklaşım değil, merak, şüpheye, yaparak yaşayarak öğrenmeye, araştırmaya dayalı bir öğretim yaklaşımı benimsenmelidir. Analiz, sentez, değerlendirme gibi üst düzey eğitim becerileri öğrencilere kazandırılmalıdır. Öğrenciler kendini ve akranlarının öğrenmelerini değerlendirebilir. Öğrenmeler yalnızca sınıf içerisinde ibaret değildir. Aktif öğrenme ile öğrencilere hayat boyu öğrenme fırsatı sunulur (Demirel ve Komisyon'dan aktaran Katırcı, 2020, s. 140).

Aktif öğrenmede öğrenci kendi öğrenmelerinden sorumludur. Öğrenciler zihinsel yetenekleri kullanırken kendi kararlarını alabilirler, öğrenme sürecinde aktiftirler (Kardaş & Uca, 2016, s. 121). Aktif öğrenmede öğrenciler sürece hem bedensel hem düşünsel olarak katılırlar. Yalnızca anlatım yolu ve gösterim yolu aracılığıyla öğretim ile etkili öğrenme gerçekleşmemektedir. Aktif öğrenme ile öğrencilerin düşünebilmesi ve problemleri çözebilmesi sağlanır. Kişi diğer kişilerle fikir alışverişinde bulunarak ve iletişim kurarak süreçte aktif olarak yer alır. Öğrencinin süreçte aktif olarak yer alması etkili öğrenmenin gerçekleşmesi için önemlidir (Gündüz, 2014, s. 23-24). Aktif öğrenme ile bireyler yaratıcı olmaya yönlendirilerek, grup çalışmalarının ve işbirlikçi öğrenmenin geliştirildiği öğretim yöntem ve teknikleri kullanılır (Phillips'den aktaran Aydede & Kesercioğlu, 2012, s. 38).

Görsel sanatlar öğretmeni dersi sadece uygulamalı olarak görmemelidir. Bazen uygulamalı etkinliklerden yeterince verim alınamadığı gibi, sanat eleştirisi, sanat tarihi öğretiminde yapılan etkinliklerde oldukça verim alınabilmektedir. Öğrenciler bu etkinliklerde de aktif bir şekilde derse katılmaktadırlar. Öğrenciler ünlü bir ressam tarafından resmedilen bir resmin herhangi bir kahramanıymış gibi rol oynayarak resmi daha iyi kavrayabilir, aynı zamanda empati, yaratıcılık, özgüven gibi kişilik özellikleri de gelişebilmektedir. Yine öğrenciler kendilerini bir gazetede sanat eleştirmeni gibi düşünerek makaleler, kısa paragraflar oluşturabilirler. Aktif öğrenme ile öğrenciler yeni konu ile öğreneceklerini bir önceki konuyla ilişkilendirebilirler (Özsoy, 2015, s. 90). Karşılıklı konuşmalar ile de farklı görüşler geliştirebilmelerine fırsat verilmelidir (İnal'dan aktaran Gündüz, 2014, s. 2). Öyle ki bu noktada ders öğretmeni kendi fikirlerini, zevklerini öğrenciye yansıtmamalıdır. Etkili bir öğretmen sürekli konuşan, iyi ders anlatan değil, öğrencileri etkili anlatan, etkili konuşan, öğrencilerinin fikirlerini dile getirmelerine imkân sağlayan öğretmendir (Açıkgöz'den aktaran Aykaç, 2010, s. 108).

2.8.2. Beyin Fırtınası

Toplum tarafından yaratıcılık bir beceri olarak görülmez, sanatsal yetenekle ilişkilendirilir. Bu düşünce ise tam anlamıyla gerçeğe uygun değildir. Yaratıcı olmak doğuştan gelebildiği gibi sonradan da geliştirilebilir (Artut, 2004, s. 170). Bunun için ise beyin fırtınası tekniği yaratıcı düşünceye fayda sağlayabilmektedir.

Beyin fırtınası ilk olarak reklamcılık sektöründe sayısal olarak çok fikir üretip, üretilen fikirler arasından en kalitelilerini seçip, bu yönde bir reklam hazırlayıp, ürünleri daha fazla satmak amacıyla kullanılmıştır. Bu amaca ulaşıldığında bu teknik farklı amaçlara hizmet etmek için de kullanılmaya başlanmıştır (Yaman & Karaarslan, 2012, s. 547). Bu teknik probleme dayalı içeriklerde, bir ürün tasarlarlarken, slogan, reklam, proje önerisi sunarken, bu konularda başarıya ulaşabilmek için kullanıldığında etkili bir tekniktir. Bu doğrultuda düşünce egzersizleri yaparak beynin doğru kullanılması sağlanır. Çabuk ve etkili fikirler oraya koymada fırsat sağlar (Mirzeoğlu & Özcan, 2017, s. 180).

Beyin fırtınası ile kişilerin düşünme ve problem çözme güçleri artırılır. Yaratıcı gücü harekete geçiren bir tekniktir. Beyin yeni uyarılarla karşı karşıya geldikçe düşünme enerjisi artar. Bu şekilde ise beyin fırtınası ile farklı seçenekler üzerinde durarak, özgün düşünme alanları ortaya çıkarılmış olur (Artut, 2006, s. 188).

Yaşadığımız toplum beyni faydalı ve insanların kendilerini geliştirmeleri için kullanmalarını istemez. Popüler kültür bireylere tüketime dayalı şeyler satmak ister. Yeni çıkan telefon, bilgisayar, en son çıkan filmlere insanların önem vermesini ister. Tüm bunlar bireylerin ilgisini çekmeye yöneliktir. Popüler kültürde bilimsel bir araştırma yapmak, merak edilen bir konuyu detaylıca araştırmak, yeni bir üslupla resim yapmaya çalışmak veya yeni bir müzik bestelemeye zaman ayırmaktansa tüketime zaman ayırmanız beklenir. Bu yönde çalışılır. Tam dinlendiğiniz sırada telefon çaldığında bakmazsanız veya bir mail geldiğinde anında açmazsanız neler olur? Aynı anda ekranda beliren ilginizi çeken reklamları göremezsiniz. Bu gibi beyin fırtınaları yapmak ve kısa süreli düşünmek bile pazarlamacıların maddi yönden fazlasıyla zarara uğramaları demektir. Ölçsüz bir şekilde haftanın yedi günü, tüm saatler insanlardan bir şeyler talep eden çevrimiçi bir dünya içerisinde yaşamaktayız. Günlük hayatımız siber ağlar tarafından tam anlamıyla ele geçirilmekte. Aynı şekilde okullarda da bu durum aynıdır. Eğitimciler kırk dakika sayısal ders çalıştırır, diğer kırk dakikada ise sözel bir dersle geçer. Bu durumda da beynin doğru çalışmasına katkı

sağlanamaz. Bu düzen bozulup insanlar tarafını beyin fırtınasından yana kullanabilirler. Bu düzene verilecek en güzel cevap hiçbir bilgisayarın yapamadığını yaparak hayal gücünün meyvelerini vermeyi sağlamaktır. "Aptallaşmak mı istersiniz, yoksa yeni fikirler üretebilmek mi?" Burada yapılan seçim yeni fikirlerle zekâyı artırmak olursa, çok fazla insanın yapamadığı yapılabilir. Beyin fırtınası ile beynin o muhteşem gücünden fazlasıyla yararlanır. Geliştirmek ve zenginleştirmek istenilen fikirlere destek olur ve bu noktada beynin tüm hücreleri harekete geçirilir. Bu o kadar sağlam bir etki yaratır ki sonunda bir saplantı halini alır ve daha üretken olmak istenir. Kas gücü ile halledilemeyen tüm meseleler beyin en iyi şekilde kullanılarak alt edilebilir (Gompertz, 2020, s. 16-17; Maisel & Maisel, 2012, s. 12-14).

Sağ beyin, zihinde bulunan resim ve hikâyeler ile ilgilenmek ve çapraz bağıntılar kurmaktan zevk alır. Beyin fırtınası etkinlikleri ile sağ beyin uyarılır. Araştırmalara göre çocuklar daha okula başlamadan sağ beyni normalden dokuz kat fazla kullanırlar. Tam anlamıyla mucitçe fikirler ortaya koyarlar. Fakat tüm bunlara rağmen Türkiye’de Nobel ödülü alan bilim adamı sayısı sayılıdır, birçok buluş Türk insanı tarafından değil, başka ülkeler tarafından yapılmaktadır. Türkiye’de patent alma oranı düşüktür. Bunların sebebi eğitim kurumlarında beyin fırtınasının ve diğer çağdaş düşünce yaklaşımlarının öğretilmemesi olabilir. Çocuklar merak etmeye ve bu yönde sorular sormaya teşvik edilmemektedir. Onlardan tek tip düşünceleri beklenmektedir. Oysaki geçmişte Türkler arasında da büyük buluşlar yapanlar bilinmektedir. Örneğin; İlk kez Osmanlı Devleti Barut’u ateşli silahlarda kullanmıştır. İlk uçan kişi yine bir Türk’tür. Tüm bunlara rağmen yakın dönemde Mimar Sinan’ın tasarımlarından daha ileri gidebilmiş değiliz. Bunun gibi örnekler çoğaltılabilir. Fakat bunları düşünüp "keşke şimdi de olsa" demek yerine herkes çaba sarf etmelidir (O'Neill, 2016, s. 71-72). Toplum geneli de bunu farkındadır. "Beyin göçü var", "hiç bir şey üretmiyoruz.", "başkaları üretiyor biz tüketiyoruz" gibi söylemlerle sıklıkla karşılaşmaktadır. Fakat kimse elini taşın altına koymak istemez. Sorumluluğu hep başkalarına atar. Oysaki yersiz eleştirilere kullanılan beyinler faydalı çalışmalar için kullanılsa belki yaşanan bu ülke daha çok üreten bir ülke olur.

2.8.3. Beyin Fırtınası Türleri

Karademir & Demir (2014)’e göre yapılaş tarzlarına göre daha fazla kabul gören, en çok kullanılan beyin fırtınası yöntemleri şunlardır:

1. Yapılandırılmış Beyin Fırtınası (Sıran Geline Tekniği): Birbirlerini görececek şekilde oturmuş katılımcılar sırayla fikirlerini söylerler. Eğer sırası geldiğinde aklına bir fikir gelmeyen katılımcı varsa sırasını bir sonraki katılımcıya verir. Katılımcıların oturma düzeni karışıktır. Sırayla fikir üretme durumu olduğundan dolayı, grup içerisinde kaybolmadan ve gizlenmeden tüm katılımcılar fikir üretme çabasına girerler. Bu bazı durumlarda katılımcılar üzerinde gerginliğe de yol açabilir.
2. Yapılandırılmamış Beyin Fırtınası (Açık Kapı Tekniği): Bu beyin fırtınası türünde serbest bir şekilde katılım vardır. Aklına yeni fikir gelen kişi el kaldırıp fikrini söyler. Katılımcılar bu serbestlikten dolayı kendilerini daha rahat hisseder. Fakat bu şekilde kaybolup, gizlenip fikrini beyan etmeyenler de olabilir. Oysaki kişiliği itibariyle konuşmaktan çekinen insanlardan da umulmadık fikirler çıkabilir.
3. Sessiz Beyin Fırtınası (Yaz Bakalım Tekniği): Bu beyin fırtınası türünde ise katılımcılara birer kâğıt dağıtılıp, konu ile ilgili akıllarına gelen fikirleri bu kâğıtlara yazmaları istenir. İsteğe göre yönetici kişi katılımcıların isimlerini yazmamalarını da sağlayabilir. Tüm fikirler kâğıtlara yazıldıktan sonra, kâğıtlar toplanıp herkesin göreceği bir yere yapıştırılır. Bu durumda belli bir fikir etrafında dönerek kısır fikirler üretme ihtimali de minimuma indirilmiş olur. Öyle ki isimlerini kâğıtlara yazmadıkları zaman uç fikirler üretebilmelerinin önü açılmış olur.
4. Bireysel Beyin Fırtınası: Bu beyin fırtınası türü sessiz beyin fırtınası tekniğine bazı yönlerden benzer. Bu teknikte de bireysel düşünceler kâğıda yazarak veya zihin haritası gibi yöntemlerle görselleştirilebilir.
5. Elden Ele Tekniği: Bu türde tüm katılımcılar ellerindeki kâğıda birer fikir yazıp, yanlarındakine verirler, sonra yanlarındaki kişi de yeni bir fikir yazıp bir yanındakine verir. Bu süreç böyle devam ederek herkes kendi kâğıdını alıncaya kadar sürer.
6. Soru Fırtınası (Questorming): Bu türde diğerlerinden farklı bir şekilde, konuyla ilgili anlamlı sorular sorulması amacı vardır. Bu teknik katılımcılar mantıklı ve isabetli sorular sorulduğunda cevapları bulmak da kolaylaşacaktır mantığına dayanır.

Beyin fırtınası yaparken bu yöntemlerden yalnızca bir tanesi veya birkaçı da bir arada kullanılabilir (s. 199-201).

2.8.4. Beyin Fırtınası ile Üretilen Fikirler

Beyin fırtınasında genellikle benzerinden yararlanma, fikir bağlantıları kurma ve zarardan yarar çıkarma gibi çözüm yolları kullanılır. Örneğin uçak kanatları kuşun kanatlarına benzetilerek üretilmesi benzerinden yararlanmadır. Yine Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA) yetkililerinin astronot kıyafetlerinde fermuarın yerine kullanılabilecek bir düzene ararken rastgele bir şekilde sözlükten "yağmur ormanı" sözcüğü seçildi. Bir kişi tropik yağmur ormanından geçerken üstündekinin dikene takıldığını hisseder gibi olduğunu dile getirdi. Daha sonra ise astronotlara iç içe girmiş dikene benzeyen ipliklerden yapılan bir kıyafet üretilmesi fikri geliştirilerek fikir bağlantısı kurulmuş oldu. Başka bir örnekte ise Amerika'da bir bira fabrikası dinlenmiş biraları elinden çıkarmak için Tom Sawyer'ın arkadaşlarını kandırma yöntemini akıllarına getirdi ve buradan yola çıkarak dinlenmiş birayı kesilecek hayvanlara besi maddesi olarak gönderilme fikri bulundu. Bu şekilde ise zarardan yarar çıkarılmış oldu (Demirel, 2004, s. 82). Yine Pringles patates cipsi de beyin fırtınası sonucunda üretilmiş bir üründür. Firma yetkilileri diğer satışa sunulan cipslerin paket içinde paramparça olmasından şikâyetçidirler. Bu noktada doğadaki hangi nesnenin patates cipsine benzer olduğunu düşünürler. Kuru yaprakların da aynı patates cipsi gibi paramparça olduğundan bahsederler. Sonrasında ise ıslak yaprakların parçalanmadıkları, öyle ki üst üste konulduklarında birbirlerinin şeklini aldıklarını görürler. Pringles patates cipslerini de bu şekilde üreterek kırılması engellenmiş, aynı zamanda bulunduğu ortamda fazla yer tutmaması da sağlanmış olur (Özözer, 2016, s. 259).

2.8.5. Eğitimde Beyin Fırtınası Uygulanması

Beyin fırtınası bir konu, kavram, düşünce ile ilgili hızlı bir şekilde, katı bir süreç takibi olmadan serbest çağrışım yapılmasıdır. Tahtaya herhangi bir kavram yazılır ve öğrencilere bunun onlarda neleri çağrıştırdığı sorulur. Amaç öğrencilerin utanmadan, yanlış yaparım korkuları olmadan fikir üretmeleridir. "Aynen, saçma" gibi kelimelerin fazlasıyla kullanıldığı okullarda beyin fırtınası yapmak oldukça zor olabilir. Utangaç, çekinen, başkaları ne der korkusuyla etkinliğe katılmayan öğrenciler de olabilmektedir. Hatta ergenlik çağındaki öğrencilerle bu çalışmalar daha da zorlaşır çünkü işin içine arkadaşla sataşma, alay etme gibi durumlar girebilmektedir (Ataman, 2020, s. 197-198).

Ders içinde beyin fırtınası etkinlikleri çeşitli şekillerle uygulanabilir. Bazı kavramlar verilip, bu kavramlara sözel veya görsel anlamlar yüklenerek, düşünce zenginliği oluşturulabilir.

Geometrik bir şekil verilerek, verilen şekillere eklemeler yapılarak çalışmanın görsel anlam kazanması sağlanabilir. Bir konu kâğıt üzerinde tasvir edilerek, parçalanıp, boyanabilir (Onan, 2005, s. 35).

2.8.5.1. Beyin Fırtınasının Özellikleri

1. Ne amaçla toplandığı öğrencilere belirtilir uygulamaya başlamadan önce beyin fırtınası hakkında bilgilendirme yapılır. Problemin ne olduğu belirlenir. Fikir üretilecek konu ve problemi öğretmen belirlemelidir.
2. Uygulama için bir grup koordinatörü belirlenir. Bu kişi öğretmen de olabilir. Üretilen tüm fikirleri öğrencilerin görebilecekleri bir yere yazıya geçirir.
3. Bu teknik 10-15 kişilik fazla kalabalık olmayan grupla uygulanır. Grup sayısının 10 kişiden az olması durumunda sayısal olarak fazla fikir üretilmemesine sebep olunur. Grup sayısının 15 kişiden fazla olması durumunda ise fikirlerini beyan etmeyen öğrenciler olabilir.
4. Mümkünse U düzeninde bir oturma düzeni olmalıdır ve tüm öğrenciler birbirlerini görmelidir.
5. Sınırlı bir zaman diliminde uygulanır, herkesten fikir üretmesi beklenir. Her öğrencinin çekinmeden akıllarına gelen fikirleri mantıklı olsun veya olmasın dile getirmeleri istenir.
6. Mümkünse değerlendirmeler 1 veya 2 gün sonra yapılmalıdır. Bu süre içinde öğrenciler yeni fikirler üretebilirler. Üretilen yeni fikirler de değerlendirmeye alınmalıdır.
7. Yapılacak eleştiri, değerlendirmeler veya analizler toplantının en sonunda yapılır. Sayısal olarak ne kadar çok ve özgün, uygulanabilir fikir ortaya çıktıysa çalışma o kadar başarılıdır.
8. En sonda ise fikir üretmeye devam edilip edilmeyeceği belirlenir (Demirel, 2012, s. 105; Nakiboğlu, 2003).

Üretilen fikirleri not alması için asla sekreter seçilmemelidir. Katılımcıların göremeyeceği yerlere yazılan fikirler onlarda güvensizliğe neden olabilir. Herkesin göreceği bir yere yazılan fikirler görsel olarak katılımcıları etkileyip yeni fikir üretme anlamında şevk

duymalarını sağlayacaktır. Aynı zamanda üretilen fikirleri kayıt altına almak da çok doğru bir yöntem değildir. Katılımcılar bundan rahatsızlık duyabilir. Amaç rahat bir ortamda ve serbest bir şekilde fikir üretmektir. Fikirler tahtada yazıya geçirilirken, katılımcılardan biri “ben öyle bir şey demedim” gibi bir ifade kullanırsa, o halde ne demek istediği sorularak katılımcının farklı bir fikir dile getirmesine fırsat verilmiş olunur. Katılımcıların belirli bir sırayla fikir oluşturmaları beklenmemelidir, hiçbir katılımcı hazır olmadığında fikrini açıklamaya zorlanmamalıdır (Rawlinson, 1995, s. 56-58).

Tüm bunlara ek olarak bu teknik sınıf ortamında uygulanırken öğrencilerin zihinlerinde değişik çağrışımlar yaratabilecek görsel uyarıcılar sunulabilir. Bu verimli bir beyin fırtınası yapılmasını sağlamaktadır. Görsel uyarılar artırıldığında daha yaratıcı ve farklı fikirler üretilmektedir (Özözer, 2016, s. 254). Yeni fikirler bu şekilde üretilir. Eski bilgi ve yeni bilgiyi bütünleştiren olağanüstü kombinasyonlar, orijinal fikirleri kışkırtmaktadır. Tabi bu şekilde bir fikir üretilmesi ortaya çıkan fikrin muhteşem olacağını garanti etmez. Fakat herkes kendi kişiliği doğrultusunda aynı bağlantıları farklı şekillerde bir araya getirip fikir üretir. Herkesin ürettiği fikir kendileri gibi tektir, biriciktir. Esas heyecanlı olan da budur. Örneğin eskide kalan bilgi edinme kaynaklarından biri olan ansiklopedi ile günümüzde daha çok tercih edilen internet bütünleştirildiğinde Wikipedia fikri ortaya çıkmıştır. Daha önceden kanıtlanan fikirlerden yola çıkmak bir işe başlamanın kaçınılmaz noktasıdır (Gompertz, 2020, s. 81-83).

Teknik bir başka derste yeniden uygulandığında öğrencilerin istekle derse katılmaları için onların fikirleri tekrar değerlendirilirken düzeyli eleştiriler yapılmasına dikkat edilmelidir (Savaş, 2012, s. 197). Sanatsal olarak yaratıcı bir ürün ortaya koyabilmek için yeni ve yaratıcı fikirler ortaya atıldığında düşüncenin kaybolmaması adına kısa süre içinde yapılacak çalışmaya geçilmelidir. Bir fikir ortaya atarken bunu söylemek saniyeler alır fakat uygulamak günleri ve haftaları alabilmektedir (San’dan aktaran Ünver, 2002, s. 29-30).

Sanat eğitiminde bilgi önemlidir. Öğrenci konu ile ilgili bilgisi olmadan nitelikli çalışmalar yapamaz. Ortaya çıkan çalışma; bilgi, düşünce, duygu ve azmin sonucudur. Öğrenci sanat materyallerini kullanırken mutlu olabilir; fakat tüm çabalar sonunda ortaya öğretmeni ve öğrenciyi tatmin eden bir çalışma çıkmazsa bütün çaba amacı ve sonucu olmayan bir uğraş da dönebilir (Kırıçoğlu, 2014, s. 31). Konu ile ilgili fikirler ise beyin fırtınası tekniği ile açığa çıkarılabilir ve yaratıcılık zorlanabilir. Beyin fırtınası tekniği bu noktada nitelikli, yaratıcı aynı zamanda öğretmeni ve öğrenciyi memnun edecek çalışmalar ortaya koyabilmek için bir aracı olabilir.

Eğer üretilen fikir ne kadar fazla ise ve değerlendirme aşamasında ne kadar fazla fikir uygulanabilir durumdaysa beyin fırtınası o kadar başarılıdır (Rawlinson, 1995, s. 69).

2.8.6. Eğitimde Beyin Fırtınasının Avantajları

Beyin fırtınası tekniği tüm sınıf kademelerinde uygulanabilir. Yaratıcı ürünler ortaya koymayı sağlayan bir tekniktir. Kişiler arası ilişkilerdeki sorunları çözerken, yeni bir fikir ortaya atarken, okul içindeki toplantılarda da kullanılabilir (Özünel, t.y, s. 76).

Beyin fırtınası tekniği ile öğrenciler fikir ortaya koymaya çalışırken konuşma becerileri ve iletişim kurma becerilerini de geliştirerek beynin sol yarım küresine hitap eder. Hayal kurma, yeni fikirlere açık olma, yaratıcı düşünmeye de destek olarak beynin sağ yarım küresinin gelişmesini de sağlar (Yaman & Karaarslan, 2012, s. 548).

Beyin fırtınası sezgisel düşünme becerisini, problem çözme becerisini geliştirir. Düşünürken eğlenmeyi sağlar. Motivasyona olumlu katkı sağlar. Beynin sol ve sağ olarak bütün şekilde çalışmasını sağlar. Duyuşsal ve bilişsel kazanımlarda etkilidir. Analiz, sentez gibi üst bilişsel davranışlarda etkilidir. Karar verme becerileri olumlu yönde gelişir. Empati geliştirmede etkilidir (Kesici, 2015, s. 103). Beyin fırtınası bir olay hakkında sonuca varmak veya çeşitli fikirler üretmek ile yaratıcı düşünceye destek olan öğretim tekniğidir (Sallis'ten aktaran Gökçe, 2016, s. 173).

Beyin fırtınasını uygulamayan öğrenciler kendi fikir ve tarzlarını uygulamak yerine öğretmenin onlara sıradan bir yazı ödevi vermesini, hatta sayfa kenar boşlukları ve hangi renkte yazacaklarını dahi söylemesini isterler. Bu öğrenciler öğretmen ev ödevi olarak bir konu verdiğinde de internetten hazır olarak indirip sıradan bir ödev vermeyi tercih ederler. Bu ödevler görsel olarak kusursuza yakın olduğu halde içerik bakımından hiçbir yaratıcılık ve öğrencinin kendi fikirlerinden oluşan cümleler barındırmaz. Oysaki önemli öğrenme bozukluğu olup çok iyi beyin fırtınası yapan öğrenciler vardır. Aksi durumdaki çocukların bir konu bulma ve önüne boş bir kâğıt koyup akıllarına gelen her tür fikri ortaya dökme alıştırmaları yapmaları faydalı olabilmektedir. Öyle ki beyin fırtınası tekniği akademik başarılarında zorlanan öğrenciler için de bir kolaylıktır. Aileler ve öğretmenler okulların ezberci, katı davranışlarıyla ve çoktan seçmeli sınavlara verilen aşırı önem ile çocukların yaratıcı ve beyin fırtınası yapmasına engel olmasından dolayı bu duruma karşı gelmek amacıyla birlik olmalıdır (Levine, 2010, s. 258-259).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan eylem araştırması kullanılmıştır.

3.1.1. Nitel Araştırma

Nitel araştırma ile insanların kişisel özelliklerinin daha derinlerine odaklanılmaktadır. Öyle ki genelleme yapmak yerine elde edilen bilgiler daha derin ve özgün olmaktadır. Belirli bir olay sosyal ortam içerisinde detaylı olarak incelenip, daha önce keşfedilmemiş ilişkiler sınırlı çerçeve içerisinde anlaşılmaya çalışılır. Derin ve ayrıntılı şekilde araştırılır (Baltacı, 2019, s. 369; Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 37-38). Araştırmacı kişilerle direkt iletişim kurarak, onların doğal ortamdaki hal ve davranışlarını izleyerek veri toplamaktadır. Araştırmacı da burada katılımcı rolündedir. Veri toplama araçları ise genellikle araştırmacı tarafından oluşturulan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Nitel araştırmada esas amaç, katılımcıların bir sorun veya konu ile ilgili fikirlerini açığa çıkarmak ve bunun için en doğru uygulamayı kullanmaktır (Creswell, 2013, s. 45-47; Küçük, 2016, s. 106).

3.1.2. Eylem Araştırması

Eylem araştırmasındaki amaç bir ortamdaki (okul içi, çalışma ortamı) var olan soruna odaklanmaktır. Bu araştırma türü toplumsal değişim veya sorunlara çözüm ortaya koymakla ilgilidir (Merriam, 2018, s. 4). Araştırmacı için esas amaç etkili genellemeler aramak değildir. Araştırmaya araştırmacının kendisi de dâhildir ve belli bir durumun koşullarını değiştirmeyi amaçlayan bilgiler toplamaya odaklanmaktadır. Araştırmaya katılacak

deneklerin de araştırmanın başlangıcından bitişine kadar aktif olarak bulunmalarına özen gösterilmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2017, s. 21).

Öğretmenler eğitim ortamlarında birçok problem ile karşılaşmaktadırlar. Karşılaştıkları bu problemleri ise bilimsel bir yaklaşımla, detaylı araştırarak ve araştırmaların sonuçlarını da diğer öğretmen ve idarecilerle paylaşarak çözmeleri gerekmektedir. Neredeyse tüm öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ortak olmasına karşın, öğretmenler bu sorunları çözmeye yönelik sistematik şekilde paylaşımda bulunmadıklarında birbiriyle aynı problemleri yaşayan eğitimciler sorunları çözme yöntemlerini ararken zaman ve emek kaybetmektedirler. Daha çok eğitim alanında kullanılan eylem araştırmaları da eğitimcilerin uygulamalarını, gözlemlerini, sorunları çözüm yöntemlerini sistematik bir şekilde gerçekleştirmelerini ve bunları meslektaşlarıyla paylaşma imkânlarını ortaya koyar (Ocak & Akkaş, 2019, s. 1).

Donanımlı ve bilgili bir öğretmen yalnızca araştırma tüketen değil araştırma üreten bir öğretmendir. Öğretmenler her ne kadar lisans ve lisansüstü eğitim almış olsalar da sınıf içerisinde araştırma yapmaktan kaçınmaktadırlar. Dersi uygulayan bir öğretmen ile öğrencilerin işbirliği içerisinde bir çalışma yapmaları faydalı olabilmektedir. Araştırmacı öğretmenler kendi planlarını ve eylemlerini ve bunların öğrencileri üzerindeki etkisini gözlemleyip analiz etmektedirler. Öğretmenler bu analizler sonucunda sınıf ortamında yapacağı değişiklikler için kararlar alıp, var olan sorunları çözebilmektedir (Köklü, 2001, s. 37).

3.1.2.1. Eylem Araştırmasında Veri Toplama ve Analiz Süreci

Eylem araştırmasında veri toplama teknikleri araştırmada sorulacak sorulara, araştırma durumuna, araştırmacının kişisel yeterliklerine göre farklılaşabilir. En fazla kullanılan veri toplama teknikleri ise, deneyimlere, sorgulamaya, incelemeye dayalı teknikler şeklinde sınıflandırılabilir. Deneyimlere dayalı teknikler; araştırmayı yapan kişinin veri toplama sürecine kendisinin de katıldığı aktif ve pasif katılım, katılımcı gözlem, saha notları, toplantı tutanakları, gözlemler sayılabilir. Sorgulamaya dayalı teknikler; yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme, standart testler, anket, tutum ölçeği, kontrol listesi, öz değerlendirme formları sayılabilir. İncelemeye dayalı teknikler; ses kayıtları, video kayıtları, günlük, internet kayıtları, mailler, öğrenci ürünleri, arşiv kayıtları vb. sayılabilir. Ayrıca eylem araştırmasında ortaya çıkan verilerin çözümlenmesinde sıklıkla

kullanılan yöntemler ise; betimsel analiz, içerik analizi, tümevarım analizi sayılabilir (Kuzu, 2009, s. 428).

3.1.3. Ortam

Araştırma tüm dünyaya yayılan Coronavirüs pandemisi döneminde, Türkiye’de de okulların kapalı olduğu dönem olan 2020-2021 eğitim öğretim yılının birinci eğitim öğretim döneminde gerçekleştirilmiştir.

Coronavirüs 2019 Aralık ayında ilk olarak Çin’in Vuhan kentinde ortaya çıkan ve solunum yolu ile insandan insana geçen bulaşıcı bir virüs olarak tüm dünyaya yayılmıştır (Üstün & Özçiftçi, 2020, s. 143). Bu nedenle araştırma görüntülü dijital toplantı gerçekleştirilebilen Zoom programı üzerinden öğrencilerle uzaktan bir araya gelerek yapılmıştır. Özbay (2015)’a göre uzaktan eğitimde amaç eğitimin güçleşmesine neden olan etkenlerin ortadan kaldırılıp, zaman ve ortamdan etkilenmeyip, ilerleyen teknolojiye uyum sağlayarak insanların eğitimine katkı sağlayan uygulamalarla eğitim ve öğretim fırsatı sunmaktır (s. 378).

Öğrencilere bir hafta önceden uzaktan eğitim aşamasında evlerinde rahat resim yapabilecekleri bir ortamda derse katılmaları ve zamanında canlı derse bağlanmaları duyurulmuştur. Ders içerisinde öğrencilerin birbirleriyle olan iletişimlerine de yalnızca gerekli olduğunda müdahale edilmiştir. Tüm öğrencilerden sırayla fikir alındığında bu durumun bazı öğrencilerin kaygılanmasına yol açabileceği düşünülerek isteyen öğrenci fikrini belirtmiştir, bu doğrultuda yapılandırılmamış beyin fırtınası tekniği (açık kapı tekniği) kullanılmıştır. Bu şekilde öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortam oluşturulmuştur.

3.1.4. Çalışma Grubu

Araştırma Kastamonu ili, Tosya ilçe merkezinde bulunan Namık Kemal Ortaokulu’nda 6. sınıf seçmeli görsel sanatlar dersini alan öğrenciler ile yapılmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar dersine katılım azaldığından dolayı, araştırma derse aktif katılan öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 6 erkek öğrenci, 8 kız öğrenci olmak üzere toplam 14 öğrenci katılmıştır. Araştırma salgın hastalık döneminde öğrencilere kolay ulaşabilmek amacıyla araştırmacının kendi öğrencileri ile çalışarak gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda ise çalışma grubu amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Ölçüt örneklemede araştırmacı araştırmaya konu olacak örnekleme bir kıstas belirler. Hangi tür bireyleri veya durumu çalışacağına araştırmacı karar vererek ölçütü de kendisi belirler (Akbak, 2015, s. 35). Bu ölçüt seçmeli görsel sanatlar dersini alan öğrencilerdir. Buna ek olarak 6. sınıf öğrencileri tam olarak ergenliğe girebilmiş değildirler. Bu nedenle ergenlikte var olan arkadaşla sataşma, dalga geçme gibi olumsuz durumlarla karşılaşılması sağlanmıştır. Ayrıca dönem itibarıyla hayal gücünün yavaş yavaş yerini mantığa bırakmasından ve bir geçiş dönemi olmasından dolayı 6. sınıf öğrencileri seçilmiştir.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri görüşme ve doküman incelemesi ile toplanmıştır.

Araştırma seçmeli görsel sanatlar dersinde, ders akışını bozmadan ve 2020-2021 eğitim öğretim yılı seçmeli görsel sanatlar dersi ünitelendirilmiş yıllık planındaki kazanımlara ve konulara bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Seçmeli görsel sanatlar dersi ünitelendirilmiş yıllık planı EK 1’de verilmiştir. Araştırma 28 Eylül ve 28 Ekim tarihleri arasında yapılmıştır. Seçmeli görsel sanatlar dersi haftada 2 saattir. Bu çalışmanın eylem planı da haftada iki saat olmak üzere, 4 haftada, toplam 8 saatte yalnızca seçmeli görsel sanatlar ders saati içerisinde gerçekleştirilmiştir. Ders işlenişi uzaktan eğitim sürecinde Zoom programı üzerinden yapılmıştır.

Beyin fırtınası problemi “Öğretmenler en farklı ve yaratıcı bir şekilde resmederek nasıl anlatılabilir? Mümkün olduğu kadar fazla fikir ve düşünce söyleyiniz.” şeklindedir.

22 kişi mevcutlu sınıftan 14 öğrenci derslere aktif bir şekilde katılmıştır. İlk hafta öncelikle araştırmacı tarafından öğrencilere beyin fırtınası hakkında sözlü bilgilendirmede ve öğretmen kavramı hakkında kısa bir bilgilendirmede bulunmuştur. Öğretmen konusunda anlamlı resimler ortaya koyabilmek amacıyla hayal dünyasından resimler yapılması hakkında öğrenciler bilgilendirilmiştir. Öğrencilerin zihninde farklı fikirler belirebilmesi için ilk önce araştırmacı tarafından internet üzerinden bulunmuş, konuyla alakalı birkaç örnek görsel gösterilmiştir. Daha sonra öğrencilerin konuyu anlayıp daha çok fikir üretebilmeleri sağlanmıştır. Ardından Zoom programı üzerinde beyaz tahta açılarak öğrencilerin ürettikleri tüm fikirler, müdahale edilmeden tahtaya geçirilmiştir (EK 2). Dersin sonunda her öğrenci üretilen bu fikirler arasından veya bu fikirlerden ilham alarak kendine en yakın bulduğu ve resmetmek istediği fikri belirlemiştir. Araştırmacı tarafından öğrencilerin bir sonraki hafta tüm resim malzemeleriyle ve resmedecekleri fikre karar vermiş

bir şekilde derse hazır olmaları istenmiştir. Uygulama aşamasında kullanılacak sayfa boyutu, boya ve teknik serbest tutulmuştur.

İkinci, üçüncü ve dördüncü hafta ise üretilen fikirler öğrenciler tarafından resme geçirilmiştir. Pandemi döneminde olduğundan dolayı malzeme ve teknik kısıtlamasına gidilmemiş, ellerindeki imkânlar doğrultusunda resimlerini yapmaları istenmiştir. Son olarak dördüncü hafta resimler tamamen bittikten sonra ders içerisinde tüm resimlerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Görsel sanatlar dersinden sonra ise öğrencilerin başka bir dersinin olmadığı saatlerde her biriyle Zoom üzerinden görüşme planlanmıştır. Görüşme soruları kavramsal çerçeveden faydalananarak araştırmacı tarafından geliştirilip, uzman görüşü ile desteklenmiştir (EK 3).

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Ekiz (2009)'e göre yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı sorularını görüşmeden önce belirler. Fakat görüşme esnasında kısmi esneklik vardır. Görüşmede sürece göre sorular yeniden düzenlenebilir (s. 63). Görüşme, planlı, bir amaca yönelik, kişilerin neleri neden düşündüklerini, davranışlarına yön veren durumları ortaya koymak amacıyla yapılır. Soru sorup cevap verilerek karşılıklı iletişime dayanan bir veri toplama tekniğidir (Ekiz, 2009, s. 62; Yıldırım ve Şimşek'ten aktaran Küçük, 2016, s. 108). Görüşme esnasında samimi ve bir o kadar da profesyonel davranmak önemlidir. Görüşmenin ne amaçla yapıldığı mutlaka görüşülen kişiye anlatılmalıdır. Görüşmenin kayıt altına alınıp alınmayacağı da görüşülen kişiye söylenmelidir. Etik olarak yazılı bir rızaya gerek yoktur. Bazı araştırmalarda ise yazılı rıza alınması doğru olandır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2017, s. 168). Görüşme tekniği nitel çalışmalarda, araştırmanın yapıldığı alanda, birtakım olayların dayandığı nedenleri anlayabilmek amacıyla yapılan bir çalışmadır. Doğru sorular sormak, doğru ve güvenilir veriler toplamak için çok önemlidir. Görüşme hiçbir hazırlık yapmadan da yapılabileceği gibi, tamamen hazırlıklı olarak da yapılabilir (Merriam, 2018, s. 110). Görüşme verilerini kaydetmek için en elverişli yöntem ses kayıdır. Bu yöntem ile veri kayıplarına sebep olunmadan tüm konuşulanların güvenilir bir şekilde kaydedilmesi sağlanır (Merriam, 2018, s. 105).

Görüşme için öğrencilere saat sırası belirlerken, soruları birbirleriyle paylaşmamaları ve verilen cevapların güvenilirliği açısından birbiriyle iyi anlaşılan öğrencilerle ara vermeden peş peşe görüşmeye dikkat edilmiştir. Görüşme süresi her öğrenciyle ortalama 12 dakika sürmüştür. Tüm öğrencilerle görüşmeler iki gün içerisinde tamamlanmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler ses kaydına alınmış ve öğrenciler bu konu hakkında önceden

bilgilendirilmiştir. Ardından ses kayıtları üzerinde hiçbir değişiklik yapmadan olduğu gibi bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir.

Öğrencilerin yapmış oldukları resimlerin alan uzmanları tarafından değerlendirilmesi için bir sanatsal yaratıcılık değerlendirme formu hazırlanmıştır. Değerlendirme soruları uzman desteği ile son halini almıştır (EK 4). Öğrencilerin öğretmen konusuyla ilgili yapmış oldukları resimler Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndan 3 uzman tarafından değerlendirilmiştir. Her resmin üç uzman değerlendirmesi sonucunda alabileceği en fazla puan 150 puandır.

3.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmada toplanan verileri analiz etmek için betimsel analiz ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Yıldırım ve Şimşek (2011)'e göre betimsel analiz türünde esas amaç elde edilen verileri okuyan kişilere düzenli ve anlaşılır bir şekilde yorumlayarak sunmaktır. Neden sonuç ilişkileri kurulur. İnandırıcılığı artırmak için sıklıkla doğrudan alıntılara yer verilmektedir.

Sözbilir (2009)'e göre betimsel analiz sırayla şu aşamalardan oluşur:

1. Analiz için araştırma sorularında, kavramsal çerçeveden veya görüşmede yer alan durumlardan yardım alarak bir çerçeve oluşturulur.
2. Oluşturulan çerçeveye göre elde edilen verilerin düzenlenip gösterileceği temalar belirlenir.
3. Önceden oluşturulmuş çerçeveye göre bulunan veriler okunur, düzenlenir. Önemsiz veriler analize dahil edilmeyebilir.
4. Düzenlenen veriler kolay anlaşılır bir ifadeyle tanımlanır. Gerekğinde doğrudan alıntılar da kullanılır.
5. Tanımlanan buldular açıklanıp, ilişkilendirilip, anlamlandırılır. Yani araştırmacı tarafından yorumlanır (s.5-6).

Doküman analizinde ise; araştırmacının etkisi olmadan ortaya koyulan metin veya resimler değerlendirilir. Görsel veya yazılı her türlü materyal araştırmacılar için bir veri niteliğindedir (Labuschagne'dan aktaran Kırıl, 2020, s. 174).

Bu araştırmada problem cümlesinden ve alt problemlerden yola çıkarak hazırlanmış sorular kapsamında betimsel analiz yapılmıştır. Ayrıca görüşme ses kayıtlarının analizinde ve yorumlanmasında gizlilik açısından her öğrencinin isimlerine bir kod belirlenmiştir. Öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar, üzerinde hiçbir değişiklik yapmadan yazıya geçirilmiş, incelenmiştir. Öğrencilerin birbirine benzer olan cümleleri biraraya getirilip ifadelere ayrılmıştır. Bu ifadeler kısaca özetlenmiştir. Betimsel analiz sürecinde bir alan uzmanı ile birlikte çalışılmıştır.

Ayrıca öğrenciler tarafından yapılan resimlerin uzman değerlendirmesi sonucunda elde edilen veriler analiz edilerek kolay anlaşılır olması açısından yüzdelerle ifade edilmiştir.

3.4. Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

Bu nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin şu önlemler alınmaya çalışılmıştır.

1. Görüşme soruları ve analiz süreci beyin fırtınası tekniğinin kuramsal alt yapısından yola çıkarak gerçekleştirilmiştir.
2. Daha doğru sonuçlara ulaşabilmek amacıyla farklı veri toplama kaynakları bir arada kullanılmıştır.
3. Görüşme verilerinin analizinde 1 alan uzmanı ile birlikte çalışılmıştır.
4. Öğrencilerin yaptıkları resimler Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi bölümünde görev yapmakta olan 3 alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir.
5. Bulgular bölümünde doğrudan alıntılara yer verilmiştir.
6. Toplanan tüm veriler bilgisayar ortamına üzerinde değişiklik yapmadan yazılı olarak aktarılmış ve veri kayıpları önlenmeye çalışılmıştır.
7. Araştırmanın uygulama aşaması ve analiz süreci detaylı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

3.5. Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler

Sanat eğitiminde beyin fırtınası tekniğine yönelik kaynak bulmakta zorluk yaşanmıştır. Beyin fırtınası tekniğiyle alakalı literatür taramasında zorlanılmıştır.

Bu araştırma tüm dünyaya yayılan Coronavirüs pandemisi döneminde yapılmıştır. Bundan dolayı çocuklarla iletişime geçebilmenin ve dersleri işlemenin tek yolu dijital kanallar olmuştur.

Çizim yapılan derslerde öğretmen ve öğrenci arasında bir etkileşim olmalıdır. Öğrencinin kalemi tutması, yaptığı tonlamalar, sayfayı nasıl daha iyi kullanması gerektiği gibi konularda öğretmenin iş yükü artmıştır. Bütün görsel sanatlar derslerini uzaktan eğitimle yapmak zorunda olmak araştırmacıyı zorlamıştır.

Pandemi döneminde öğrencilerin malzeme temini zorlaştığından dolayı, derse malzemesiz katılan öğrenciler olmasına sebep olmuştur. Bundan dolayı kağıt ve teknik seçimi öğrenciye bırakılmıştır. Bazı öğrenciler 35*50 boyutlarında kağıda çalışırken, bazıları A4 kağıdına çalışmıştır.

Uzaktan eğitim sürecinde bazı öğrencilerle internet bağlantı ve internet hızı problemlerinden doğan iletişimsel sorunlar olmuştur. Hem uygulama hem de görüşme aşamalarında ses ve görüntü sorunlarıyla karşılaşmıştır.

Uzaktan eğitim sürecinde her öğrencinin imkanının aynı olmayıp, bazı öğrenciler çalışma masasında resimlerini yaparken bazılarının daha rahatsız ortamlarda resimlerini yaptıkları görülmüştür.

Tüm fikirler tek bir Zoom tahtasına sığdırılırken zorluk yaşanmış, iki sayfaya yazılmıştır. Ekran görüntüleri alınıp tüm fikirler üretildikten sonra iki sayfa yan yana ekrana yansıtılmıştır. Bu şekilde bütün fikirlerin genel bir şekilde görülmesi ve karar verilmesi sağlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın problemi doğrultusunda öğrencilerin beyin fırtınası tekniği sonucunda yaptıkları öğretmen konulu resimlerin sanatsal yaratıcılık açısından değerlendirilmesi ve araştırmanın alt problemleri doğrultusunda öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulgulardan yola çıkarak yapılmış olan yorumlara yer verilmiştir. Ayrıca bu bölüm içerisinde beyin fırtınası tekniği ile işlenen görsel sanatlar dersi doğrultusunda öğrencilere yaptırılan resimlere, öğrencilerin resimlerini kendi anlatımlarıyla birlikte yer verilmiştir. Araştırmada yer alan öğrenciler ve resimleri “R1, R2, R3, R4...” şeklinde kodlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilere birinci alt probleme ilişkin “Beyin fırtınasının yeni fikirler oluşturmamız konusunda size nasıl etkisi oldu?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşülen öğrencilerin düşünceleri Tablo 1’de belirtilmiştir.

Öğrenciler yeni fikir oluştururken genellikle başka fikirlerden faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin buna yönelik cümleleri şöyledir:

“Mesela arkadaşlarım orada başka fikirler üretirken ben onlardan daha başka şeyler çıkarabildim hocam” (R2). “Arkadaşlarım da demişti hani bir tane kapıdan girince bir meslek sahibi oluyor diye. Ben de ondan yola çıkarak yaptım” (R3). “Arkadaşlarımınkiyle, birazcık da kendimden katarak, daha farklı bir şey oldu.” (R5). “Orada başka arkadaşlarımız şey yapınca düşünme hazzı geliyor. Diğerlerinden fikir alıyorsun. Onlara bakarak yeni fikirler üretebiliyorsun” (R6). “Bir arkadaşım yol

göstermekle ilgili bir şey söyledi, kapılar falan, ben de öğretmeni navigasyona benzettim” (R7). “Arkadaşlarım söyleyince benim de söyleyesim geliyor. Onlar söyledikçe ben de söyledim. Aklıma fikir geldi” (R11). “Başka arkadaşlarımın şeylerinden yararlandım. Şu siz bir tane ağaç öğretmen vardı, saçlarında öğrenciler vardı, ondan biraz yararlandım” (R9). R9 burada diğerlerinden farklı olarak araştırmacının gösterdiği görsellerden de faydalandığını ifade etmiştir. Bazı öğrenciler hangi arkadaşlarının fikirlerinden faydalandıklarını da örneklerle dile getirmişlerdir: “Hocam mesela R14 baloncuklar yaptı ya. Mesela belki onlar sağladı bende. Ondan sonra hocam mesela bazı kişiler belki, bazı yerlerde güneş vardı, içinden bir şey parlıyor gibi yazıyordu, öyle biliyordum ben, o da sağladı” (R10). “Sonra R6 dedi ya onun fikrine, onunkisi mesela sihirdi ben sihirlerin başkasını düşündüm, böyle yaparak hocam, yani arttı arttı arttı öyle oldu” (R12). “Bir tane yeşilliğin üzerinde uğur böceğiyle uçuyor. Hepsi bir şeyin üstünde demişlerdi. Ben de sayıların üzerinde uzayda uçacaklarını düşündüm” (R13). “R10 düşüncelerini resmetmişti, oradan da düşünce resmettim. Oradaki fikirlerden yararlanarak, birazcık da günlük hayattan bakınarak onları düşündüm” (R14).

6 öğrenci “gerçek dışı düşünerek” yeni fikirler oluşturabildiklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

2 öğrenci “*Mesela beyin fırtınası olmasaydı içindeki rengârenk taneler gibi çıkamazdı. Mesela gökyüzü mavi olacağına, yerler mavi, o şekilde olamazdı. Mesela arkasına okul, öğretmen, öğrenci o şekilde. Mesela narın içine sadece öğrencileri çizerdim*” (R2) ve “*Mesela başka çeşit çizecektim de, sonra böyle gökkuşağından böyle kolları yani sarmaşıkları çıkınca belki daha güzel olur, ondan dolayı böyle bir resim yaptım*” (R10) şeklindeki ifadeleriyle resimlerini gerçekliğe bağlı kalmadan yaptıklarını belirtmişlerdir. Birkaç öğrenci de bu görüşü şu şekilde desteklemektedir: “*Bir öğrenci bir öğretmen gibi yapardım*” (R4). “*Ben de sayıların üzerinde uzayda uçacaklarını düşündüm*” (R13). “*Dikenli yoldan ben hep kurtuluş yolu hayal ettim*” (R14). “*Saçma sapan olursa olsun, kâğıda döktük*” (R5).

Yalnızca bir öğrenci fikir üretirken çok düşündüğünü şu şekilde ifade etmiştir:

“*Ya benim iki üç tane daha fikrim vardı yani, çok düşününce baya beyin fırtınası yapınca baya bir geliyor insanın aklına*” (R1).

Bir öğrenci ise ders esnasında ekran görüntüsü alıp daha sonra yazılanlara baktığını ifade etmiştir (R13).

Yalnızca bir öğrenci ise aklına ilk gelen fikri uyguladığını dile getirmiştir (R8).

Tablo 1

Beyin Fırtınasının Yeni Fikirler Oluşturmaya Etkisi

İfade	Sıklık
Başka fikirlerden faydalanarak	11
Gerçek dışı düşünerek	6
Çok düşünerek	1
Ekran görüntüsü alarak	1
İlk aklıma gelen fikri seçtim	1

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilere ikinci alt probleme ilişkin “Beyin fırtınasının ürettiğiniz fikirleri ders içerisinde dile getirebilmenize etkisi nasıl oldu?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşülen öğrencilerin düşünceleri Tablo 2’de belirtilmiştir.

5 öğrenci en beğendikleri fikri söylediklerini şu şekilde açıklamışlardır:

“Benim hoşuma gitti fikir ve sizin hoşunuza giderse zaten sorun değil” (R1). “Zaten arkadaşlarımla sırayla söylesek bile. En mantıklı olanı, en beğendiğim fikri söyledim” (R8). “İkinci derste biraz zorlanmıştım, birinci derste düşündüm, güzel olanı söyledim” (R10). “Yani bir kere fikrimi söyleyemediğim oldu, sonra aklıma başka bir şey geldi onu söyledim” (R11). “Öğretmenim ben ders içerisinde biraz düşündüm öğretmenin değerli olduğunu çıkaracak bir resim olmalı orada. Birazcık da kişilerin nasıl düşündüğünü belli edecek. Ona göre söyledim” (R14). Burada öğrencilerin kendilerine mantıklı gelen ve araştırmacıya beğendirmeye yönelik fikirlerini dile getirdikleri görülmektedir.

5 öğrenci ise ders içerisinde ki karmaşadan dolayı bazı fikirlerini söyleyemediklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Hocam şimdi böyle Zoom’dan ders yaptığımız için sürekli böyle çok karmaşa oluyor açıkçası. Herkes bir yerden atlayınca şey olmuyor açıkçası. Mesela ben söyleyecekken başka birisi söylüyor. Öyle olduğu için biraz çok karmaşa oluyor. Ama ben yine de zar zor söyledim” (R4). “Ya hocam orada herkes birden fikrini söylemeye çalıştığı için, herkes birden anlaşılmıyor. O yüzden bekliyorsun, karışık oluyor. Söylemeye çalıştım” (R6). “Yani sadece hani sıra bekledim birazcık. Yoksa herkes bir anda konuşunca hiçbir şey anlaşılmaz diye bende bekledim. Sıram gelince söyledim. Bazı fikirlerim vardı ama söyleyememiştım”

(R7). Bir öğrenci karmaşanın sebebini “*Aslında bir şeyden de rahatsız oluyorum. Mesela o Zoom’da mavi el var ya. Onu yapmadan sözün arasına girip kendi düşünceni anlatmak... Çok karmaşa oluyor. Hiç kimsenin sesi anlaşılmıyor. Çok rahatsız edici oluyor*” (R8) şeklinde ifade ederek, ders esnasında el kaldırılarak fikirlerin belirtilmesi gerektiğini dile getirirken bir başka öğrenci ise “*Bana sıra gelse daha iyi fikir gelirdi. Aklımdaki fikri söyledim ama bir daha da söyleyemedim, o kaldı. Hocam söz hakkı almadan konuşmak da herkesin kendine göre iyi oluyor. Parmak kaldırınca kaç resim sonraya gider*” (R9) şeklindeki ifadesiyle, akla gelen fikirlerin izin almadan söylenmesinin kendince doğru olduğunu ifade etmiştir.

4 öğrenci fikirlerini söylerken çekinmediklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“*Fikir benim hoşuma gidiyorsa, yani ben kimseyi takmıyorum*” (R1). “*Hocam saçma olsun ya da olmasın hiç umurumda değil, direk yaparım ben*” (R12). Başka bir öğrenci ise uzaktan eğitimde yüz yüze olunmadığından dolayı fikirlerini rahatça söyleyebildiğini “*Daha kolay bir şekilde dile getirdim. Çünkü normalde ben bir şeyler söylerken derste daha çok utanırım böyle. O şekilde oluyor. Hocam böyle sınıf ortamında değil aslında böyle, herkesle yüz yüze değiliz orada, sadece siz varsınız*” (R2) ifadesiyle dile getirmiştir. Bir başka öğrenci ise kalabalık bir ortamda olduğu için fikirlerini rahat söyleyebildiğini “*Ben bir kişi olsaydım belki, iki kişi olsaydım falan utanabilirdim. Ama çok kişi olduğu için kendimi şey yaptım, utanmadım, fikrimi söyledim*” (R11) şeklinde ifade etmiştir.

Yalnızca 2 öğrenci aklına gelen her fikri söylediğini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“*Hocam hani ne fikriniz olursa olsun söyleyin dediniz. Saçma sapan olursa olsun söyleyin dediniz. O yüzden ben hemen, yani, aklıma geleni söyledim*” (R5). “*Ben ilk başta kimse söylemez diyordum. Ondan sonra baktım herkes söylüyor, ben de söyledim. Aklıma geleni söylerim ben hocam. Kötü olsun bir şey olmaz. Benim fikrim sonuçta*” (R12).

2 öğrenci ise hiç fikir vermediklerini ifade etmişlerdir (R3, R13).

1 öğrenci ise fikirlerini söylerken çekindiğini “*Bazen çekindiğim oldu gibi, o da çok saçma sapan bir şeydi herhâlde, çok hatırlayamıyorum*” (R4) şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 2

Üretilen Fikirleri Ders İçinde Dile Getirirken Beyin Fırtınasının Etkisi

İfade	Sıklık
En beğendiğim fikri söyledim	5
Karmaşadan dolayı söyleyemediğim fikirlerim oldu	5
Söylerken çekinmedim	4
Aklıma gelen fikri söyledim	2
Fikir vermedim	2
Çekindim	1

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilere üçüncü alt probleme ilişkin “Beyin fırtınası tekniği sizin hangi özelliğinizi öne çıkardı?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşülen öğrencilerin düşünceleri Tablo 3’de belirtilmiştir.

5 öğrenci beyin fırtınasıyla kendilerinde hayal güçlerini kullanabilme özelliklerinin öne çıktığını şu ifadelerle dile getirmişlerdir:

“Önceden sürekli internete bakıyordum hocam neler yapabilirim diye. Artık kendim yapabiliyorum” (R2) ve *“Zaten eskiden böyle, kendim bir şeyler düşünemiyordum. Nasıl desem, eskiden mesela her şeyi telefondan bakarak çiziyordum. Mesela artık, hayal olarak, siz bakmayın diyorsunuz ya telefondan, hayal olarak yaptığımda daha farklı görünüyor yani, geniş bir açıdan görünüyor”* (R10) ifadeleriyle iki öğrenci kopya çalışmalara yönelmeyip tamamen hayal güçleri ile resmettiklerini belirtmişlerdir. Birkaç öğrenci ise *“O arkadaşlarım söyleyip de arkadaşlarım da fikir üretince aklıma daha değişik şeyler geldi”* (R5). *“Baya bir fikir üretmiştik sınıfça, ben iki üç tane üretmiştim”* (R8). *“Siz iyice yaratıcı olsun bir şey olmaz falan demiştiniz ya. Öylelikle ben de yaratıcı bir şey yaptım”* (R13) şeklinde görüşlerde bulunmuşlardır.

5 öğrenci ise kendilerinde öne çıkan bir özellik keşfetmediklerini belirtmişlerdir (R1, R7, R9, R12, R14). Bu öğrencilerden iki tanesi ise zaten görsel sanatlar dersindeki başarılarını farkında olduklarını, bundan dolayı yeni bir özellik keşfetmediklerini belirtmişlerdir (R1, R14).

3 öğrenci ise aslında güzel resim yapabildiğini görmüştür. Bunu da şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Şöyle düşünüyorum, biraz daha güzel resim yapabildiğimi öne çıkardı. Normalde resmim kötü olur” (R2). “Öğretmenim ben böyle resim çizmeyi pek beceremezdim, arkadaşlarımdan falan fikir aldıktan sonra yani çizmeyi becerdim diyebilirim” (R11). “Güzel resim yapıyormuşum, onu fark ettim. Ben çöp adam çizmedim” (R13).

3 öğrenci ise kendilerinde var olan özgüveni fark ettiklerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Aslında ben fikirlerimi çok ortaya koyabilen bir kız değilim. Yani hemen söyleyip, çat çat çat diye bir şey değil, ama burada şimdi kendimi öne atabildim” (R4). “Mesela ben böyle hep utanırdım, ama arkadaşlarım hepsi söyledikten sonra benim de söyleyesim geldi, ben de söyledim birkaç bir şey” (R11). Bir öğrenci ise “Benim de birazcık ders sorunun var ya. Birazcık daha derste her fikrimi söyledim. Çok böyle, başka derslerde de konuşuyorum da, en çok sizin dersinizde konuşuyorum. Çünkü hani normalde çok ses çıkarmıyorum. Öbür derslerde artık daha böyle aktif olabiliyorum” (R5) ifadeleriyle artık diğer derslerde de fikirlerini ifade edebildiğini belirtmiştir.

1 öğrenci ise imgesel yapılan bu çalışmadan ziyade, karşısında var olan bir şeye bakarak çizdiğinde daha başarılı olduğunu anlamıştır (R6).

1 öğrenci ise soruyu cevapsız bırakmıştır (R3).

Tablo 3

Beyin Fırtınası Tekniği İle Öğrencilerde Öne Çıkan Özellikler

İfade	Sıklık
Hayal gücümü kullanabildiğimi	5
Keşfetmedim	5
Güzel resim yaptığımı	3
Özgüven	3
Bakarak çizerken daha başarılı olduğumu	1
Cevapsız	1

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilere dördüncü alt probleme ilişkin “Beyin fırtınası tekniği sizin görsel sanatlar dersine olan bakış açınızı değiştirdi mi? Cevabınız evetse ne açıdan değiştirdi” sorusu yöneltilmiştir. Görüşülen öğrencilerin ifadeleri Tablo 4’de verilmiştir.

Öğrencilerden çoğunluğu görsel sanatlar dersini “hayal gücünün kullanıldığı bir ders” olarak görmüştür. Öğrencilerin ifadeleri ise şu şekildedir:

“Mesela hayal gücü de çok kullanıyorsun, ne bileyim, işte düşünme yetini, hayal gücünü falan çok kullanıyorsun” (R1). “Beyin fırtınası yapmadığımız zamanlarda yaratıcı olmayan resimler çiziyordum mesela. Normal düz resimler” (R2). “Hocam gerçekliğe gerek olmadığını” (R6). “Hayal gücünü kullanarak yeni yeni şeyler ortaya çıkarmak” (R9). “Farklı farklı değişik fikirler geliyor aklımıza” (R11). Bir öğrenci ise “Hocam mesela bazen siz bir şey açmıştınız biz çiziyorduk, öyle olmuştu. Mesela nokta nokta ressamın resminin benzerini çizin demiştiniz. Mesela bir kere de siz bize sordunuz fikrimizi söyleyin diye, yani değişti. Siz dinlediniz bizi. Ondan sonra bize özel oldu” (R12) açıklamasında bulunmuştur. İki öğrenci ise ilkokul öğretmenleri tarafından geçmişte işledikleri görsel sanatlar dersinde kopya çalışmalar yaptıklarını “Görsel derslerine 4ncü sınıfta falan sürekli şey, fotokopi kâğıdından mesela hani şekiller oluyordu, şekilleri boyuyorduk. Resim çizmiyorduk neredeyse. O yüzden görseli birazcık daha hem fikir açısından, hem de çizim açısından şey oldu, bende değişiklik oldu” (R5) ve “Hocam mesela bizim eski hocalar da yani, tahtadan bazı şeyler açardı veya çizirdi biz ona bakarak çizerdik veya daha farklı çizerdik. Ama şimdi işte yani hayal gücüm daha çok gelişti” (R10) şeklinde ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan 3 öğrenci görsel sanatlar dersinin hızlı fikir üretmekte etkili olduğunu ifade etmişlerdir (R1, R2, R13). Bunlardan iki öğrenci beyin fırtınasından önce daha çok düşündüğünü ve aklına resmini çizebileceği bir fikrin hemen gelmediğini söylemiştir (R2, R13).

3 öğrenci görsel sanatlar dersinin yalnızca resim çizmekten ibaret olmadığını, hayal gücünün de kullanıldığı, düşünme becerisinin de geliştiğini ifade etmişlerdir (R1, R9, R11).

Araştırmaya katılan 3 öğrenci ise görsel sanatlar dersinin zevkli olduğunu şöyle ifade etmişlerdir:

“Girince içine çok başkalaşılıyor ders, çok zevkli kolay bir şeye dönüşüyor, kolay da demeyeyim de, zevkliye dönüşüyor, önceden çok korkardım, çizemem kötü olur, diğer arkadaşlarımla güzel olur diye” (R4). “Daha eğlenceli olduğunu şey yaptı hocam gösterdi bana. Daha eğlenceli. İstedğin resmi çizebilirsin, o konuyla alakalı istediğin şekilde yapabilirsin” (R6). “Ama daha eğlenceli oldu. Eskiden biraz sıkılıyordum, ama şu an eğleniyorum” (R8).

3 öğrenci görsel sanatlar dersine karşı bakış açısının değişmediğini ifade etmişlerdir (R3, R7, R14).

Yalnızca iki öğrenci ise görsel sanatlar dersinin “zor bir ders” olduğunu şöyle ifade etmişlerdir:

“Öyle kolay bir dal değil yani, hayal gücünün geniş olması lazım, ne bileyim, iyi bir şeyleri benzetebilmen lazım” (R1) ve bir başka öğrenci ise “Resim çizerken evet biraz zorlanıyorum” (R8) şeklinde bir öz değerlendirmede bulunmuştur.

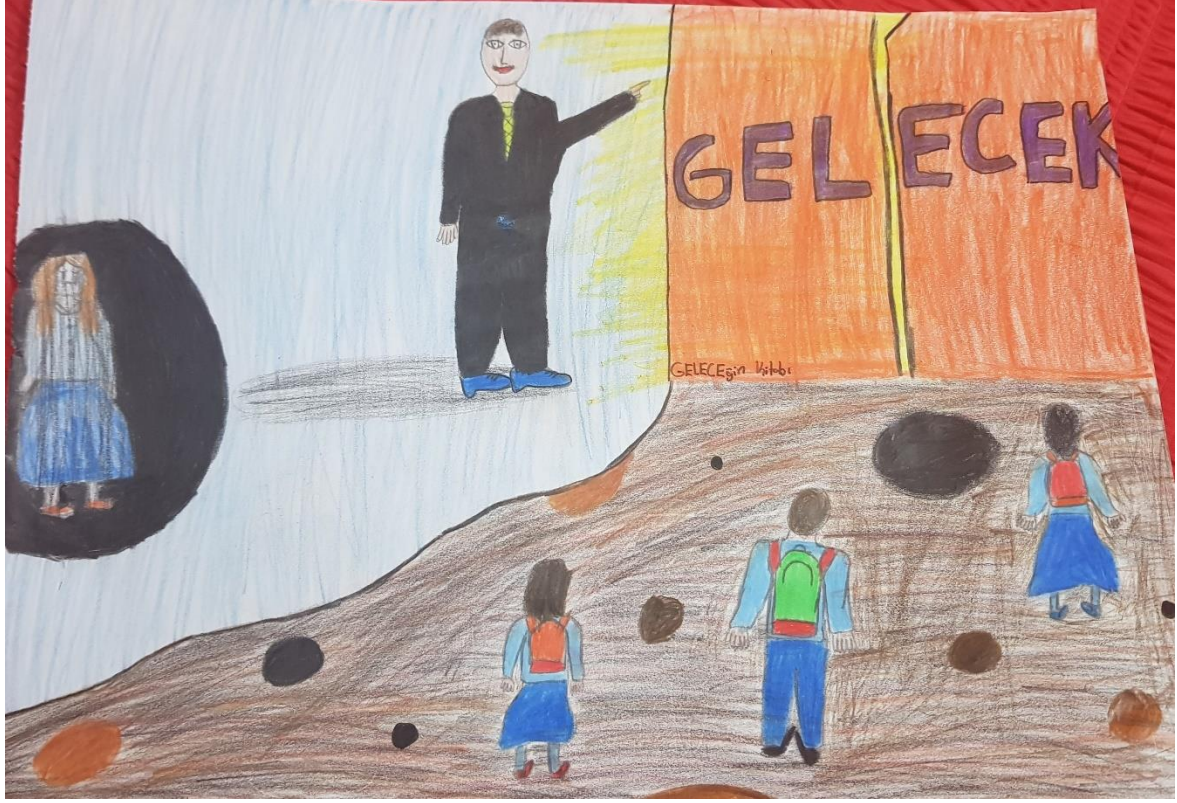
Tablo 4

Öğrencilerin Beyin Fırtınası Tekniğiyle Görsel Sanatlar Dersine Olan Bakış Açıları

İfade	Sıklık
Hayal gücünün kullanıldığı bir ders	8
Hızlı fikir üretebilmeyi sağlayan bir ders	3
Sadece resim çizmekten ibaret olmayan bir ders	3
Zevkli bir ders	3
Değiştirmede	3
Zor bir ders	2

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Beşinci alt problem doğrultusunda öğrenciler tarafından üretilen resimler nitelik bakımından incelenerek öğrencilerin kendi anlatımlarıyla birlikte resimlerine ve uzman değerlendirmesine yönelik bulgu ve yorumlara burada yer verilmiştir.

Resim 1. R1

“Öğretmen bizi mesela bir şey yapmaya yönlendiriyor, kitap okumaya, ne biliyim, öyle iyi şeyler yapmaya yönlendiriyor. Orda karanlıkta kalan çocuksa işte kitap okumamış, hiç derslerine çalışmamış, karanlıkta kalmış, artık bir geleceği yok. Öbür çocuklar da çok çalışkan, geleceği için çalışan, öğretmenin sözünü dinleyen, geleceğini iyi yönetmek isteyen çocuklar. Mesela taşlı yolları da neden yaptım? Bazen taşlar çok oluyor, taşlar düşmemizi şey yapıyor, böyle yürürken mesela zorlukları aşarak geleceğe gitmek gibi bir şey düşündüm ben orada” (R1).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 122

Çalışmayı tamamlama: %66 iyi, %33 çok iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %33 normal, %33 iyi, %33 çok iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %66 iyi, %33 çok iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %66 iyi, %33 çok iyi

Biçimsel yaratıcılık: %66 iyi, %33 normal

Anlamsal yaratıcılık: %66 iyi, %33 çok iyi

Ayrıntılara yer verme: %66 normal, %33 çok iyi

Düşünceyi aktarabilme: %100 iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %66 çok iyi, %33 iyi

Teknik beceri: %66 normal, %33 iyi

Öğrencinin resmi incelendiğinde, tamamlanma durumu iyidir. Boşluğa karanlık içinde kalan çocuğu yerleştirmesi, yerdeki taşların ritim oluşturmaları ve diğer çocukların öğretmenin işaret ettiği kapıya doğru yürümeleri görsel devamlılığı sağlamıştır. Öğrencinin anlatımından yola çıkılarak bakılırsa, kendi anlatımına uygun bir resim çizdiği görülmekte olup, verilen öğretmen konusuna uygun bir resimdir. Öğrencinin büyük bir kitabı geleceğe açılan aydınlık bir kapıya, yerlerdeki taşları önlerine çıkan zorluklara benzetmesine bakılırsa hayal gücü ve anlamsal yaratıcılık olarak iyi durumdadır. Öğrencileri arkadan görülecek şekilde resmetmesi, karanlıkta kalan çocuğun sadece arkasını değil ön kısımlarını da siyah boya ile karalayarak karanlığa hapsolmuş bir görüntü yaratması, yerlerdeki taşları büyüklük küçüklük resmetmesi ve kapının aralanması ile güneş ışınlarının kapıdan içeri süzülmesi biçimsel olarak da yaratıcı olduğunu göstermektedir. Resimde fazla ayrıntılar görülmemektedir ama olay net bir şekilde anlaşılabilir. Teknik olarak tam anlamıyla başarılı olamasa da resimde perspektif, ışık gölge arayışları da görülmektedir.

Resim 2. R2

“Ortadaki kadın bir öğretmen. Öğretmen nar oluyor böyle. İçinde böyle öğrenciler tane tane düşüyor. Öğrencileri de nar taneleri gibi, öyle düşündüm, anlamlı olsun diye. Yeşili maviyi falan hepsini daha rengârenk olsun diye. Yani renkli olsun diye yaptım. Gökyüzünü yeşil, yeri mavi yaptım daha farklı olsun diye” (R2).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 125

Çalışmayı tamamlama: %66 çok iyi, %33 iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %66 iyi, %33 çok iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %66 iyi, %33 çok iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %66 çok iyi, %33 iyi

Biçimsel yaratıcılık: %33 çok iyi, %33 iyi, %33 normal

Anlamsal yaratıcılık: %100 iyi

Ayrıntılara yer verme: %66 normal, %33 iyi

Düşünceyi aktarabilme: %100 iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %66 iyi, %33 çok iyi

Teknik beceri: %33 normal, %33 iyi, %33 çok iyi

Öğrencinin resmi incelendiğinde, yalnızca renklendirme ile boş kalan yerleri doldurma çabası görülmektedir. Öğretmenin narın içerisinde çıkıp, öğrencilerin nar tanesi şeklinde dökülüyor olması bütünlüğü ve görsel devamlılığı sağlayıp, hayal gücünü kullanma ve anlamsal yaratıcılık açısından da başarılı durumdadır. Nar tanelerini renkli yapması ve dökülen tanelerin içerisine öğrencileri yerleştirmesi biçimsel yaratıcılık olarak iyi olmasını sağlamıştır. Ayrıca gerçekçi bir bakış açısıyla bakıldığında sayfanın üst kısmının gökyüzü olduğu düşünülürse mavi, alt kısmının yeryüzü olduğu düşünülürse yeşil olması beklenmektedir. O halde öğrenci burada resmi gerçekçilikten uzaklaştırmıştır. Resimde çok fazla ayrıntı görülmemektedir. Öğrencinin kendi anlatımına bakıldığında düşündüklerini tam olarak resme aktarabildiği görülmektedir. Resimde şablon unsura çok fazla rastlanmasa da öğretmenin yüzünde ve kıyafetinde başka resimlerden etkilenme durumu görülmektedir. Renkleri doğru kullanmak açısından ve nar çiziminde perspektif arayışı görülmekte olup, teknik olarak da iyi durumdadır.

Teknik beceri: %66 kötü, %33 normal

Öğrencinin verilen sürede çalışmasını tamamlayamadığı görülmektedir. Teknik becerisi yetersiz olduğundan dolayı çizdiklerini beğenmeyerek silip, tekrar çizmeye çalışmıştır. Resimde kapıları yan yana resmedip, her kapının yanına meslek sahibi olan öğrencinin kullandığı arabayı resmederek bütünlük ve görsel devamlılık sağlanmaya çalışsa da çok başarılı olamamıştır. Resme bakıldığında öğretmen konulu bir resim olduğu anlaşılamayıp, kendi düşüncelerini resme aktarmada ise başarılı olamadığı görülmüştür. Öğrencinin teknik becerisi de başarısızdır. Araba çizimleri ve figürlerde şablon etkiler görülmektedir. Resimde ayrıntı normal durumdadır. Her kapıdan giren öğrencinin bir meslek sahibi olması fikri yaratıcı olup, öğrenci anlamsal yaratıcılık açısından başarılı bulunmuştur. Öğrenci yaratıcı bir fikir üretmesine rağmen kompozisyon oluştururken hayal gücünü etkili kullanamayıp daha sıradan şekilde resmettiği görülmektedir.

Resim 4. R4

“İşte öğretmenler yaptım bir sürü. Saksıya dikeyor, yani tohumları atıyor. Yavaş yavaş öğrenci yani tohum öğrenci, onu yavaş yavaş böyle büyütüyor. Ondan sonra işte ikinci kez oluyor, daha fazla büyüyor. Üçüncü kez oluyor, daha fazla büyüyor. Daha fazla büyüyor... derken en sonunda bir öğrenci oluyor. Sonra öğretmenler düşünüyor öğrencileri ileride nasıl olacak ne yapacak. Birincisinde polis olarak hayal ediyor, polis olduğunu düşünüyor. Ondan sonra ikincisinde veteriner olduğunu, üçüncüsünde müzisyen olmuş, dördüncüsünde öğretmen olmuş, çok büyük yerlere gelmiş. Böyle hayal ediyor ve bu da gerçek oluyor. Seviniyor” (R4).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 137

Çalışmayı tamamlama: %100 çok iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %100 çok iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %66 çok iyi, %33 iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %100 çok iyi

Biçimsel yaratıcılık: %66 iyi, %33 çok iyi

Anlamsal yaratıcılık: %66 çok iyi, %33 iyi

Ayrıntılara yer verme: %100 iyi

Düşünceyi aktarabilme: %66 çok iyi, %33 iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %100 iyi

Teknik beceri: %66 iyi, %33 çok iyi

Çalışmanın tamamlanması çok iyidir. Resimdeki figürlerin ritim oluşturması ve birbirini takip ediyor şekilde durması bütünlük ve görsel devamlılığı çok iyi sağlamıştır. Anlatım öğretmen konusuna uygundur. Öğrenciyi tohumla benzetme ve onların büyüyüp meslek sahibi olma fikri anlamsal yaratıcılık ve hayal gücü açısından başarılıdır. Baloncuklardaki renklendirmeler, çiçek sapları gibi bazı yerlerde renkleri alışılmışın dışında kullanmalar, figürlerin duruşları resmin biçimsel olarak da yaratıcı olmasını sağlamıştır. Fakat öğrenci “zemin yeşil olur” veya “saksı kahverengi olur” gerçekliğinden vazgeçememiştir. Öğrencinin kendi anlatımına bakıldığında, düşüncesini resme çok iyi bir şekilde aktarabildiği görülmüştür. Resimde şablon unsurlara yer vermemiştir. Öğrencinin teknik becerisi de başarılı olup, döneminin çizgisel özelliklerini yansıtmaktadır.

Resim 5. R5

“Öğretmenin saçlarında çocuklar kitap okuyor falan gibi. Öğretmen öğrenci olduğu için öğretmeni çizdik, saçlarında çocuklar oldu. Bazıları kitap okuyor, bazıları da normal duruyor. Çocukla öğretmen arasında çok farklı ilişkiler oluyor. Oradaki bağlantılar, içlerinde. Böyle yakın bir şey oluyor. Yakın hissediyor öğretmene kendini çocuk” (R5).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 116

Çalışmayı tamamlama: %66 iyi, %33 normal

Bütünlük ve görsel devamlılık: %33 normal, %33 iyi, %33 çok iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %66 iyi, %33 çok iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %66 iyi, %33 çok iyi

Biçimsel yaratıcılık: %66 iyi, %33 normal

Anlamsal yaratıcılık: %100 iyi

Ayrıntılara yer verme: %66 normal, %33 iyi

Düşünceyi aktarabilme: %100 iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %100 iyi

Teknik beceri: %66 normal, %33 iyi

Resim iyi bir şekilde tamamlanmıştır. Çocukların sayfanın bütününe ritmik bir şekilde resmedilmesi ve saç tellerinin sayfada yerleştirilme şekli ile bütünlük ve görsel devamlılık sağlanmıştır. Resme bakıldığında öğretmen konulu bir resim olduğu fark edilmektedir. Öğretmenin her bir saç teline bir öğrenci resmedilmesiyle ve saçların güneş ışınları izlenimi vermesiyle kompozisyon oluştururken hayal gücünün de kullanıldığı görülmektedir. Renklerin ve çizgilerin kullanımında gerçeğe benzetme kaygısı olsa da biçimsel yaratıcılık iyi durumdadır. Öğrencinin kendi anlatımıyla saç telinin öğretmene ait olması ve öğrencilerin saç tellerine oturması ile öğretmen ve öğrenci arasındaki yakınlık anlatılmak istenmiştir. Bu noktada anlamsal yaratıcılık çok iyidir. Öğrenci düşüncelerini resme iyi bir şekilde aktarabilmiştir. Resimde şablon unsur görülmemektedir. Teknik olarak ise çok başarılı olmayıp, normal bir resimdir.

Resim 6. R6

“Gezegenleri yaptım. En başta güneşi öğretmen olarak düşünerek çizdim, ders anlatıyor çizdim, üzerine gözlük falan da çizdim. Şurada yazı tahtası, sıralar falan çizdim, buraya da diğer, Jüpiter, Dünya, Venüs gibi gezegenleri de çizdim. Bunları öğrenci şeklinde kullandım. Sayfayı dolu kullanmaya da özen gösterdim” (R6).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 112

Çalışmayı tamamlama: %66 iyi, %33 çok iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %33 normal, %33 iyi, %33 çok iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %66 iyi, %33 normal

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %66 iyi, %33 çok iyi

Biçimsel yaratıcılık: %66 normal, %33 iyi

Anlamsal yaratıcılık: %100 iyi

Ayrıntılara yer verme: %100 normal

Düşünceyi aktarabilme: %66 normal, %33 iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %66 normal, %33 iyi

Teknik beceri: %66 normal, %33 iyi

Öğrencinin arka plan rengini yalnızca maviye boyamasıyla resim tamamlanmış görülmektedir. Öğretmen olan güneşin daha büyük, diğer gezegenlerin daha küçük ve farklı boylarda çizilip öğrenci sıralarının düzenli bir şekilde yerleştirilmesiyle bütünlük ve görsel devamlılık sağlanmaya çalışılmıştır. Öğretmen konusuyla ilgili bir resim olduğu okul sıraları ve yazı tahtasının varlığıyla anlaşılmaktadır. Öğrencinin güneş olan öğretmeni yazı tahtasında ders anlatıyor şekilde ve gezegen olan öğrencileri güneşi dinliyor şekilde resmetmesi, kompozisyon oluştururken hayal gücünü iyi bir şekilde kullandığını göstermektedir. Resmin içerisindeki gezegen ve nesnelerin gerçekliğe bağlı kalarak resmedildiğinden dolayı resim, biçimsel yaratıcılık olarak çok başarılı olmayıp normaldir. Fakat üretilen fikir anlamsal yaratıcılık olarak iyidir. Resimde güneşin üzerindeki papyon, gözlük ve sıraların üzerindeki defterler dışında başka ayrıntı görülmemektedir. Öğrenci kendi düşüncelerini kâğıda aktarırken çok başarılı olmayıp, normal derecede başarılıdır. Resimdeki gezegenlerin, papyonun ve sıralardaki defterlerin çizimi şablon çizimlerdir. Resim teknik beceri olarak çok başarılı olmayıp normaldir.

Resim 7. R7

“Burada araba öğrenci oluyor, navigasyon öğretmen oluyor. Öğretmenin öğrencilere yol gösterdiğini anlatmak istedim burada. Navigasyon sürücülere yol gösteriyor. Oraya küçük bir konuşma yapmışım. Öğrenciler mezun olduk mezun olduk diyerek seviniyorlar, hey gidiyoruz burs almaya diyorlar, öğretmen de öğrencilere acele edelim diyor” (R7).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 113

Çalışmayı tamamlama: %66 iyi, %33 normal

Bütünlük ve görsel devamlılık: %66 iyi, %33 normal

Anlatımın konuya uygunluğu: %100 iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %66 çok iyi, %33 iyi

Biçimsel yaratıcılık: %66 normal, %33 iyi

Anlamsal yaratıcılık: %66 iyi, %33 çok iyi

Ayrıntılara yer verme: %66 çok iyi, %33 iyi

Düşünceyi aktarabilme: %66 normal, %33 iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %33 kötü %33 normal, %33 iyi

Teknik beceri: %100 normal

Çalışma iyi derecede tamamlanmış durumdadır. Öğrencinin araç içerisindeki koltukları yerleştirmesi ve yol çizgilerinin birbirini takip ediyor oluşu ile iyi bir şekilde bütünlük ve görsel devamlılık sağlanmıştır. Öğretmenin öğrencilere yol gösteriyor olmasından yola çıkılarak yapılan bu resim konuya uygun olup, anlamsal yaratıcılık açısından da iyi durumdadır. Navigasyonu öğretmen olarak düşünüp aracın ön kısımlarına yerleştirmesi ile kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma açısından başarılı bir resimdir. Biçimsel yaratıcılık normaldir. Öyle ki öğrenci çimenleri yeşil boyamak, yolu gri boyamak, yol çizgilerini beyaz boyamak konusunda gerçekçi düşüncenin dışına çıkamamıştır. Konuşma balonu, yol ve araba da alışılmış bir şekilde resmedilmiştir. Bu yönüyle şablon unsurlardan kaçınma konusunda yeterli başarı gösterilememiştir. Bagaj kısmındaki çantalar, yolun ikiye ayrılması, navigasyondaki detaylar resimdeki başarılı ayrıntılardır. Öğrencinin düşüncelerini aktarma konusunda başarısı normaldir. Öğrenci teknik beceri konusunda da yüksek performans gösteremeyip kendi yaşının çizgisel gelişim özelliğini yansıtan bir resim yapmamıştır.

Resim 8. R8

“Öğretmen konulu dediğiniz için, bir tane öğretmen oldu resmin içinde. Böyle ilk öğretmen Mustafa Kemal Atatürk geldi aklıma onunla ilgili. O resmimin zaten şey kestim, normal bir resim vardı. Onun arkasında da böyle insanlar vardı. Ona benzer şekilde yaptım. Atatürk’ün kendini doğduğu evi yapmaya çalıştım, ama çok benzemedi. Buraya da öğretmenler yaptım. Öğrenmenin yaşı yoktur gibi düşündüm” (R8).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 146

Çalışmayı tamamlama: %100 çok iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %100 çok iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %100 çok iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %100 çok iyi

Biçimsel yaratıcılık: %100 çok iyi

Anlamsal yaratıcılık: %100 çok iyi

Ayrıntılara yer verme: %66 çok iyi, %33 iyi

Düşünceyi aktarabilme: %100 çok iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %66 iyi, %33 çok iyi

Teknik beceri: %100 normal

Uzmanlar tarafından değerlendirilen en yüksek puanlı resimdir. Çalışma çok iyi bir şekilde tamamlanmış durumdadır. Atatürk'ü izleyen öğrencilerin önlü arkalı yerleştirilmesi, sayfadaki doluluk ve boşluk, iki kenara yerleştirilen evler, kullanılan renkler bütünlük ve görsel devamlılığı sağlamıştır. Bakıldığında öğretmen konulu bir resim olduğu çok iyi anlaşılmaktadır. Atatürk'ü izleyen kişilerin de aslında öğretmen olmaları, resimdeki olayın Atatürk'ün Selanik'teki mahallesinde gerçekleşmesi ile hayal gücü ve anlamsal yaratıcılık açısından oldukça başarılıdır. Resimde kolaj tekniği kullanılmış, siyah beyaz bir Atatürk fotoğrafı kitaptan kesilip yapıştırılarak fotoğrafın üzeri pastel boyalarla renklendirilmiştir. Bu açıdan biçimsel yaratıcılık da çok iyidir. Resimde bayrakların asılış yönü, her figürün üzerindeki giysinin birbirinden farklı olması ve şapka, kravat gibi aksesuarlar resmedilerek bu şekilde ayrıntılara da yer verildiği görülmektedir. Resim şablon unsurlardan kaçınma konusunda iyi durumda olup, teknik beceri olarak da çok iyidir.

Resim 9. R9

“Öğretmen bilgiler yetiştiriyor, yararlı şeyler. Çocuklar da onlardan faydalıyor. Yani onlar da bilgi ediniyor. Gibi bir şey yaptım. O köklerde de böyle şey, kitaplar vardı. Yani onu çok bir şey düşünerek yapmadım yani açıkçası. Yan taraftaki çocuklar da öğretmenin dallarındaki kitapları okuyorlar, o kitaplardan şey yapıyorlar” (K9).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 135

Çalışmayı tamamlama: %66 iyi, %33 çok iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %100 çok iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %100 çok iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %100 çok iyi

Biçimsel yaratıcılık: %66 çok iyi, %33 iyi

Anlamsal yaratıcılık: %66 çok iyi, %33 iyi

Ayrıntılara yer verme: %66 iyi, %33 çok iyi

Düşünceyi aktarabilme: %66 iyi, %33 çok iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %66 iyi, %33 çok iyi

Teknik beceri: %66 iyi, %33 çok iyi

Resim iyi derecede tamamlanmış durumdadır. Sağ taraftaki bina ve sol taraftaki büyük figür resimde dengeyi sağlamış olup, ortadaki ağaçta ise vurgu görülmektedir. Dallardaki kitaplar ritim oluşturmuştur. Dallardan kitap toplayan veya kitapları okuyan çocukların duruşları birbirinden farklı olup, resme hareket kazandırılmıştır. Tüm bunlar bütünlük ve görsel devamlılığı da çok iyi sağlamıştır. Öğretmen konusuna oldukça uygun bir anlatım görülmektedir. Ağacın tam arkasındaki güneş, dallarındaki ve köklerindeki kitapların sayfaya yerleştirilişi, merdivenden çıkarak kitap toplayan figür, sayfadaki her şeyden daha büyük resmedilen bir ağaç çizimiyle kompozisyon oluştururken hayal gücü çok iyi kullanılmıştır. Ağaç çiziminin alışılmış ağaçlardan daha farklı olduğu ve bazı öğrencilerin bankta oturup kitap okuması, bir öğrencinin ağaca yaslanıyor görüntüsü, bir öğrencinin merdivenle, bir öğrencinin ise zıplayarak kitapları toplaması resmin biçimsel olarak yaratıcı olmasını sağlamıştır. Öğretmenin köklerindeki bilgilerden beslenen ve öğrencilerini bu bilgilerle yetiştiren bir ağaç olarak resmedilmesi ile anlamsal yaratıcılık da sağlanmıştır. Öğrencinin düşüncesini anlaşılır bir şekilde kâğıda aktarabildiği görülmektedir. Ayrıntılara iyi ölçüde yer verilmiştir. Resimde şablon unsurlar yoktur. Teknik beceri olarak ise iyi durumdadır.

Resim 10. R10

“Burada aslında konu kitap gibi görünüyor ama konu aslında öğretmendi, anne çocuğunu eğitmese yani, mesela ona yardım etmese, çocuk büyüyemez ya. Bu öğretmen de, burada çocuklara kitap veriyor, konuyu anlayamadığı için, çocuk da işte daha hızlı, iş sahibi olsun diye, mesela şuralarda sarmaşıklar var ya, aslında bunlar sarmaşık değil yani. Gökkuşağı, bu gökkuşağının mesela, böyle kolları çıkıyor, yani buradan sarmaşık gibi, kitapları tutuyor, çocuklara veriyor. Daha güzel görünsün diye kuşları ben uçuyor gibi yapmadım, böyle balonlar yaptım, ağzından balonları tutuyor. Bu baloncuklarda da, çocuk mutlu olduğunu gösteriyorum burada, burada da işte, bu çocuk ders yapamıyor, ondan dolayı ondan tutuyor, eğer daha uzun olsaydı yani, yatay yapsaydım belki burası şey olurdu da, yatay yapsaydım daha farklı kitaplar da yapacaktım, başka konulu” (R10).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 142

Çalışmayı tamamlama: %100 çok iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %66 çok iyi, %33 iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %100 çok iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %100 çok iyi

Biçimsel yaratıcılık: %66 çok iyi, %33 iyi

Anlamsal yaratıcılık: %66 çok iyi, %33 iyi

Ayrıntılara yer verme: %100 çok iyi

Düşünceyi aktarabilme: %66 iyi, %33 çok iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %66 çok iyi, %33 iyi

Teknik beceri: %66 iyi, %33 çok iyi

Çalışma çok iyi bir şekilde tamamlanmıştır. Öğretmenin merkeze yerleştirilip kitapların, çocukların ve kuşların estetik bir ritim oluşturacak şekilde kâğıda yerleştirilmesi bütünlük ve görsel devamlılığı sağlamıştır. Anlatıma bakıldığında öğretmen konusuna uygun olduğu görülmektedir. Gökkuşağından çıkan sarmaşık şeklinde kolların öğrencilere kitap uzatması, öğretmenin gökkuşağına oturur vaziyette durması, öğrencilerin öğretmene dönük olmaları ve çeşitli hayaller kurmaları, kuşların balonlarla uçuyor görüntüsü ve bazı kuşların öğrencilere kitap atıyor görüntüsü; tüm bunlar kompozisyonda hayal gücünün etkili kullanıldığını göstermektedir. Resim biçimsel ve anlamsal yaratıcılık olarak da çok iyidir. Çocukların ve öğretmenin kıyafetleri, kuşlar, kitaplar ayrıntılı bir şekilde resmedilmiştir. Öğrencinin kendi resmini anlatımına bakıldığında, düşüncelerini iyi bir şekilde kâğıda aktarabildiği görülmektedir. Resimde şablon unsurlardan kaçınılmıştır. Teknik beceri olarak da iyi durumdadır.

Resim 11. R11

“İnternette dolaşırken gözüme rastlamıştı, yani görmüştüm bir kere, laleler falan vardı, yani lalelerin üzerine damlacıklar düşüyordu, yağmur yağıyordu, bulutun içinde hiçbir şey yoktu. Ben de o zaman bulutun içine öğretmen çizeyim, lalelerin içine de öğrenciler çizeyim diye yaptım. Meslekler koydum. Öğretmen bir bulut olmuş, damlacıklar yağmur yağıyor, kara bulut gibi, lalelerin içinden de meslekler çıkıyor yani öğrenciler” (R11).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 124

Çalışmayı tamamlama: %66 iyi, %33 çok iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %66 iyi, %33 çok iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %66 çok iyi, %33 normal

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %66 iyi, %33 normal

Biçimsel yaratıcılık: %100 iyi

Anlamsal yaratıcılık: %66 iyi, %33 çok iyi

Ayrıntılara yer verme: %100 iyi

Düşünceyi aktarabilme: %66 iyi, %33 çok iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %100 iyi

Teknik beceri: %100 iyi

Resimde yağmur damlalarının, lalelerin ve öğrencilerin sayfaya ritmik bir şekilde yerleştirilip öğretmenin içerisinde olduğu bulutun daha geniş alan kaplayacak şekilde yerleştirilmesi bütünlük ve görsel devamlılığı sağlamıştır. Resme bakıldığında öğretmen konusuyla ilgili olduğu çok iyi bir şekilde anlaşılmaktadır. Bulutun alışılmış beyaz renkten farklı olarak maviye boyanması, öğrencilerin lalelerin içerisinde büyüyor görüntüsü ile kompozisyonda hayal gücü kullanılmaya çalışılmıştır. Biçimsel yaratıcılık iyi durumda olup öğretmenin bilgilerle öğrencilerini besleyip büyütme fikri ile anlamsal yaratıcılık da iyi durumdadır. Öğrencinin resmini kendi anlatımına bakıldığında düşündüklerini anlaşılır bir şekilde kâğıda aktarabildiği görülmektedir. Resim şablon unsurlardan kaçınma ve teknik beceri anlamında da iyidir.

Resim 12. R12

“Öğretmenin bize öğrettikleri sınırsız olduğu için deniz gibi düşündüm. Ondan sonra sizden öğrendiğimiz bilgilerle mesela polis, burada gösteriyor zaten baloncukların içinde, şef, mühendis, futbolcu, tarım, hastaneci, yangıncı, öyle öyle onları öğreniyoruz, ondan buldum. Öğretmeni de çok büyük yapmışım yanlışlıkla, içine de çocuklar koydum” (R12).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 108

Çalışmayı tamamlama: %33 normal, %33 iyi, %33 çok iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %66 iyi, %33 normal

Anlatımın konuya uygunluğu: %66 normal, %33 iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %66 iyi, %33 normal

Biçimsel yaratıcılık: %66 normal, %33 iyi

Anlamsal yaratıcılık: %100 iyi

Ayrıntılara yer verme: %66 iyi, %33 normal

Düşünceyi aktarabilme: %66 iyi, %33 normal

şablon unsurlardan kaçınma: %66 iyi, %33 normal

Teknik beceri: %100 normal

Resmin verilen süre içerisinde tamamlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Bütünlük ve görsel devamlılık açısından çok başarılı olunamayıp ğretmen konulu bir resim için gerçekleştirilen bu anlatım normal düzeyde başarılıdır. Öğrencinin kendi ifadelerine bakıldığında, öğretmenin içindeki çocukları hayal gücünü kullanarak değil, resim boş kalmasın diye yerleştirdiği görülmektedir. Fakat ğretmenin vücudu alışılmış çizimlerden farklı bir şekilde kâğıda aktarılmıştır. Öğretmenin huzurlu görüntüsü ve meslek sahibi olan öğrencilerini hayal ediyor olması ile anlamsal yaratıcılık başarılıdır. Resimde baloncukların içerisindeki bazı bölümlerin detaylı resmedildiği de görülmektedir. Öğrenci düşüncesini aktarmada iyi derecede başarılıdır. Diğer ğrencilerin bazılarında var olan düşünce balonu bu resimde de karşımıza çıkmaktadır. Teknik beceri olarak çok başarılı olmayıp, normal bir resimdir.

Resim 13. R13

“Uzayda harf ve rakamların üzerinde gezdiklerini düşündüm. Birde öğretmenle hani sayılar, rakamlar alakalı olduğu için. Birisinde balon, birisinde gül, birisinde kitap, birisinde de kalem var. Yani öyle bir şey yaptım. Uzayda gidiyorlar, güneş dünya, yıldızlar falan var. Yıldızları yaptım. Uzayda olmasının bir sebebi yok yani. Öğretmenler günü olduğu için, birisi gül tutuyor mesela, öğretmenin üzerinde de gül işareti var. Bir de hani kitap var. Kitap okumakla alakalı. Güneş var. Güneş zaten uzayda olduğu için var. Dünyanın üzerinde yani uzayda gibi bir şey” (R13).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 121

Çalışmayı tamamlama: %66 çok iyi, %33 iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %66 iyi, %33 çok iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %66 iyi, %33 normal

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %66 iyi, %33 çok iyi

Biçimsel yaratıcılık: %100 iyi

Anlamsal yaratıcılık: %100 iyi

Ayrıntılara yer verme: %66 normal, %33 iyi

Düşünceyi aktarabilme: %66 iyi, %33 normal

Şablon unsurlardan kaçınma: %66 iyi, %33 çok iyi

Teknik beceri: %100 iyi

Resmin tamamlanma durumu çok iyidir. Dünyanın üzerindeki renklerin harf ve sayılarda da kullanılması, yıldız olduğu düşünülen ve sayfanın geneline yayılan benekler bütünlük ve görsel devamlılığı sağlamıştır. Anlatım öğretmen konusuna uygunluk açısından iyidir. Çocukların harf ve rakamların üzerinde uçuyor görüntüsü, öğretmenin gül ile birlikte merkeze alınması, dünyanın yalnızca bir kısmının görünmesi kompozisyon oluştururken hayal gücünün kullanıldığını göstermektedir. Resim biçimsel ve anlamsal açıdan iyi durumda yaratıcıdır. Resim çok fazla ayrıntı barındırmasa da öğrencilerin ellerinde tuttıkları çiçekler, gökyüzündeki yıldızlar küçük ayrıntılar olarak kabul edilebilir. Resimdeki güneşin şablon bir çizim olduğu görülmektedir. Öğrencinin teknik becerisinin çok iyi olmadığı için figür çizimlerinde başka resimlerden esinlendiği de düşünülmektedir.

Resim 14. R14

“Burada seçenekler var, ipuçları da var. Üçüncü yeşil arka plandaki kapıda zehirler var. İkincide hiçbir şey yok zararlı. Ama birincisinde kanlar falan var. Oradaki hatta ipuçları da var. İpuçlarına giden iki tane çocuk var. Düşünüp de akıl eden çocuk var. Oradan düşünerek gerçek cevabı buluyor. Bazı kişiler de kibirli olduğu için, zengin çocukları falan, başka seçeneklere, hiç ipuçlarına bakmıyorlar orada. Öğretmenim burada öğretmen iyi kalpli olur, buradaki öğretmen de zaten iyi kalpli öğretmen belli. İkincide, en ortadaki öğretmen, zaten orada hiç zararlı bir şey yok. Tek cevap, mesela hayatta kalma gibi bir şey bu. Bakın orada zaten, birinci kapıda kendi, ikinci kapıda üstte bilgi, üçüncüsünde de para yazıyor orada, şekille gösterdim. Her zaman öğretmen bilgi öğretir öğrencilerine oradan bakarak bilgiyi hatırlıyorlar. Bazı kişiler kendini

düşündüğü için, kendi cevabını, hiç ipuçlarına bakmadan, bazı kişiler de parayı daha çok değerli bulduğu için, parayı diyor. Bazı iki kişi de ipuçlarına gidiyor. Öğretmeni seçen doğru yolda gidiyor” (R14).

Uzman Değerlendirmesi;

Toplam Puan: 124

Çalışmayı tamamlama: %66 çok iyi, %33 iyi

Bütünlük ve görsel devamlılık: %66 çok iyi, %33 iyi

Anlatımın konuya uygunluğu: %100 iyi

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %66 iyi, %33 çok iyi

Biçimsel yaratıcılık: %66 iyi, %33 normal

Anlamsal yaratıcılık: %100 iyi

Ayrıntılara yer verme: %33 normal, %33 iyi. %33 çok iyi

Düşünceyi aktarabilme: %33 normal, %33 iyi. %33 çok iyi

Şablon unsurlardan kaçınma: %100 iyi

Teknik beceri: %33 normal, %33 iyi. %33 çok iyi

Resim incelendiğinde tamamlanmış olduğu görülmektedir. Resimde bir hareket vardır. Vurgu yapmak amaçlı öğretmen daha büyük resmedilmiştir. Bütünlük ve görsel devamlılık açısından da başarılıdır. Resimde öğretmenle ilgili bir anlatım olduğu ilk bakışta fark edilemese de öğrenci kendince hayal gücünü etkili bir şekilde kullanmıştır. Resimde bulunan şifreler, öğrencilerin bu şifreleri çözmeye çalışmaları, doğru yolu bulmaya çalışmaları kompozisyonda hayal gücü ve anlamsal yaratıcılık açısından iyidir. Öğrencilerin farklı açılardan resmedildiği görülmektedir. Figürlerin duyguları yüz ifadelerinden anlaşılmaktadır. Resim biçimsel yaratıcılık olarak da iyi durumdadır. Resimde küçük ayrıntılar da görülmektedir. Öğrenci aklındaki düşünceyi resme aktarırken iyi düzeyde başarı göstermiştir. Resimde şablon unsurlara çok fazla yer verilmeyip, teknik beceri olarak da iyi durumdadır.

Genel Analiz Sonuçları;

Aritmetik Ortalama: 150 tam puan üzerinden 122,3'tür.

Genel başarı ortalaması: %81,5'tir.

Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma: %88,5

Anlamsal yaratıcılık: %85,7

Çalışmayı tamamlama: %85,7

Bütünlük ve görsel devamlılık: %84,7

Anlatımın konuya uygunluğu: %84,2

Düşünceyi aktarabilme: %79,0

Şablon unsurlardan kaçınma: %79,0

Biçimsel yaratıcılık: %78,0

Ayrıntılara yer verme: %76,6

Teknik beceri: %74,7

Genel analiz sonuçlarına bakıldığında öğrenciler en yüksek başarıyı kompozisyon oluştururken hayal güçlerini kullanmada sergilemişlerdir. Ardından anlamsal yaratıcılıkta yüksek başarı gösterdikleri görülmektedir. Yeterli süre verildiğinden dolayı öğrencilerin genelinin çalışmasını yüksek oranlarda tamamladıkları görülmüştür. En düşük başarı teknik beceride gerçekleşmiştir. Teknik beceri anlamında öğrenciler en yüksek başarıyı sergiledikleri kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma temasından %13,8 oranında bir farkla daha az başarı göstermişlerdir. Beyin fırtınası tekniğini kullanmaktaki temel amacın teknik olarak kusursuz ve işçilik olarak nitelikli resimler ortaya çıkarmanın haricinde hayal gücü ve anlamsal olarak yaratıcı resimler ortaya çıkarmak olduğu düşünüldüğünde uygulanan teknik doğrultusunda oldukça etkili çalışmalar üretildiği görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır. Yorumlar kuramsal çerçevedeki bilgilerle de desteklenmiştir.

Gerçekleştirilen bu araştırmada aktif öğretim tekniklerinden olan beyin fırtınası tekniğinin öğrencilerin sanatsal yaratıcılıklarında nasıl bir rolü olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bunun için öğrencilerin beyin fırtınası tekniğine yönelik görüşleri alınıp, öğrenciler tarafından yapılan resimler uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular neticesinde aşağıda yer alan sonuçlara ve önerilere ulaşılmıştır.

5.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler

Öğrencilere yöneltilen “Beyin fırtınasının yeni fikirler oluşturmanız konusunda size nasıl etkisi oldu?” sorusu bağlamında elde edilen bulgulara göre öğrencilerin geneli yeni fikirleri üretirken arkadaşlarının fikirlerinden faydalanmışlardır. Rawlinson (1995)’a göre analitik yaklaşımla yürütülen alışılmış grup toplantılarında katılımcılar birbirinin fikirlerine eklemeler yapmazlar ve her katılımcı kendi fikrini geliştirir. Böyle toplantılarda başkasının fikrini ele almak nezaketsiz bir davranış olarak görülürken beyin fırtınasında böyle bir durum söz konusu değildir (s. 48). Fakat başka fikirlerden faydalanma durumu bazen yetersiz olmaktadır. Bazı durumlarda beyin fırtınası sürecinde fikir üretirken başka fikirler bir basamak olarak görülmeyip, üretilen fikirler üzerinde fazlaca durulmaktadır (Burkus, 2015, s. 133). Öyleki araştırmaya katılan öğrencilerin bazılarının birbirine benzer fikirler üretilip uyguladıkları görülmüştür. Fikirlerin uzaktan eğitim sürecinde zoom ekranına yazılması üretilen fikirlerin kalıcılığı açısından da avantajlı olmuştur. Çünkü öğrencilerin ekran görüntüsü alarak uygulamaya geçmeden önce fikirleri inceleme imkanı olmuştur.

Ayrıca kavramsal çerçeveye bakıldığında beyin fırtınası yaparken fikirler üzerinde fazla düşünülmez, fikirlerin niteliğine bakılmadan akla gelen tüm fikirlerin mantıksız veya saçma da olsa söylenmesi beklenir. Akla gelen ilk fikir her zaman yaratıcı bir fikir olmayabilir. Bu noktada beyin fırtınası tekniğinin sayıca az olan öğrenciler için yeni fikir oluşturmada etkili olmadığı görülmüştür. Levine (2010)'e göre de öğrencilerden bazıları beyin fırtınasına daha yatkındırlar ve her fırsatta uygulayabilirler, bazı öğrenciler ise buna direnir (s. 258). O halde her öğrenciye yönelik alternatif yöntem ve teknikler ders içerisinde uygulanabilir.

5.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler

Öğrencilere yöneltilen “Beyin fırtınasının ürettiğiniz fikirleri ders içerisinde dile getirebilmenize nasıl etkisi oldu?” sorusu bağlamında elde edilen bulgulara göre öğrenciler genellikle kendilerine güzel gelen fikirleri söylemişlerdir. Bunun sebebi olarak aptal görünme korkusunun olabileceği düşünülmektedir. Rawlinson (1995)'a göre bu korku fikirleri söylerken insanın önündeki en büyük ve aşılması en zor olan engellerden bir tanesidir. İnsanlar büyümeye başladıkça güldürücü şekilde davranmamayı öğrenirler. Yetişkin bir birey olduklarında ise gülünç duruma düşmemek için akıllarına gelen her şeyi söylememe eğilimi gösterirler. Bu engel beyin fırtınasının yapıldığı bir ortamda daha çok fark edilir. Küçük düşürülmekten korktukları için bazen oldukça sıra dışı düşüncelerini açıklayamazlar (s. 30-31). Bu durumun önüne geçebilmek için okul öncesinden itibaren öğretmenler öğrencilerin özgüven kazanmalarına ve ders içerisinde aktif olabilmelerine yönelik yöntem ve teknikler geliştirebilirler. Ayrıca beyin fırtınası sırasında herkes izin almadan fikrini söylediğinde karmaşa ve gürültü ortaya çıkmaktadır. Özellikle sessiz ve çekingen öğrenciler için fikirlerini ifade edebilmek böyle bir ortamda daha da zorlaşmaktadır. Bu durumda sınıfta en çok sesi çıkan öğrenciler fikirlerini duyurabilmektedir. Öyle ki genellikle aynı öğrencilerin fikir verdiği, bazı öğrencilerin hiç fikir vermedikleri de görülmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek için beyin fırtınası tekniklerinden olan açık kapı tekniği yerine sıran gelince tekniği de uygulanabilir. Böylelikle herkes söz hakkı almış olup, sırayla konuşur. Ayrıca uzaktan eğitimle yapılan bir beyin fırtınası tekniğinde öğrenciler isimlerini belirtmeden ve kameralarını açmadan da derse katılabilirler, böylelikle çekingen öğrencilerin de fark edilmeyeceğinden dolayı fikirlerini ifade edebileceği düşünülmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde göz teması kurulamadığından dolayı beyin fırtınasını yöneten öğretmen ve öğrenci arasında da sınırlı iletişim olmaktadır. Benzer şekilde teknik durumlardan dolayı da sesini daha az duyurabilen

öğrenciler olmaktadır. Uzaktan eğitimin tüm öğrenciler aynı ortamda yüz yüze olmadığından dolayı fikirleri ifade edebilmede bazı öğrenciler için avantaj olduğu da söylenebilir. Yine ortamın kalabalık olması da fikirleri ifade ederken bazı öğrenciler için avantaj sağlamıştır. Dersin başında öğrencilere samimi bir şekilde beyin fırtınasının tanımı yapıp akıllarına gelen her fikri söylemeleri gerektiği ve kimsenin fikirlerle dalga geçmemesi gerektiği söylendiğinde bu konuşmadan destek alıp aklına gelen tüm fikirleri söyleyebilen öğrencilerin olduğu da görülmüştür. Fakat Matematik, Türkçe gibi derslerde tek bir doğru cevabı bularak test mantığına alışan bazı çocuklar, görsel sanatlar dersinde farklı fikirlerini dile getirirken şüphe duymaktadırlar. Oysaki öğrencilerin hepsi ayrı birer bireydir. Kendilerine ait düşünceleri olmalıdır. Bunları dile getirirken şüphe duymamalıdır. Kendine güveni olmayan bir öğrenci toplum tarafından takdir gören okullarda okuyup, meslek sahibi olsa da, bu öğrencinin sosyal hayatında ve iş hayatında başarılı olabilmesi mümkün değildir.

5.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler

Öğrencilere yöneltilen “Beyin fırtınası tekniği sizin hangi özelliğinizi öne çıkardı?” sorusu bağlamında elde edilen bulgulara göre öğrenciler hayal güçlerini kullanabilmişlerdir. Hayal gücü yaratıcılığın alt metninde yatar. Hayal gücüyle dünyalar genişletilip yeni fikirler, icatlar ortaya konulabilir. Ayrıca yaratıcı hayal gücü çevrenin etkisiyle veya fazla çalışarak güçlendirilebilir (Durakcan, 2018). Öğrenciler kendilerinde var olan geniş hayal gücünü görsel sanatlar dersinde uygulanan beyin fırtınası tekniğiyle açığa çıkarabilmişlerdir. Geçmişte internette, tableten veya telefonda resimlere bakarak uygulama yapan öğrenciler bu öğretim tekniğiyle kopyaya yönelmeden çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Beyin fırtınası tekniğiyle kendinde hiçbir özellik keşfetmeyenler de olmuştur. Bunun en belirgin sebebi ise bazı öğrenciler beyin fırtınası tekniğinden önce de kendilerini resim yaparken başarılı bulmaktadır. Fikirlerin ve ortaya çıkan ürünlerin eleştirilmemesi, resimleri bitirmeleri için yeterli süre verilmesi, saçma fikirlerden bile etkili resimler yapılabilmesi ve her resmin birbirinden farklı olması öğrencilerin güzel resim yapabildiklerini fark etmelerinde etkili olmuştur. Beyin fırtınasının sayısal olarak az olsa da bazı öğrencilerin özgüven duygularını fark etmelerinde etkili bir teknik olduğu görülmüştür. Öyle ki çok fazla sosyallik gerektirmeyen derslerde sadece dinleyici konumunda olan öğrenci beyin fırtınası tekniği ile görsel sanatlar dersinde kendini ifade edebilme fırsatı bulmuştur. Tüm bunlara ek olarak hayal gücünü kullanarak çizim yaparken kendine güveni olmayıp, bir yerden

bakarak çizme ihtiyacı duyan öğrenciler de olmuştur. Rawlinson (1995)'a göre bireylerin kendi önlerine koydukları engeller, belirli bir tarzın dışına çıkamamak, başkaları tarafından kabul görme beklentisi gibi nedenlerden dolayı bireyler yaratıcı düşüncelerinin önüne engel koyarlar (s. 32). Bazı alışılmış durumların ve daha önceden verilen yanlış eğitimlerin tek bir teknikle veya tek bir dersle toparlanıp, çocuklara bir anda yaratıcılık kazandırılabilmesi elbette ki mümkün değildir. Bu ancak düzenli ve nitelikli bir görsel sanatlar eğitimiyle mümkün olabilir.

5.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler

Öğrencilere yöneltilen “Beyin fırtınası tekniği sizin görsel sanatlar dersine olan bakış açınızı değiştirdi mi? Cevabınız evetse ne açıdan değiştirdi?” sorusu bağlamında elde edilen bulgulara göre öğrenciler görsel sanatlar dersinde istedikleri her resmi çizebileceklerini ve hayal güçlerini özgürce kullanabileceklerini görmüşlerdir. Yılmaz (2015)'a göre çocukların çevresindeki kişilerin “gerçeğe benzeyen resim, iyi resimdir” düşüncesinde olup, gerçekçi resimlerin daha çok beğenilmesi çocukları taklit ve kopya çalışmalarına yöneltir. Aynı zamanda öğrenciler taklit ve kopya çalışmalarına genellikle sanat eğitimcileri tarafından da yönlendirilirler. Tüm bunlardan dolayı öğrenciler özgünlüğün ne olduğunu bilmemekte ve özgün çalışmaların değerli olduğunu farkına varmamaktadırlar. (s. 110-111). Burada ifade edildiği gibi bazı çocukların geçmişteki görsel sanatlar derslerinde öğretmenleri tarafından kopya çalışmalarına yönlendirildiği de görülmüştür. Derslerde farklı öğretim yöntemleri kullanmayan, dersi heyecanlı ve ilgi çekici hale getirmeyen, yalnızca tahtadan bir görsel açıp o görseli olduğu gibi kâğıtlarına kopya etmelerini isteyen bir öğretmenin öğrencilerinden yaratıcı ve fark yaratan çalışmalar çıkması beklenemez. Bu şekilde de dersin önemsiz ve gereksiz olduğu düşüncesi toplumda varlığını sürdürmeye devam eder. Fakat beyin fırtınası tekniğiyle işlenen görsel sanatlar dersiyle öğrencilerin derse karşı yanlış algılarının değiştiği belirgin bir şekilde görülmektedir. Eğitimciler öğrencilerden kusursuz olan, gerçekçi resimler değil, özgün resimler beklemelidir. Ayrıca beyin fırtınasıyla işlenen görsel sanatlar dersi öğrencilere hızlı fikir üretme becerisi kazandırmada etkili olmuştur. Ülger (2015)'e göre, bireylerin yaşadıkları döneme uyum sağlayabilmek amacıyla üst düzey düşünebilmeleri gerekmektedir. Öyle ki yaratıcı düşünme de bir üst düzey düşünme becerisidir. Bu becerilerin gelişebilmesi için eğitim kurumlarına önemli işler düşmektedir. Bu bağlamda ise sanat eğitimi yaratıcı düşünmeye destek sağlayan alanlardan bir tanesidir. Ayrıca bireyler sanat eğitimi ile problem çözme, eleştirel düşünme gibi becerileri de

kazanırlar (s. 144). Buna göre öğrenciler görsel sanatlar dersinin yalnızca resim çizmekten daha fazlası olduğunu farkına varmışlardır. Beyin fırtınası tekniği ile aklına gelen her fikri değerlendirebiliyor olmak ve istediği her şeyi resme dökabiliyor olmak bazı öğrencileri eğlendirmiştir. Rawlinson (1995)’a göre ortamdaki gürültü ve kahkaha beyin fırtınası tekniğinin başarılı olduğunun göstergesidir. Fazlasıyla sessiz bir ortam ise tekniğin başarısızlığının göstergesidir (s.57). O halde dersin daha eğlenceli olması için de beyin fırtınası tekniği kullanılabilir. Bazı öğrenciler için beyin fırtınası tekniği derse bakış açılarını değiştirmese de bazı öğrenciler görsel sanatlar dersini zor bir ders şeklinde nitelendirmişlerdir. Görsel sanatlar dersi esasında öğrencinin kendini en serbest, özgür ve rahat hissetmesi gereken bir derstir. Zor bir ders olduğu düşüncesi de yine gerçekçi resim yapabilme çabasıdan kaynaklanıyor olabilmektedir. Görsel sanatlar dersine yönelik ön yargılar, görsel sanatların yetenek gerektiren bir ders olduğu düşüncesi gibi yersiz düşünceler bazı öğrenciler için yıkılamamaktadır. Bunun için veli, çevre ve öğretmen tutarlı olmalıdır. Okulda öğretmeni öğrencisine ne kadar özgün resimler ortaya koyduğunu ifade etse de, evinde ailesi tarafından “resimlerin çok saçma” gibi bir ifadede bulunulan öğrencinin görsel sanatlar dersinin yetenekli öğrenciler için olduğunu düşünüp, kendisini yeteneksiz görüp zorlandığını hissetmesi kaçınılmaz olacaktır.

5.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Sonuç ve Öneriler

Yaratıcı bir ürün ortaya koyabilmek için yeterli sürenin verilmesi çok önemlidir. Bu bağlamda öğrenciler tamamlanmış resimler ortaya koymuşlardır. Uzaktan eğitim süreci her ne kadar uygulamalı dersler için bazı noktalarda zor olsa da, öğrencilerin birbirlerinden etkilenmeden özgün çalışmalar ortaya koymaları açısından avantaj sağlamıştır. Öğrencilerden beklenen ilk fikir “sınıf ortamında bulunan bir öğretmen ve sıralarda oturan öğrenciler” resmetmeleri olurken, öğrencilerin tamamı beyin fırtınası ile alışılmış, sıradan resimleri yapmaktan kaçınmışlardır. Öyle ki teknik beceri olarak başarısız olup uzmanlar tarafından en düşük puanı alan resimde dahi anlamsal yaratıcılık görülmektedir. Bu durumun oluşmasında üretilen fikirlerin niceliği etkili olmuştur. Üretilen resimler özgündür. Öğrencilerin bulundukları yaşların çizgisel gelişim özelliklerini yansıtarak ayrıntılı resimler yaptıkları görülmüştür. Ders içerisinde tüm fikirler sesli olarak dile getirildiği için birbirine benzer olan fikirlerin birkaç öğrenci tarafından resmedildiği görülmüştür. Fakat fikirler benzer olmasına karşın uzaktan eğitimin de etkisiyle üretilen resimler görsel olarak birbirinden tamamen farklı olmuştur. Bazı öğrenciler renkleri gerçekte olması gerektiğinden

farklı kullanmış ve insan dışı varlıkları canlandırmışlardır. Karaalioğlu (2017)'na göre sürrealist eserlerde birbiri arasında uyum olmayan imgelerin bir arada kullanılmasıyla oluşan düşsellik vardır (s. 783). O halde öğrencilerin beyin fırtınasıyla ortaya koydukları fikir ve ürünlerde sürrealist etkilerin görüldüğü söylenebilir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde sürrealist resimler yapmaları amaçlandığında beyin fırtınası tekniği kullanılabilir. Öğrenciler oldukça önemli olan tasarım ilkelerinden bütünlük ilkesini de resimlerinde başarılı bir şekilde uygulamışlardır. Öğrenciler resimlerinde kullandıkları öğeleri birbiriyle ilişkili olacak şekilde seçmişlerdir. Kullandıkları renk armonileri, yatay ve dikey unsurlar, oran-orantı gibi öğeler başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Resimlerde görsel devamlılık ilkesi de başarılı uygulanmıştır. Öyle ki göz, resimleri incelerken akıcı bir şekilde hareket etmiştir. Öğrenciler genel olarak öğretmen konusunu herkes tarafından anlaşılır bir şekilde resmedebilmişlerdir. Düşünceyi aktarabilme konusunda bazı öğrenciler etkili performans gösteremeseler de genel anlamda başarı iyidir. Beyin fırtınası tekniğinde şablon unsurlara yer vermemek amaçlanırken öğrenciler şablon çizimlerden tam anlamıyla vaz geçememişlerdir. Bu doğrultuda geçmişte karşı karşıya kaldıkları kopyacı öğretim yöntemlerinden tam anlamıyla vaz geçemedikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin resimli ders kitaplarından, resimli hikâye kitaplarına kadar sürekli şablon çizimlerle karşılaştıkları düşünüldüğünde de tek bir öğretim yöntemiyle şablon çizimlerden tam anlamıyla vaz geçebilmelerinin kolay olmadığı bir gerçektir. Her öğrenci görsel sanatlar dersinde teknik beceri olarak aynı oranda elbette ki başarılı değildir. Bazı öğrenciler temel tasarım ilkeleri, kompozisyon, oran orantı gibi sanat alanındaki teknik konularda daha başarılıdır. Fakat aynı başarıları sergileyemeyen öğrenciler de bulunmaktadır. Bu başarıları sergileyemeyen öğrenciler diğer arkadaşları tarafından kendilerinden daha nitelikli çizilen resimleri gördüklerinde derse karşı motivasyonlarının düşmesi kaçınılmaz olacaktır. Bunun önüne geçebilmek için öğrencilerden teknik beceri beklemenin yanında hayal güçlerini kullanabilmelerine, süreç içerisinde görsel sanatlar dersinden zevk alabilmelerine, özgürce ürün ortaya koyabilmelerine fırsat vermek amaçlanmalıdır. Çocukların hayal dünyası yetişkinlerden daha renklidir. Öğretmenin yapması gereken çocuklara belli kurallara bağlı kalmadan, duygularını rahatça ifade edebileceği, hayal güçlerini etkili kullanabilecekleri ortamlar sağlamaktır. Bu ortamı sağlamak için ise beyin fırtınası tekniği önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, S. Ş., & Düzakın, C. S. (2017). *Sanatla terapi ve yaratıcılık bir eğitim modeli olabilir mi?* Ankara: Nobel.
- Akbak, A. C. (2015). *Nitel araştırmalarda örneklem seçimi*. [PowerPoint slaytı] <https://www.slideshare.net/canabbak/ntel-aratirma-yntemlerinde-rneklem-sem> sayfasından erişilmiştir.
- Akkurt, S., & Boratav, O. (2018). Neden sanat eğitimi? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1), 54-60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ueader/issue/41849/482705> sayfasından erişilmiştir.
- Alder, H. (2005). *En üst düzey performans için 21 günde beyin eğitimi*. İstanbul: Varlık.
- Andreasen, N. C. (2019). *Yaratıcı beyin* (K. Güney, Çev.). Ankara: Akıl Çelen Kitaplar.
- Artut, K. (2001). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Artut, K. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Artut, K. (2006). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Artut, K. (2010). Sanat eğitiminde özel öğretim yöntemlerine giriş. K. Artut (Ed.), *Güzel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri içinde* (s. 3-28). Ankara: Anı.
- Aşlıoğlu, E. (2012). İlköğretim ikinci kademe görsel sanatlar dersi programının sanat eğitimi ilkelerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(11), 231-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/issue/34724/383923> sayfasından erişilmiştir.
- Ataman, M. (2020). *Açılın ben öğretmenim*. Ankara: Elma.
- Atasoy, B., Kadayıfçı, H., & Akkuş, H. (2007). Öğrencilerin çizimlerinden ve açıklamalarından yaratıcı düşüncelerinin ortaya konulması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(4), 679-700. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26114/275127> sayfasından erişilmiştir.

- Ayaydın, A. (2004). Çoklu zeka kuramında sanat eğitimi yaklaşımı. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(14), 48-54. <https://docplayer.biz.tr/60590771-Coklu-zeka-kuraminda-sanat-egitimi-yaklasimi.html> sayfasından erişilmiştir.
- Aydede, M. N., & Kesercioğlu, T. (2012). Aktif öğrenme uygulamalarının öğrencilerin kendi kendine öğrenme becerilerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 43(43), 37-49. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7795/102010> sayfasından erişilmiştir.
- Aydemir, M. (2018). *Uzaktan eğitim; program, ders ve materyal tasarımı*. Konya: Eğitim.
- Aykaç, V. (2010). Sanat eğitiminde aktif öğrenmeye dayalı proje destekli çoklu zekanın kullanılması. K. Artut (Ed.), *Güzel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri içinde* (s. 90-127). Ankara: Anı.
- Bacanlı, H. (2011). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem.
- Balcı, Y. B. (2016). *Kuramsal estetik*. Ankara: Pegem.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <http://dx.doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Başbuğ, F., & Başbuğ, Z. (2016). Görsel sanatlar eğitimi üzerine notlar. *Akdeniz Sanat*, 9(18), 0-0. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akdenizsanat/issue/27665/291636> sayfasından erişilmiştir.
- Bender, M. T. (2013). *Duyguların izinde sanatsal yaratma*. Ankara: Nobel.
- Bulut, D., & Gülsoy, Y. (2016). Sanat eğitimi araştırmalarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 75-85. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/09a..damla_bulut.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Burkus, D. (2015). *Yaratıcılık mitleri* (G. Sart, Çev.). Ankara: Nobel.
- Buyurgan, U., & Buyurgan, S. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Buzan, T. (2003). *Yaratıcı zekanın gücü* (B. Kurt, Çev.). İstanbul: Yeni Çizgi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak K. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Cox, D. (2020). *Yaratıcı düşünme* (E. Ün, Çev.). Ankara: Nobel.

- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Siyasal.
- Çankırılı, A. (2012). *Çocuk resimlerinin dili*. İstanbul: Zafer.
- Çavuş, Ş. (2005). Aktif öğretim yöntemlerinden beyin fırtınası yöntemi ve uygulaması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 441-450. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4371/59814> sayfasından erişilmiştir.
- Çoban, A., & Tabak, G. (2011). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikaye haritalama yöntemine göre incelenmesi. *Journal of European Education*, 1(1), 43-50. <http://www.eu-journal.org/index.php/JEE/article/view/174> sayfasından erişilmiştir.
- Delen, F. (2015). *Beynini etkili kullan*. İstanbul: Yediveren.
- Demir, M., & Chang, R. (2011). Kendini gerçekleştiren insanın özellikleri: Doğu ve batı'dan görüşler. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi* (21), 11-16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abmyoder/issue/46485/584146> sayfasından erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (2004). *Öğretimde planlama ve değerlendirme: Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretim ilke ve yöntemleri: Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21.
- Dilmaç, S. (2019). Görsel sanatlar dersinde web tabanlı eş zamansız öğrenme ortamının ortaokul öğrencilerinin akademik başarı ve tutumlarına etkisi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 159-184. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.596217>
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 155-187. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosbilder/issue/23133/247102> sayfasından erişilmiştir.
- Dorukan, N. (2009). *İlköğretim Kurumlarındaki görsel sanatlar dersinin uygulamaları ve sonuçları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Durakcan, Y. C. (2018). *Yaratıcılık nedir? Yaratıcılığı geliştirmek mümkün mü?* <https://bilimfili.com/yaraticilik-nedir-yaraticiligi-gelistirmek-mumkun-mu> sayfasından erişilmiştir.
- Eagleman, D., & Brandt, A. (2019). *Yaratıcı tür: Fikirler dünyayı nasıl yeniden yaratıyor* (Z. A. Tozar, Çev.). İstanbul: Domingo.
- Edman, İ. (1977). *Sanat ve insan* (T. Oğuzkan, Çev.). İstanbul: İnkılap ve Aka.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Erinç, S. M. (2004). *Resmin eleştirisi üzerine*. Ankara: Ütopya.
- Fischer, E. (1990). *Sanatın gerekliliği* (C. Çapan, Çev.). Ankara: İmge.
- Etike, S. (1995). *Sanat eğitimi yazıları*. Ankara: İlke.
- Etkin, S. K. (1968). Güzel sanatların eğitimdeki yeri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 125-129. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000227
- Eygü, H., & Karaman, S. (2013). Uzaktan eğitim öğrencilerinin memnuniyet algıları üzerine bir araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 36-59. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/19375/205547> sayfasından erişilmiştir.
- Geçen, F. (2018). Çocuğun gelişim basamaklarına göre figürleri ele alma biçimleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 60-83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/41162/497823> sayfasından erişilmiştir.
- Gençaydın, Z. (1990). *Sanat eğitiminin düşünsel temelleri: Ortaöğretim kurumlarında resim-iş öğretimi ve sorunları*. Ankara: Şafak.
- Gompertz, W. (2020). *Sanatçı gibi düşün ve daha yaratıcı daha verimli bir hayata kavuş*. (S. Evren, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi.
- Gökçe, F. (2016). *Sınıfta öğrenme ve öğretme sürecinin yönetimi*. Ankara: Pegem.
- Gündüz, I. S. (2014). *Resim-iş öğretmenliği sanat atölye derslerinde aktif öğrenme tekniklerinin sanatsal öğrenmeye katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Güneş, A. (2016). Ortaokullardaki görsel sanatlar dersinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(2/1), 303-318. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/buyasambid/issue/29812/320644> sayfasından erişilmiştir.

- Güney, M. (2011). *Sanat & Psikiyatri*. Ankara: Öz Baran.
- Gürer, M. D. (2018). Uzaktan eğitimin temelleri. E. Tekinarslan, & M. D. Gürer (Ed.), *Uzaktan eğitim içinde* (s. 3-26). Ankara: Pegem.
- İpşiroğlu, N. (1998). *Sanattan güncel yaşama*. İstanbul: Pan.
- Kahraman, M. E. (2020). Covid-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.741737>
- Karaalioğlu, O. (2017). Sürrealizmin modern Türk resim sanatına etkileri. *Ulak Bilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(12), 781-793. <https://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1494592266.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Karademir, K., & Demir, İ. (2014). Ortak akıl potansiyelinin aktivasyonunda beyin fırtınası yöntemi. F. M. Harmancı, M. Gözübenli, & A. E. Alaç (Ed.), *Güvenlik sektöründe insan ilişkileri içinde* (s. 191-208). Ankara: Nobel.
- Karakelle, S. (2012). Üst bilişsel farkındalık, zekâ, problem çözme algısı ve düşünme ihtiyacı arasındaki bağlantılar. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), s. 237-250. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/779/376> sayfasından erişilmiştir.
- Kardaş, M. N., & Uca, N. (2016). Aktif öğrenme yönteminin öğrencilerin başarı, tutum ve uygulamalara yönelik görüşleriyle ilişkisi: bir meta-analiz çalışması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2016(7), 118-130. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/34069/377043> sayfasından erişilmiştir.
- Katırcı, D. M. (2020). *Görsel sanatlar öğretimi*. Ankara: Nobel.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A.
- Kesici, E. A. (2015). Öğretim teknikleri. B. Doğan, & V. Alkan (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (s. 87-139). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (15), 170-189. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbid/issue/54983/727462> sayfasından erişilmiştir.
- Kırıçoğlu, O. T. (2014). *Sanat bir serüven*. Ankara: Pegem.
- Kırıçoğlu, O. T. (2019). *Sanatta eğitim*. Ankara: Ütopya.

- Köklü, N. (2001). Eğitim eylem araştırması, öğretmen araştırması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34(1), 35-43. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000040
- Kutluer, G. (2015). Gelişim süreçlerinde çocuk resminin yeri. *Ekev Akademi Dergisi*, 19(63), 403-410. <http://www.ekevakademi.org/English/DergiTamDetay.aspx?ID=484&Detay=Ozet> sayfasından erişilmiştir.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 425-433. https://www.sosyalarastirmalar.com/cilt2/sayi6pdf/kuzu_abdullah.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Küçük, O. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Bursa: Ekin.
- Levine, M. (2010). *Her çocuk başarabilir: Okul çağında zihin gelişimi ve öğrenme farklılıkları* (Z. Babayiğit, Çev.). İstanbul: Boyner.
- Maisel, A., & Maisel, E. (2012). *Beyin fırtınası: Üretken saplantıların gücünden yararlanmak* (Z. H. Ateş, Çev.). İstanbul: Altın Kitaplar.
- May, R. (2008). *Yaratma cesareti* (A. Oysal, Çev.). İstanbul: Metis.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Atlas.
- Miller, P. H. (2008). *Gelişim psikolojisi kuramları* (Z. Gültekin, Çev.). Ankara: İmge.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Mirzeoğlu, A. D., & Özcan, G. (2017). Sınıf içi ve sınıf dışı öğretim teknikleri. S. Çelenk (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (s. 173-218). Ankara: Pegem.
- Nakiboğlu, M. (2003). Kuramdan uygulamaya beyin fırtınası yöntemi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(3), 0-0. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26131/275246> sayfasından erişilmiştir.
- Ocak, G., & Akkaş, B. E. (2019). Eylem araştırmasını anlamak. G. Ocak (Ed.), *Eğitimde eylem araştırması ve örnek araştırmalar içinde* (s. 1-40). Ankara: Pegem.

- Onan, C. B. (2005). *Sanat eğitimi yöntemleri / Yeni yaklaşımlar*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://acikerisim.uludag.edu.tr/bitstream/11452/5790/1/188693.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- O'Neill, H. (2016). *Mucize beyine kavuşmak için etkili beyin fırtınası (Etkili öğrenme)*. İstanbul: Siyah Beyaz.
- Ormrod, J. E. (2018). *Öğrenme psikolojisi* (M. Baloglu, Çev.). Ankara: Nobel.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 376-394. <http://doi.org/10.16991/inesjournal.174>
- Özdemir, O., Özdemir, P., Kadak, M., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589. <https://doi.org/10.5455/cap.20120433>
- Özerbaş, M. (2011). Yaratıcı düşünme öğrenme ortamının akademik başarı ve bilgilerin kalıcılığa etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 675-705. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/en/pub/issue/6737/90564> sayfasından erişilmiştir.
- Özözer, Y. Ö. (2016). *Yaratıcı düşünmenin 27,5 yöntemi*. İstanbul: Mediacat.
- Özsoy, V. (2003). *Görsel sanatlar eğitimi resim iş eğitiminin tarihsel ve düşüncel temelleri*. Ankara: Gündüz.
- Özsoy, V. (2007). *Görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Gündüz.
- Özsoy, V. (2015). *Görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Özsoy, V., & Şahan, M. (2009). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin ilköğretim 6. sınıf resim iş dersinde öğrenci tutumuna etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 205-227. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26140/275308> sayfasından erişilmiştir.
- Özünel, Ç. Ş. (t.y). *Sanat-eğitim ve çocuklarımız*. Ankara: Hacettepe-Taş.
- Parlette, S. (2003). *Zihin aerobiği: Beyin alıştırmaları kitabı* (A. Noyan, Çev.). İstanbul: Morpa.
- Rawlinson, J. G. (1995). *Yaratıcı düşünme ve beyin fırtınası* (O. Değirmen, Çev.). İstanbul: Rota.
- Read, H. (2018). *Sanat ve toplum* (E. Kök, Çev.). İstanbul: Hayalperest.

- Salı, G. (2019). Çocuklarda yaratıcılığın gelişimine ilişkin boylamsal bir araştırma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1574-1589. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019..-520900> sayfasından erişilmiştir.
- Saltürk, A., & Güngör, C. (2020). Covid-19 döneminde öğrencilerde topluluk hissi ve çevrimiçi uzaktan eğitimin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 4204-4221. <http://www.itobiad.com/en/download/article-file/1477089> sayfasından erişilmiştir.
- San, İ. (1987). Çocuğun ve gencin sanat eğitimi. *Milliyet Sanat*, 162.
- San, İ. (2010). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Ütopya.
- San, İ. (2017). *Çocuk ve sanat: Sanatlar eğitimi 1. kitap (makaleler-bildiriler)*. İstanbul: Yeni İnsan.
- Savaş, B. (2012). Öğretim yöntemleri. M. Arslan (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (s. 153-170). Ankara: Anı.
- Sözbilir, M. (2009). *Nitel veri analizi*. <https://fenitay.files.wordpress.com/2009/02/1112-nitel-arac59ftc4b1rmada-veri-analizi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Şahin, E. (2015). *6. sınıf görsel sanatlar eğitimi dersinde kopya yönteminin uygulanmasının öğrencilerin resim becerisine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tolstoy, L. N. (2012). *Sanat nedir* (M. Beyhan, Çev.). İstanbul: İş Bankası.
- Tuna, S. (2005). Yaratıcılık ve görsel algı. V. Özsoy (Ed.), *İlköğretim sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri içinde* (s. 54-66). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği.
- Turla, A. (2004). *Çocuk ve yaratıcılık: Çocuğum daha yaratıcı olabilir mi?* Ankara: Morpa Kültür.
- Tütüncü, S. (2006). *İlköğretim görsel sanatlar (resim-iş) eğitimi dersi çerçevesinde çocuk resminde yaratıcılık kavramının algılanışına ilişkin bir durum çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ülger, K. (2015). Sanat eğitiminin düşünme becerileri üzerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 135-147. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36144/406114> sayfasından erişilmiştir.
- Ünver, E. (2002). *Sanat eğitimi*. Ankara: Nobel.

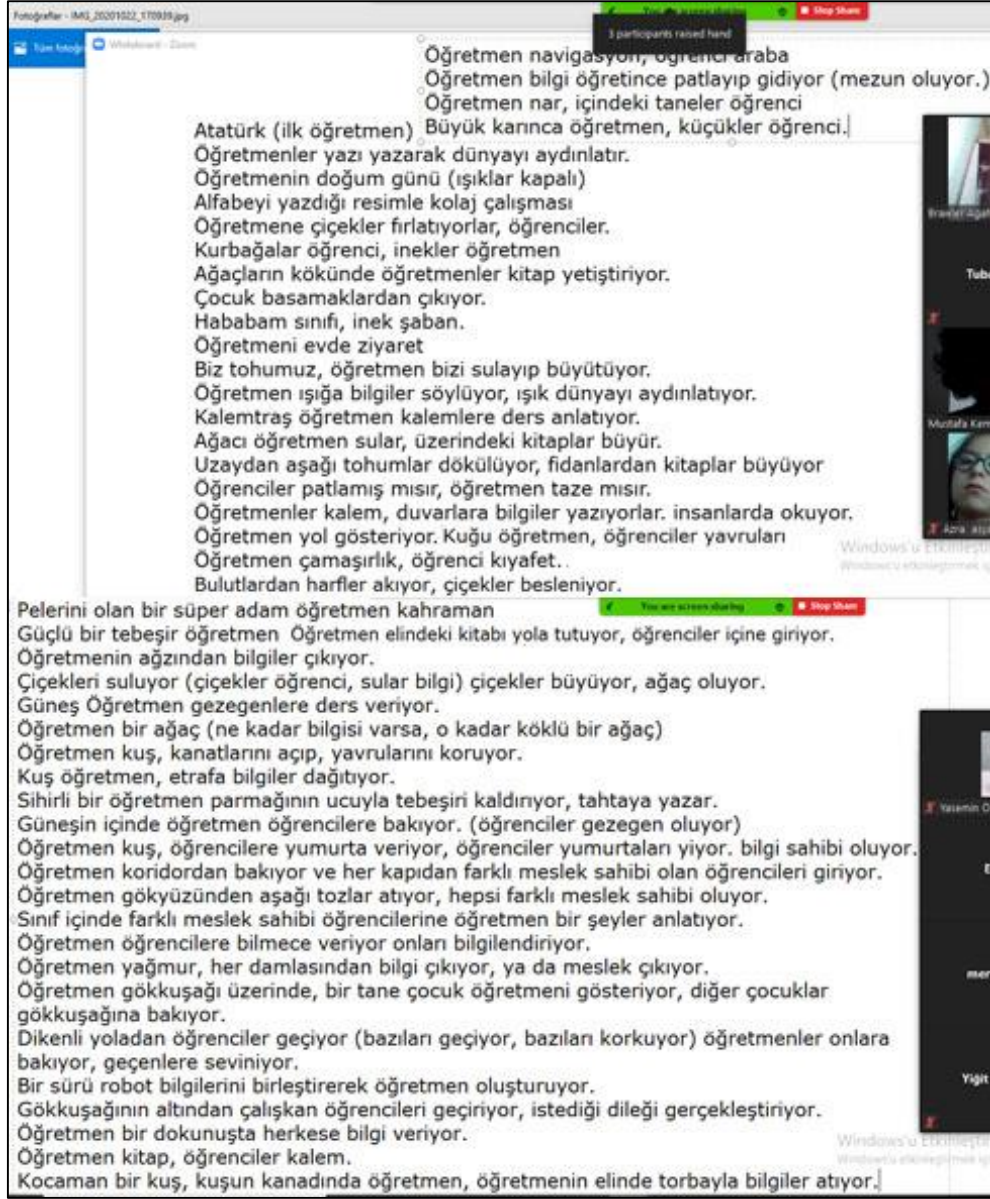
- Vural, Ü. D. (2009). Sanat yoluyla öğrenme ve yaratıcılık. A. O. Alakuş, & L. Mercin (Ed.), *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi içinde* (s. 153-162). Ankara: Pegem.
- Üstün, Ç., & Özçiftçi, S. (2020). Covid-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(1), 142-153. <https://doi.org/10.21673/anadoluklin.721864>
- Yaman, H., & Karaarslan, F. (2012). Konuşma becerisinin geliştirilmesinde beyin fırtınası tekniğinin etkisi: Bir eylem araştırması. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 545-563. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423933345.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yavuzer, H. (1992). *Resimleriyle çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, M. (2015). Toplumun sanat kültürünün biçimlenmesinde taklit, kopya ve şablon çalışmalarla yetişen nesillerin etkisi. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 8(15), 104-112. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akdenizsanat/issue/27662/291615> sayfasından erişilmiştir.
- Yolcu, E. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Yolcu, E. (2010). Sanat eğitiminde yaratıcılık. K. Artut (Ed.), *Güzel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri içinde* (s. 29-90). Ankara: Anı.
- Yolcu, E. (2015). *Sanat iklimi*. Ankara: Pegem.

EKLER

EK 1. Seçmeli Görsel Sanatlar Dersi Ünitelendirilmiş Yıllık Planı

Y	TARİH	HAFTA	DERS	HEDEF VE DAVRANIŞLAR	KONULAR	ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖN. VE TEK.
EYLÜL	31 Ağus - 04 Eylül	1	2	S.G.-R.1.6.Çalışmasını bir tema, konu, fikir, şiir veya hikâyeden esinlenerek oluşturur. S.G.-R.1.1. Resim çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını ve tasarım ilkelerini açıklar. S.G.-R.1.4. Resim sanatında kullanılan araç, gereç ve teknikleri çalışmada uygular. S.G.-R.1.5. Resim çalışmasının uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde gösterir. S.G.-R.1.7. Resim çalışmasındaki düşüncelerini ve duygularını uygun yöntemlerle aktarır. S.G.-R.1.14. Resim çalışmasını oluştururken etik kurallara uyar. S.G.-R.3.1.7. Kendisinin ve akranlarının çalışmalarını analiz eder.	Temalardan, konulardan, fikirlerden, şiirlerden, hikâyelerden vb. esinlenerek çalışma	Anlatım
	07 - 11 Eylül	1				Örnek olay
	14 - 28 Eylül	1				Görs. yapıtma
	21 - 25 Eylül	1				Bireysel çalış.
	28 Eylül - 02 Ekim	1	2			Anlatım
EYLÜL	05 - 09 Ekim	1	2	S.G.-R.1.8. Hayal dünyasından esinlenerek çalışmasını oluşturur. S.G.-R.1.1. Resim çalışmasını oluştururken sanat elemanlarını ve tasarım ilkelerini açıklar. S.G.-R.1.4. Resim sanatında kullanılan araç, gereç ve teknikleri çalışmada uygular. S.G.-R.1.5. Resim çalışmasının uygulama sürecinin basamaklarını eskiz defterinde gösterir. S.G.-R.1.7. Resim çalışmasındaki düşüncelerini ve duygularını uygun yöntemlerle aktarır. S.G.-R.1.14. Resim çalışmasını oluştururken etik kurallara uyar. S.G.-R.3.1.7. Kendisinin ve akranlarının çalışmalarını analiz eder.	Hayal dünyasından esinlenerek çalışma	Örnek olay
	12 - 16 Ekim	1	2			Beyin Fırtınası
	19 - 23 Ekim	1	2			Bireysel çalış.

EK 2. Öğrencilerin Beyin Fırtınası Sırasında Ürettikleri Fikirler

EK 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Öğrenci Kodu:.....

1. Beyin fırtınasının yeni fikirler oluşturma konusunda size nasıl etkisi oldu?

.....
.....

2. Beyin fırtınasının ürettiğiniz fikirleri ders içerisinde dile getirebilmenize nasıl etkisi oldu?

.....
.....

3. Beyin fırtınası tekniği sizin hangi özelliğinizi öne çıkardı?

.....
.....

4. Beyin fırtınası tekniği sizin görsel sanatlar dersine olan bakış açınızı değiştirdi mi? Cevabınız evetse ne açıdan değiştirdi?

EK 4. Uzman Değerlendirmesi Formu

Toplam Puan:	(1,00)	(2,00)	(3,00)	(4,00)	(5,00)
	Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
1. Çalışmayı tamamlama					
2. Bütünlük ve görsel devamlılık					
3. Anlatımın konuya uygunluğu					
4. Kompozisyon oluştururken hayal gücünü kullanma					
5. Biçimsel yaratıcılık					
6. Anlamsal yaratıcılık					
7. Ayrıntılara yer verme					
8. Düşünceyi aktarabilme					
9. Şablon unsurlardan kaçınma					
10. Teknik beceri					

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..